

CRTA:

Stavovi građana Srbije o učešću u demokratskim procesima 2022.

Februar 2023. Beograd

Stavovi građana Srbije o učešću u demokratskim procesima 2022

Cilj istraživanja bio je utvrđivanje stavova građana i građanki Srbije u vezi sa političkim pitanjima, kao i stepena njihove spremnosti da učestvuju u demokratskim procesima koji podrazumevaju niz različitih oblika građanske participacije - od glasanja na izborima do pokretanja i učešća u akcijama.

Istraživanje predstavlja svojevrsni prikaz demokratskog stanja društva. Mera u kojoj su građani i građanke spremni da se uključe u društvene procese, da iskoriste svoja građanska prava i utiču na donosiocima odluka su važni pokazatelji „zdravlja“ jedne demokratije.

U ovom izveštaju biće poređeni rezultati aktuelnog istraživanja sa rezultatima prethodnih istraživanja Crte:

- postizborno istraživanje, [maj 2022](#),
- predizborno istraživanje, [februar 2022](#),
- istraživanje o učešću u demokratskim procesima, [novembar 2021](#),
- istraživanje o demokratiji i korupciji, [april 2021](#). i
- istraživanje o demokratskom učešću građana, [oktobar 2020](#).

Zahvaljujemo se svim učesnicima ovog istraživanja, posebno anketarima na požrtvovanosti i profesionalnosti, kao i svima koji su savetima i predlozima pomagali timu Crte u koncipiranju i izvođenju ovog istraživanja.

Istraživački tim: Vojislav Mihailović, Vujo Ilić i Gordana Pavićević

Crta

Beograd, 2023.

Sadržaj

Društveno-politički kontekst	4
Metodologija	6
Opis uzorka	10
Sažetak glavnih nalaza	12
Rezultati istraživanja	18
1. Najveći problemi za zemlju i građane	18
2. Stavovi prema demokratiji	22
3. Zainteresovanost za političke teme i percepcija politike	26
4. Znanje o političkim temama	36
5. Zadovoljstvo demokratijom i institucijama	39
6. Učešće u politici i uticaj na promene u društvu	51
7. Izbori	71
8. Mediji	76
Spisak grafikona	80

Društveno-politički kontekst

Redovni izbori za predsednika Republike, vanredni izbori za poslanike Narodne skupštine Republike Srbije i redovni izbori za odbornike Skupštine grada Beograda, održani su istovremeno 3. aprila 2022. godine. Vladajuća koalicija Srpske napredne stranke i Socijalističke partije Srbije zadržala većinu u Narodnoj skupštini, dok je Aleksandar Vučić osvojio drugi predsednički mandat.

Uzimajući u obzir celokupan izborni proces, integritet izbora bio značajno ugrožen jer je ravnopravnost izbornih učesnika bila urušena u korist stranaka vlasti, birači su ostali uskraćeni za ravnomerno i objektivno informisanje o izbornoj ponudi, a sloboda izbora je bila ugrožena za određene grupe stanovništva. Izbore su obeležile rasprostranjene klijentelističke prakse, pritisci i zastrašivanja, izražena medijska neravnopravnost i zloupotreba institucionalnih prednosti koje su zamaglile granicu između države i vladajuće stranke.

Izbori su održani u okolnostima četvorogodišnjeg odsustva opozicije iz Skupštine Srbije, usled bojkota parlamenta 2019. godine, a potom i bojkota parlamentarnih izbora 2020. godine za šta se opredelio veliki deo opozicionih stranaka.

Prva sednica Narodne skupštine Republike Srbije u Trinaestom sazivu održana je 1. avgusta 2022. godine - gotovo četiri meseca nakon održanih izbora. Opozicione partije, koje su učestovale u bojkotu Skupštine od 2019. i koje su bojkotovale izbore 2020. godine, ponovo su zastupljene u Narodnoj skupštini i njihovo prisustvo zapaženo je kroz skupštinske debate na prvim sednicama novog saziva.

Proces formiranja Vlade trajao je dugo, i premijerka Ana Brnabić sa članovima nove vlade stupila je na dužnost tek krajem oktobra. Nakon izbora u javnosti se spominjala mogućnost vanrednih izbora na republičkom i lokalnom nivou.

Tokom 2022. nije bilo napretka u pregovorima sa Evropskom unijom, ni otvaranja novih klastera. Krajem leta došlo je do pogoršanja situacija na Kosovu i rasta tenzija nakon odluke vlasti u Prištini o korišćenju kosovskih tablica. O nemačko-francuskom predlogu za rešavanje kosovskog pitanja građani Srbije su saznali nakon što su delovi objavljeni u albanskim medijima u septembru. Iako se narednih meseci često pominjao taj predlog, javnost nije imala prilike da se upozna sa njim.

Odluka Evropske unije o snabdevanju ruskom naftom, koja bi imala posledice na Srbiju, odložena je, ali je u javnosti ostalo pitanje snabdevanja energentima na zimu. U Srbiju, posebno nakon proglašenja mobilizacije u Rusiji, dolazi sve više građana Rusije.

U kontekstu rata u Ukrajini, televizije sa nacionalnom frekvencijom izveštavale su izraženo proruski, u čemu se isticala televizija Happy, koja je često prenosila direktno propagandu ruske strane, kroz svakodnevne, specijalne emisije u kojima događaje tumače i kontekstualizuju domaći analitičari.

Već neko vreme na tržištu kablovskih operatera vodi se oštra borba između Telekoma Srbije, u javnom vlasništvu, i privatne kompanije SBB. U izveštavanju medija sa nacionalnom frekvencijom i dalje je izražena provladina uređivačka politika, dok kablovske televizije (N1 i Nova S) imaju izraženiji kritički odnos prema političkim akterima. Savet Regulatornog tela za elektronske medije (REM) dodelio je ponovo nacionalne frekvencije televizijama Pink, Prva, B92 i Happy i raspisao konkurs za petu frekveniciju.

Metodologija

Istraživanje „Učešće građana u demokratskim procesima u Srbiji“ Crta sprovodi svake godine počev od 2013, pa ovo predstavlja **deseti talas istraživanja**. Tokom sedam godina, istraživanja su sprovedena u saradnji sa agencijom *Ipsos Strategic Marketing* anketiranjem građana licem u lice, što je omogućilo praćenje javnog mnjenja iz godine u godinu i upoređivanje rezultata. U 2020. godini, pandemija koronavirusa onemogućila je sprovedenje istraživanja anketiranjem građana licem u lice. Crta je stoga prvi put samostalno sprovela istraživanje koristeći sistem za kompjuterski podržano telefonsko ispitivanje (*Computer-assisted telephone interviewing – CATI*). Za potrebe istraživanja korišćena je mobilna telefonija, zbog veće pokrivenosti stanovništva u odnosu na fiksnu telefoniju, uz nasumičan odabir brojeva telefona (*Random digit dialing - RDD*). Svi naredni talasi istraživanja su, takođe, sprovedeni koristeći CATI metodologiju. Iako promena načina prikupljanja podataka nije značajno izmenila sama pitanja (određen broj pitanja je korigovan tako da više odgovara konverzaciji putem telefona), dužina upitnika je prepolovljena u odnosu na istraživanja koja su sprovedena licem u lice. Pošto je veoma teško proceniti uticaj promene načina prikupljanja podataka na rezultate, **u ovom izveštaju pored se rezultati istraživanja sprovedenih u periodu 2020-2022. godine.**

Metod prikupljanja podataka: kompjuterski podržano telefonsko anketiranje (*CATI*)

Ciljna populacija: punoletni građani Republike Srbije (bez KiM)

Uzorak: 1026 ispitanika

Tip uzorka: slučajan uzorak, reprezentativan za Republiku Srbiju (bez KiM); 80% mobilni telefoni (*slučajno biranje brojeva telefona - Random digit dialing*), 20% fiksni telefoni (*slučajan uzorak telefona*)

Stratumi: ukupno 48, po polu (muški, ženski), uzrastu (18-34 god, 35-64 god, 65+ godina), regionu (Beograd, Vojvodina, Šumadija i Zapadna Srbija, Južna i Istočna Srbija) i tipu naselja (urbano, ruralno)

Poststratifikacija: po regionu, tipu naselja, polu, uzrastu i obrazovanju

Tip instrumenta: upitnik (46 pitanja)

Margina greške: $\pm 3,10\%$

Stopa odgovaranja: 21%

Prosečno trajanje upitnika: 16 minuta

Period istraživanja: 19-24. novembar 2022.

Uzorak brojeva mobilnih telefona je kreiran nasumičnim odabirom šestocifrenih i sedmocifrenih brojeva (**Random digit dialing**). Generisanim brojevima smo dodelili ekstencije tri operatera prisutna u Srbiji. Za procenu koliko je aktivnih korisnika (brojeva mobilnih telefona) među generisanim brojevima, korišćen je servis za masovno slanje SMS poruka koji omogućava da se utvrdi koliko je poslanih poruka isporučeno. Na ovaj način su odstranjeni nepostojeći brojevi i **obezbeđen slučajni uzorak brojeva**, tj. građana koji će imati priliku da učestvuju u istraživanju.

Na nasumično izabrane brojeve poslata je SMS poruka sledeće sadržine: „*Poštovani, računar je nasumično odabrao Vaš broj za učešće u anonimnom i dobrovoljnom naučnom istraživanju. Sledeće nedelje pozvaće Vas anketar udruženja CRTA*“. Vlasnici brojeva koji su na bilo koji način izrazili neslaganje sa daljom komunikacijom odmah su uklonjeni iz uzorka.

Pored uzorka mobilnih telefona, korišćen je i slučajni uzorak fiksnih telefona dobijen preko firme Sample Solutions. Odnos mobilnih i fiksnih telefona je bio 80% prema 20%.

Kako bi uzorak ispitanika odgovarao strukturi populacije Republike Srbije (bez Kosova i Metohije), određeno je ukupno 48 stratuma koji su odgovarali procenjenoj strukturi na osnovu pola (muški, ženski), uzrasta (18-34 god, 35-64 god, 65+ god), regiona (Beograd, Vojvodina, Šumadija i Zapadna Srbija, Južna i Istočna Srbija) i tipa naselja (urbano, ruralno). Korišćeni su podaci Republičkog zavoda za statistiku za 2022. godinu.

Pozivi su obavljani u periodu od 11 sati ujutru do 9 uveče. Pozive je obavljalo 39 anketara, od kojih je njih 20 imalo višegodišnje iskustvo u telefonskom anketiranju, a svi operateri su pre početka istraživanja prošli obuku koja je uključivala i testiranje poziva i anketiranje.

Softver je po principu slučajnosti birao koji broj će biti pozvan. Svako ko bi pristao da učestvuje u istraživanju je prolazio kroz upitnik sa anketarom (u slučaju fiksnih telefona, u istraživanju je mogla da učestvuje samo osoba koja se prva javila na telefon). Softver je automatski svrstavao svakog ispitanika u jedan od 48 stratuma. Pri kraju istraživanja bi dolazilo do toga da je neki stratum popunjen (npr. visokoobrazovani muškarci, stariji od 65 godina, iz gradskog područja iz Šumadije), pa su operateri morali da odbijaju učešće zainteresovanih ispitanika ukoliko su pripadali popunjenom stratumu. Ukupno 403 ispitanika nije moglo da učestvuje u istraživanju, jer su pripadali stratumu koji je prethodno ispunjen.

Kako bi se otklonila potencijalna odstupanja relevantnih demografskih karakteristika uzorka u odnosu na populaciju, nakon prikupljanja, podaci su ponderisani. Konkretnije, korišćeno je iterativno proporcionalno fitovanje (*raking/rim weighting*). Rezultati su ponderisani po već navedenim stratumima i obrazovanju. Time je obezbeđena **reprezentativnost podataka za populaciju Republike Srbije (bez Kosova i Metohije)**.

Upitnik

Pitanja i ponuđeni odgovori kreirani su tako da odgovaraju razgovoru putem telefona. Nakon testiranja dužine upitnika i jasnoće pitanja na manjem broju ispitanika, odlučeno je da anketiranje ne traje duže od 16 minuta i na osnovu toga je utvrđen konačan broj pitanja.

Upitnik se sastojao od 46 pitanja, pretežno zatvorenih sa ponuđenim odgovorima, uz tri otvorena pitanja. Redosled ponuđenih odgovora u pitanjima bio je nasumičan, osim u slučajevima kada su ponuđeni odgovori bili sa Likertove skale (npr. u opsegu *uopšte se ne slažem – potpuno se slažem*). Upitnik je sadržao sedam socio-demografskih pitanja koja se odnose na: pol, uzrast, obrazovanje, region, tip naselja, finansijsko stanje i radni status. Teme pokrivena u upitniku, pored socio-demografskih karakteristika su:

- Najveći problemi za zemlju i građane lično (2 pitanja)
- Stavovi prema demokratiji (3 pitanja)
- Zainteresovanost za političke teme i percepcija politike (8 pitanja)
- Znanje o političkim temama (3 pitanja)
- Zadovoljstvo demokratijom i institucijama (10 pitanja)
- Učešće u politici i uticanje na promene u društvu (13 pitanja)
- Izbori (5 pitanja)
- Mediji (2 pitanja)

Statistika procesa prikupljanja podataka

Popunjeno je ukupno 1.026 anketa, dok je učestvovanje u istraživanju odbilo 5.346 građana, od čega je 4.785 građana odbilo na samom startu, 217 tokom odgovaranja, a 344 građana je naglasilo, putem poziva ili SMS poruke, da ne želi da učestvuje u istraživanju. Takođe, 403 ispitanika je izrazilo želju da učestvuje, ali su pripadali popunjenim kvotama. Stopa odgovora (*response rate*) je, dakle, iznosila 21%, po računici $1429 / (1429 + 5346)$. Drugim rečima, svaki peti građanin kog smo kontaktirali (uspostavili kontakt putem telefona) je pristao da učestvuje u istraživanju.

Pristanci		Odbijanja		
Završili intervju	Van kvota	U SMS-u (ili poziv)	Na startu	Tokom intervjuja
1026	403	344	4785	217
1429		5346		

U izveštaju je prikazana deskriptivna statistika, a za testiranje razlika između kategorija, odnosno testiranja jednakosti proporcija dva skupa je korišćen Z test¹, a za proveru stepena povezanosti varijabli (na petostepenoj skali) koristili smo Pirsonov koeficijent korelacije². Sve analize smo sprovedli u okviru SPSS programa za obradu podataka.

U analizi je korišćen veliki broj varijabli za ukrštanje podataka. Ove varijable uključuju: političke preferencije, tipove medija putem kojih građani prate politička i društvena dešavanja, poverenje u određene televizije, interesovanje za politiku, samoprocena znanja o politici, nivo participacije u demokratskim procesima. Pored toga korišćen je veći broj socio-demografskih varijabli: pol, godine, obrazovanje, region, tip naselja, samoprocena finansijske situacije domaćinstva.

U analizi je utvrđeno su stavovi građana na teme u istraživanju u nedvosmislenoj i snažnoj vezi sa njihovim političkim preferencijama s jedne i iskazanim poverenjem u određene televizije s druge strane. Kako su date varijable ključne za tumačenje rezultata, u izveštaju su grafički prikazana ukrštanja sa političkim preferencijama građana i poverenjem koje pridaju određenim televizijama.

Svi pojmovi koji su u izveštaju upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Svi podaci prikazani u grafikonima su izraženi u procentima. Prilikom čitanja izveštaja i grafika, treba imati u vidu da se procenti neće uvek sabirati do 100 zbog zaokruživanja brojki.

¹ U izveštaju su navođene samo statistički značajne razlike na nivou od 95% verovatnoće.

² Vrednosti koeficijenta korelacije se kreću u rasponu od -1 do +1. Vrednost od -1 predstavlja potpunu negativnu korelaciju, a vrednost od +1 potpunu pozitivnu korelaciju. Vrednost 0 ukazuje da ne postoji povezanost između dve varijable. U izveštaju su navođeni samo koeficijenti korelacije koji su statistički značajni na nivou od 95% verovatnoće.

Opis uzorka

Tabela 2. Opis uzorka po stratumima (%)

		RZS 2022	Neponderisani	Ponderisani
Pol	Muški	48	49	48
	Ženski	52	51	52
Uzrast	18-34	24	22	24
	35-64	50	53	50
	65+	26	25	26
Region	Beograd	24	24	24
	Vojvodina	27	26	27
	Šumadija i Zapadna Srbija	27	29	27
	Južna i Istočna Srbija	22	21	22
Tip naselja	Gradsko	61	63	61
	Ruralno	39	37	39

Tabela 3. Opis uzorka po socio-demografskim varijablama (%)

		2020	2021	2022
Obrazovanje	Nezavršena ili završena osnovna škola (OŠ)	12	12	18
	Srednja škola (SŠ)	50	53	51
	Viša škola ili fakultet (VO)	38	35	31
Finansijsko stanje	Nemam dovoljno novca, često ni za hranu	6	7	9
	Imam dovoljno za hranu, ali teško mogu da kupim odeću	15	17	17
	Imam dovoljno novca za hranu i odeću, ali ne i za veće kupovine, kao što su televizor ili frižider	41	32	37
	Imam novca i za veće kupovine, kao što su televizor ili frižider	28	36	29
	Mogu da kupujem skoro sve što poželim	8	6	7
Status zaposlenosti	Zaposleni na neodređeno; rade u svojoj firmi ili samozaposleni	34	35	36
	Zaposleni na određeno vreme, zaposleni preko agencije	11	8	7
	Rade bez ugovora o radu ili bez pisanog ugovora	3	2	2
	Rade na svom imanju	3	4	3
	Domaćice	5	4	4
	Penzioneri	25	27	30
	Učenici ili studenti	5	4	5
	Nezaposleni	12	14	12

<i>Tabela 5. Politička inklinacija i poverenje u medije</i>				
		2020	2021	2022
Politička inklinacija*	Bliže partije u vlasti	31	35	34
	Bliže partije u opoziciji	8	10	13
	Ni jedne ni druge	56	53	49
Poverenje u medije**	Provladini mediji		55	56
	Kritički mediji		16	15
	Obe grupe		12	8
	NZ/Nijedne		17	21
*Pitanje je glasilo: „Da li su vam bliže političke partije koje su sada u vlasti ili one koje su u opoziciji ili ni jedne ni druge?“				
** Pitanje je glasilo: „Sada ću Vam pročitati listu sedam televizija. Molim Vas da sa te liste izdvojite dve televizije u koje imate najviše poverenja“. Građani su svrstani u tri grupe na osnovu toga da li veruju samo provladinim medijima (RTS, Happy, Prva, Pink, B92), samo medijima koji su kritički prema vladi (N1, Nova S) ili i jednim i drugim (npr. N1 i Pink).				

Sažetak glavnih nalaza

Najveći problemi za zemlju i građane

Građani smatraju da se Srbija suočava sa dva velika problema. Pre svega je to veoma loša ekonomska, odnosno finansijska situacija, a na dugom mestu je problem Kosova. Finansije se vide i kao problem za zemlju, ali i kao problem koji građane pogađa lično. Kosovo se, s druge strane, vidi gotovo isključivo kao problem za Srbiju, ne kao lični problem. Među ostalim problemima s kojima se suočava Srbija izdvajaju se oni koji se odnose na trenutnu vlast i (ne)funkcionisanje institucija, kao i trenutnu nestabilnu međunarodnu situaciju. Među ličnim problemima građani pored finansijske situacije navode i probleme u vezi posla i zaposlenja, kao i u vezi zdravlja i zdravstva.

Dok su finansije sveprisutan problem za građane Srbije, postoje velike razlike među građanima po pitanju Kosova i problema vezanih za trenutnu vlast i funkcionisanje države.

- *Kosovo kao problem češće pogađa najstarije građane, one koji se informišu o političkim dešavanjima putem televizije, koj imaju najviše poverenje u provladine medije i kojima su bliže partije na vlasti.*
- *Pitanje kriminala, korupcije i bezakonja u državi češće ističu građani sa višim nivoom obrazovanja, građani koji se informišu prvenstveno putem interneta, koji veruju kritičkim medijima i inkliniraju partijama opozicije.*
- *Građani koji veruju kritičkim medijima i kojima su bliže partije opozicije u znatno većoj meri vide i trenutnu vlast kao problem.*

Stavovi prema demokratiji

Oko polovine građana prihvata demokratiju kao najbolji politički sistem za Srbiju. U isto vreme, sličan udeo građana smatra da je za našu zemlju u ovom trenutku najbolje da imamo jednog jakog lidera koga bi svi slušali. Stavovi građana po pitanju preferiranog političkog sistema se preklapaju - četvrtina građana u isti mah prihvata i demokratski sistem i sistem sa jakim liderom. Kada bi morali da se opredele za jedan od ova dva sistema, građani se dele gotovo potpuno ravnomerno.

- *Sistem sa jakim liderom pre biraju građani sa nižim nivoom obrazovanja, koji žive u ruralnim sredinama, koji su u lošijoj finansijskoj situaciji, građani koji navode da ne znaju puno o politici i oni koji nisu preterano društveno aktivni.*
- *Građani sa visokim obrazovanjem, koji žive u Beogradu i generalno urbanim sredinama, oni sa osrednjim ili višim standardom, građani koji ističu da znaju dosta o politici i društveno su aktivniji, kao i oni koji veruju isključivo kritičkim medijima, odnosno inkliniraju partijama u opoziciji znatno češće biraju demokratski politički sistem.*

Zainteresovanost za političke teme i percepcija politike

Zainteresovanost građana Srbije za politiku i političke teme generalno nije velika. Malo preko trećine građana ističe da je generalno zainteresovano za temu politike u Srbiji. Jedina specifična tema koja interesuje većinu građana Srbije je tok pregovora Beograda i Prištine. Za ovu temu se interesuje svaki drugi građanin Srbije. Građani su znatno manje zainteresovani za pristupne pregovore sa Evropskom unijom, rad Narodne skupštine Srbije ili rad lokalne samouprave. Programi političkih partija i rad nevladinih organizacija su najmanje interesantne teme za građane.

Interesovanje za političke teme je relativno stabilno i nije se značajno menjalo u poslednje tri godine, uz izuzetak teme Kosova gde se beleži rast interesovanja. Pored toga, registruje se i blagi porast interesovanja za temu rada Narodne skupštine.

- *Za politiku u Srbiji generalno su više zainteresovani najstariji građani, građani iz gradskih sredina, koji se primarno informišu putem televizije, građani koji za sebe smatraju da o politici u Srbiji znaju puno, kao i društveno aktivniji građani.*
- *Zainteresovanost za politiku značajno je povezana sa političkom inklinacijom građana. Oni koji ističu da su im bliže političke partije na vlasti ili one u opoziciji u znatno većoj meri iskazuju interesovanje za politiku u odnosu na one kojima nisu bliske ni jedne ni druge političke partije.*
- *Najmlađi građani, građani koji žive u ruralnim sredinama, kao i građani koji se o političkim i društvenim dešavanjima informišu preko porodice i prijatelja ili putem društvenih mreža, se manje interesuju za politiku.*
- *Kada su pojedinačne teme u pitanju, stariji građani, koji inkliniraju partijama vlasti i veruju provladinim medijima se više interesuju za pregovore Beograda i Prištine, kao i za rad Narodne skupštine. Građani kojima su bliže partije na vlasti, takođe se više interesuju i za rad lokalnih samouprava.*
- *Građani koji inkliniraju partijama u opoziciji i veruju samo kritičkim medijima više se interesuju za pregovore sa Evropskom unijom, kao i za rad nevladinih organizacija. Za EU pregovore su češće zainteresovani i građani sa višim obrazovanjem i društveno aktivniji građani. Za rad nevladinih organizacija znatno češće se interesuju žene nego muškarci.*

Znanje o političkim temama

Većina građana Srbije procenjuje da nema dovoljno znanja o politici i političkim temama. Nešto preko četvrtine građana ističe da o politici zna dosta. Isti procenat smatra da zna puno o uređenju vlasti u Srbiji, dok o radu Skupštine znanja ima tek svaki peti građanin.

- *Visoka samoprocena znanja o politici i političkim temama je zastupljenija među muškarcima, građanima sa višim nivoom obrazovanja, onima koji žive u urbanim sredinama i koji imaju viši standard.*
- *Društveno aktivniji građani, oni koji se više interesuju za politiku, kao i oni koji veruju samo kritičkim medijima i inkliniraju partijama u opoziciji, takođe u većoj meri ističu da imaju znanja o političkim temama.*

Zadovoljstvo demokratijom i institucijama

Građani su ocenili funkcionisanje demokratije u Srbiji kao loše. Tek svaki četvrti građanin je zadovoljan trenutnim funkcionisanjem demokratije u zemlji. Ocena rada Narodne skupštine i lokalnih samouprava je na istom nivou, dok se jedino rad Vlade ocenjuje nešto bolje. Trećina građana pozitivno ocenjuje rad Vlade.

- *Bez obzira da li je u pitanju ocena funkcionisanja demokratije u Srbiji ili ocena rada pojedinih institucija, pozitivnije ocene daju stariji građani, oni sa nižim obrazovanjem, kao oni koji žive u ruralnim sredinama.*
- *Pozitivne ocene češće daju i građani koji se više interesuju za politiku, kao i građani koji veruju provladinim medijima i inkliniraju partijama na vlasti.*
- *Negativne ocene češće daju društveno aktivniji građani, oni koji veruju kritičkim medijima i inkliniraju partijama u opoziciji.*

Ocena rada Narodne skupštine i narodnih poslanika

Većina građana ima veoma kritičan stav prema radu Narodne skupštine i narodnih poslanika. Tri četvrtine građana misli da poslanici brinu o interesima svojih partija, dve trećine da svoje vreme troše da partijske prepirke umesto da rade svoj posao, te da urušavaju ugled parlamenta. U istom mah, svega trećina građana smatra da Skupština radi svoj posao i efikasno nadgleda vladu. Tek četvrtina veruje da narodni poslanici zastupaju interese običnih građana, a petina da su poslanici dostupni građanima. Važno je napomenuti da je ovakav kritičan stav prema radu Skupštine i narodnih poslanika raširen i među građanima kojima su bliske partije na vlasti.

U poslednje tri godine, primetan je rast uverenja među građanima da poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih partija, da poslanici svojim ponašanjem urušavaju ugled Skupštine, te da Skupština ne nadzire efikasno rad Vlade i da poslanici nisu dostupni građanima.

- *Rasprostranjenost stavova da narodni poslanici više brinu o interesima partija nego građana, da koriste svoje vreme za obračun sa protivnicima, i da urušavaju ugled Skupštine je veća među građanima sa višim nivoom obrazovanja i onima koji žive u urbanim sredinama. Iste stavove češće dele i građani koji ocenjuju da imaju više znanja o politici, kao i građani koji veruju kritičkim medijima i inkliniraju opozicionim partijama.*
- *Sa stavom da Skupština efikasno nadzire rad Vlade, da poslanici brinu o interesima građana i da su poslanici dostupni građanima znatno češće se slažu stariji građani (65 i više godina), oni sa osnovnim obrazovanjem, oni koji žive u ruralnim sredinama i oni u lošijoj finansijskoj situaciji.*

Percepcija politike

Polovina građana percipira politiku kao arenu u kojoj bi trebalo da učestvuju svi građani, dok druga polovina veruje da građani ne treba da imaju toliko aktivnu ulogu u društvu. Naime, petina građana veruje da je dovoljno da se glasa na izborima, dok četvrtina građana Srbije smatra da bi politiku u potpunosti trebalo prepustiti političarima.

- *Mlađi građani, oni koji žive u urbanim sredinama, društveno aktivniji građani, oni koji se više interesuju da politiku, kao i građani koji veruju kritičkim medijima i inkliniraju partijama u opoziciji u većoj meri politiku vide kao prostor za aktivno učešće građana.*

Mogućnosti uticaja na promene u društvu

Iako većina veruje da bi svi građani trebalo da učestvuju u politici, znatno manji procenat građana veruje da bi lični angažman mogao dovesti do željenih promena u društvu. Svega trećina građana veruje u mogućnost promena, ali se ipak nešto veći prostor za promene vidi na lokalnom nivou.

- *Građani koji se interesuju za politiku i koji smatraju da znaju dosta o politici češće veruju da je moguće uticati na promene svojim angažmanom. U promene na lokalnom nivou su uvereniji mlađi građani.*

Kada se razmatraju načini za koje građani veruju da mogu da utiču na promene u društvu, glasanje na republičkim i lokalnim izborima se znatno pozitivnije ocenjuju u poređenju sa drugim aktivnostima, kao što su organizovanje akcija putem interneta, učešće u protestima i demonstracijama ili povezivanje sa nevladinim organizacijama. Pored glasanja, jedini izgledniji način za uticaj na promene u društvu, prema građanima, predstavlja skretanje pažnje medija na postojeće probleme.

U poslednje tri godine je primetan pozitivan trend uverenja u delotvornost svih ispitivanih načina za ostvarivanje uticaja na promene u zemlji.

- *Glasanje na izborima i kontaktiranje narodnih poslanika kao način za dolazak do promena češće ističu građani koji su bliži partijama na vlasti. Građani sa osnovnom školom i oni koji prate politička dešavanja putem televizije češće od ostalih vide glasanje na izborima kao način za uticaj na promene u zemlji.*
- *Nasuprot glasanju na izborima, skretanje pažnje medija na probleme građana, organizovanje akcija putem interneta, učešće u demonstracijama i povezivanje sa nevladinim organizacijama češće navode oni kojima su bliže partije opozicije.*
- *Učešće u demonstracijama i protestima i povezivanje sa nevladinim organizacijama kao način dolaska do promena znatno češće navode građani koji veruju samo kritičkim medijima.*
- *Pozitivan stav prema skretanju pažnje medija i povezivanju sa NVO je karakterističniji za žene u odnosu na muškarce.*

Građanska participacija

Svaki peti građanin je u poslednjih godinu dana učestvovao u akcijama ili inicijativama kako bi rešio neki problem u lokalnoj zajednici. Među građanima koji su učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici, polovina je rešavala komunalne probleme, a trećina ekološke probleme. U poslednje tri godine, opada udeo građana koji navode da su učestvovali u nekoj akciji u poslednjih godinu dana. S obzirom na pandemije koronavirusa, ovo nije iznenađujuć nalaz.

- *Muškarci, građani sa višim nivoom obrazovanja, kao i oni kojima su bliske bilo partije na vlasti bilo partije opozicije češće su pokretali i učestvovali u akcijama ili inicijativama pokrenutim u poslednjih godinu dana.*

Četiri petine građana nije učestvovalo u rešavanju problema u lokalnoj zajednici. Najčešće (trećina građana) usled nedostatka vremena, dok po petina građana navodi da ih ne zanima, odnosno da ne veruju da se akcijama može nešto postići. Udeo građana koji nemaju poverenja u ovakve akcije opada iz godine u godinu, ali raste broj onih koji ističu manjak vremena ili manjak želje da učestvuju. Iako ovo deluje kao negativan nalaz, treba imati u vidu da je ljude znatno lakše ubediti da izdvoje deo svog vremena za učešće u određenoj akciji, nego povratiti izgubljeno poverenje u delotvornost ovakvih akcija generalno.

- *Najmlađi i najstariji građani, kao i oni koji prate provladine medije češće ističu da ih ne zanimaju takve akcije. Nasuprot tome, građani koji veruju kritičkim medijima, kao i oni koji su bliži partijama u opoziciji u većoj meri ističu da ne veruju da takve akcije mogu nešto postići.*

U poslednje dve do tri godine građani su najčešće učestvovali u akcijama potpisivanja peticija, diskutovali o politici putem interneta, ali i učestvovali na protestima ili demonstracijama. Zanimljivo je da je skretanje pažnje medija na postojeće probleme vrsta akcije u koju su građani najređe bili uključeni iako je veliki broj građana upravo skretanje pažnje medija istakao kao jedan od najboljih načina za uticaj na promene u zemlji.

- *Najučestalije aktivnosti poput potpisivanja peticija, diskutovanja o politici preko interneta, ili prisustvovanja javnom skupu ili demonstracijama/protestu znatno češće su navodili građani koji veruju kritičkim medijima i oni koji inkliniraju opozicionim partijama.*

Vanredni izbori

Bez obzira da li su u pitanju parlamentarni ili lokalni izbori, većina građana smatra da izbore ne bi trebalo održati pre zakonom predviđenog roka.

- *Održavanje vanrednih parlamentarnih izbora češće podržavaju mlađi građani, iz urbanih sredina, kao i građani koji veruju kritičkim medijima i oni koji su bliži partijama u opoziciji.*
- *Nasuprot tome, građani koji su više zainteresovani, odnosno znaju više o politici, češće od ostalih navode da parlamentarne izbore ne bi trebalo održavati pre vremena.*

Političke preferencije

Trećina građana navodi da su im bliže partije na vlasti, dok 13% navodi partije opozicije. Najveći udeo građana (svaki drugi) ističe da im nisu bliske ni partije vlasti, ni partije opozicije. - između 2020. i 2022. godine primetan je trend političke mobilizacije, koji je trajao sve do aprilskih izbora 2022. godine, da bi nakon toga došlo do poasivizacije i ponovnog rasta udela politički indiferentnih građana.

- *Partije na vlasti su češće bliže starijim građanima, onima sa nižim nivoom obrazovanja, građanima koji žive u ruralnim sredinama i onima sa nižim standardom. Građani koji veruju provladinim medijima, takođe, češće inkliniraju partijama na vlasti.*
- *Opozicione partije su bliže građanima sa višim nivoom obrazovanja i građanima iz Beograda i generalno urbanih sredina. Partijama u opoziciji češće inkliniraju i građani koji navode da o politici puno znaju, koji veruju kritičkim medijima, koji su društveno aktivniji i koji prate vesti putem internet portala.*

Mediji

Televizija i internet portali su dva ubedljivo najčešća izvora informacija o političkim i društvenim dešavanjima. Od 2020. godine do sada nema većih razlika u udelu građana koji koriste pojedine izvore informacija o političkim i društvenim temama.

- *Televiziju za praćenje dešavanja češće od ostalih koriste stariji građani, sa nižim obrazovanjem, građani koji žive u ruralnim sredinama i oni u lošijoj finansijskoj situaciji. Televiziju kao izvor informacija češće koriste i građani koji inkliniraju partijama na vlasti.*
- *Internet portale u većoj meri u odnosu na ostale koriste oni sa visokim obrazovanjem, kao i oni kojima su bliže partije u opoziciji. Vesti putem društvenih mreža češće prate najmlađi, kao i oni koji žive u urbanim sredinama.*

Većina građana i dalje ima najviše poverenja u RTS. Poverenje koje uživaju pojedine televizije je dosta stabilno u prethodne dve godine i većih promena nije bilo.

- *Najstariji građani, oni iz ruralnih sredina i građani sa nižim obrazovanjem u većoj meri imaju poverenje u Pink i Happy. Isto važi i za građane koji navode da se interesuju za politiku, ali i one koji za sebe kažu da ne znaju puno o politici.*
- *Mlađi građani, oni iz urbanih krajeva i oni sa višim obrazovanjem imaju više poverenja u N1 i Novu S. Građani koji navode da znaju puno o politici, društveno aktivniji građani, kao i građani kojima su bliže partije u opoziciji češće imaju poverenje u N1 i Novu S.*

Rezultati istraživanja

1. Najveći problemi za zemlju i građane

Najveći problemi sa kojima se suočava Srbija

Za građane trenutno najveće probleme predstavljaju egzistencijalno-ekonomski problemi - životni standard i inflacija, ali i Kosovo, dok su ostali problemi u drugom planu.

Visoke cene i inflacija pogađaju svakog četvrtog građanina Srbije (24%), dok loš životni standard i siromaštvo navodi svaki peti (21%). Dodatnih 12% građana je navelo generalno ekonomsku situaciju. Ukupno, skoro polovina građana (45%) navodi finansijske, odnosno ekonomske probleme.

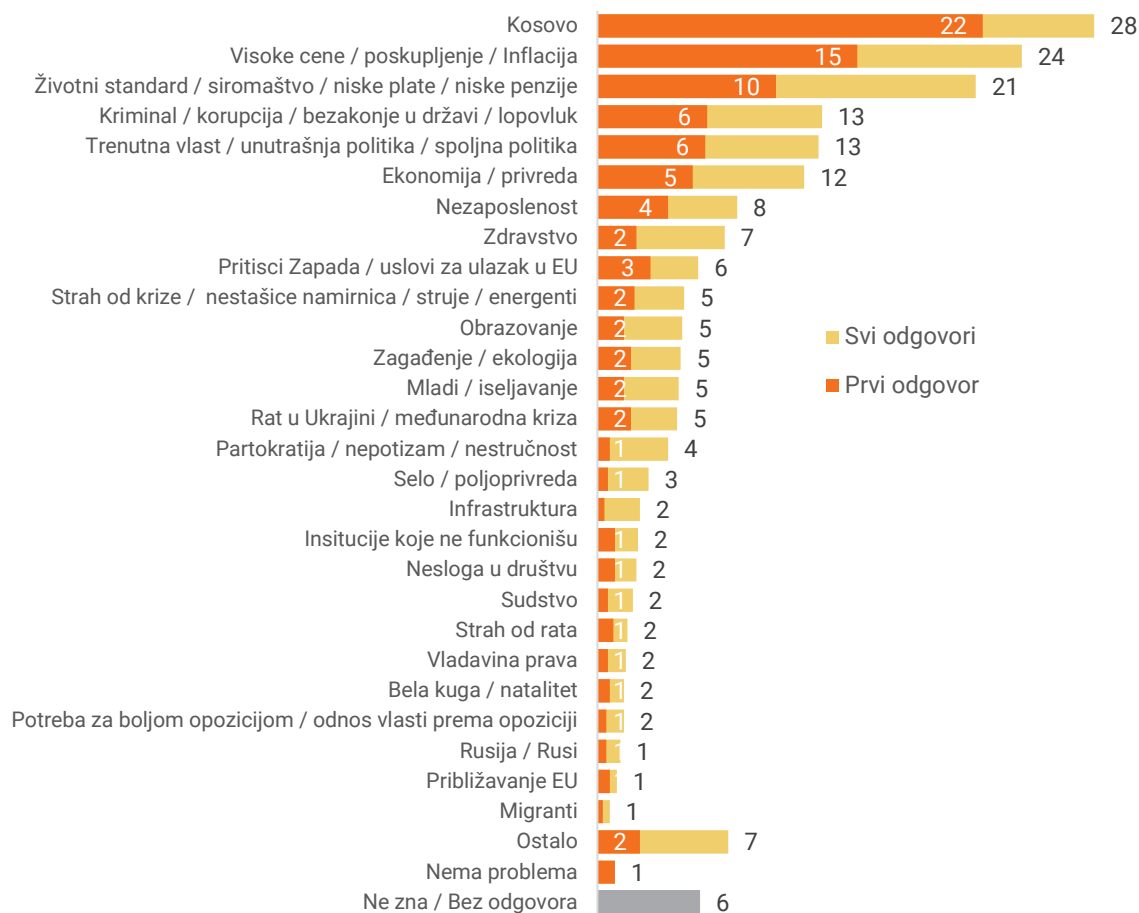
Nasuprot tome, preko četvrtine ističe problem Kosova (28%), a treba napomenuti da je 2% građana navelo da se plaši eskalacije sukoba ili otvorenog rata.

Pored ovih problema, četvrtina građana (23%) kao najveći problem ističe trenutnu vlast i politiku koju vlast vodi, odnosno rad pojedinih institucija. Tako, 13% navodi generalno trenutnu vlast, 7% navodi zdravstvo, 5% obrazovanje, 2% sudstvo, a dodatnih 2% generalno institucije koje ne funkcionišu.

Četvrtu grupu problema predstavlja trenutna međunarodna situacija, odnosno problemi vezani za Rat u Ukrajini, pozicioniranje Srbije prema Zapadu i Rusiji, što kao problem ističe 12% građana. Tačnije, pritiske Zapada na Srbiju navodi 6%; rat u Ukrajini i međunarodnu krizu - 5%; a približavanje Srbije Rusiji, odnosno EU po oko 1%.

Poslednju grupu problema čine različiti problemi sa kojima se Srbija suočava kao društvo poput: kriminala i korupcije (13%), nezaposlenosti (8%), straha od krize (5%), zagađenja (5%), iseljavanja mladih (5%), partokratije i nepotizma (4%)...

Šta biste rekli da su trenutno najveći problemi sa kojima se suočava Srbija

Grafikon 1. Problemi sa kojima se suočava Srbija (višestruki odgovori)

Tabela 6. Specifične grupe problema (%) (višestruki odgovori)

Finansijski problemi	45
Kosovo	28
Trenutna vlast i politika koja se vodi	23
Trenutna međunarodna situacija	12

Kosovo kao problem daleko češće pogađa građane koji imaju poverenje samo u provladine medije (39%), odnosno one koji inkliniraju partijama na vlasti (44%) u odnosu na ostale. Takođe, oni koji se informišu putem televizije (43%) dva do tri puta češće navode Kosovo kao problem u odnosu na građane koji se informišu putem drugih tipova medija. Nasuprot tome, oni koji veruju kritičkim medijima (25%) i oni koji inkliniraju partijama u opoziciji (25%) u znatno većoj meri vide trenutnu vlast kao problem. Trenutnu vlast kao problem znatno češće vide i oni koji ističu da znaju dosta o politici (17%).

Kriminal i korupciju kao problem ponovo znatno češće ističu oni koji veruju kritičkim medijima (20%) i oni koji inkliniraju partijama u opoziciji (27%). Građani koji se informišu prvenstveno putem interneta (internet portali i društvene mreže) češće navode kriminal, korupciju i

bezakonje kao problem u odnosu na one koji se informišu putem tradicionalnih medija ili preko porodice i prijatelja. Isti slučaj je i sa onima koji su društveno aktivniji, dok su oni koji se uopšte ne uključuju u takve aktivnosti znatno više zabrinuti zbog Kosova.

Socio-demografske razlike

- Žene češće navode inflaciju, zdravstvo i ekologiju kao problem, dok su muškarcima češće problem kriminal i korupcija, kao i trenutna vlast.
- Građanima starim 65 i više godina su češće problem Kosovo i pritisci Zapada, dok je mlađima (do 34 godina) problem češće inflacija i zagađenje.
- Onima sa višim obrazovanjem su trenutna vlast, kriminal i korupcija, kao i obrazovanje znatno češće problem u poređenju sa onima do srednjoškolskog obrazovanja.
- Građanima iz Beograda je zagađenje tri puta češće problem u odnosu na građane iz drugih delova zemlje.

Najveći problemi sa kojima se suočavaju građani lično

Slično problemima sa kojima se suočava Srbija i kada su lični problemi u pitanju preko polovine ističe finansijske probleme. Preciznije, preko trećine navodi generalno nizak standard i siromaštvo (38%), dok 15% ističe inflaciju, odnosno visoke cene. Pored toga, 13% navodi probleme sa pronalaženjem posla ili generalno probleme na poslu, a 12% navodi probleme sa zdravljem i zdravstvom u Srbiji. Ostali problemi se navode u znatno manjoj meri.

Zanimljivo je da se zagađenost i generalno ekološki problemi koji direktno pogađaju zdravlje ljudi pre svega percipiraju kao problem sa kojim se suočava država, dok se ne vide kao lični problemi koji pogađaju njih i njihovu porodicu.

Grafikon 2. Problemi sa kojima se suočavaju građani (višestruki odgovori)

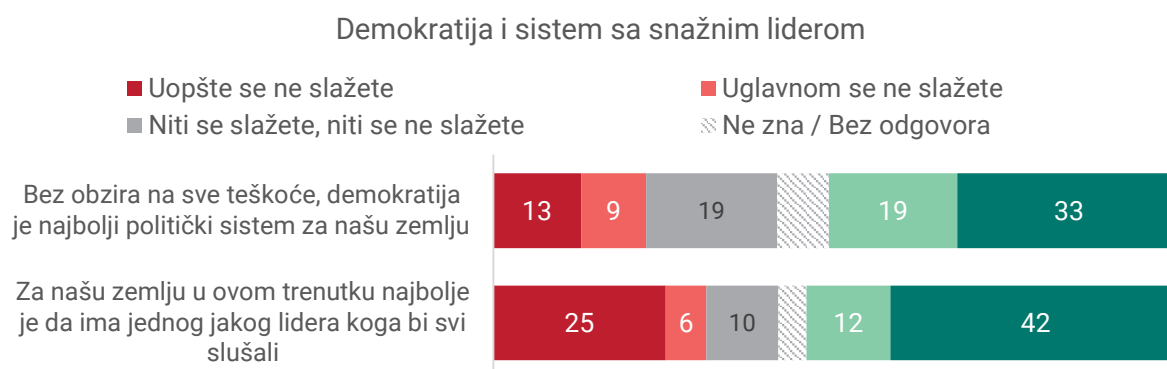
Socio-demografske razlike

- Žene ponovo češće navode finansijske probleme i probleme sa zdravstvom.
- Mladi ponovo češće navode inflaciju kao problem.
- Građani iz urbanih sredina nešto češće navode stambene i generalno infrastrukturne probleme u odnosu na one iz ruralnih sredina.

2. Stavovi prema demokratiji

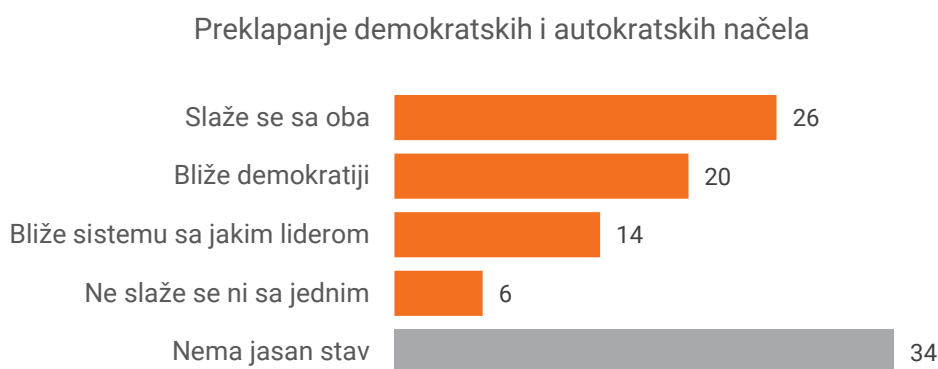
Demokratiju, uprkos svojim manama kao najbolje politički sistem za našu zemlju vidi svaki drugi građanin Srbije (51%), dok svaki peti građanin Srbije (22%) ne veruje da je demokratija najbolji sistem za našu zemlju. U isti mah, sistem sa jakim liderom podržava malo preko polovine građana (54%). U odnosu na demokratiju, znatno veći udeo građana ističe da se protivi sistemu sa jakim liderom - trećina građana (31%) se ne slaže da se jak lider najbolje rešenje za našu zemlju u ovom trenutku.

Čini se da je odnos prema sistemu sa jakim liderom u većoj meri zasnovan na emocijama u poređenju sa stavom prema demokratiji. Udeo građana koji imaju ekstremno pozitivne (42%), i ekstremno negativne (25%) stavove je znatno veći u odnosu na stav prema demokratiji (ekstremno pozitivni 33%, a ekstremno negativni 13%). Dodatno, registruje se znatno manji udeo onih koji nemaju jasan stav (10%) u poređenju sa stavom prema demokratiji (19%).

Grafikon 3. Bliskost demokratskih i autokratskih načela

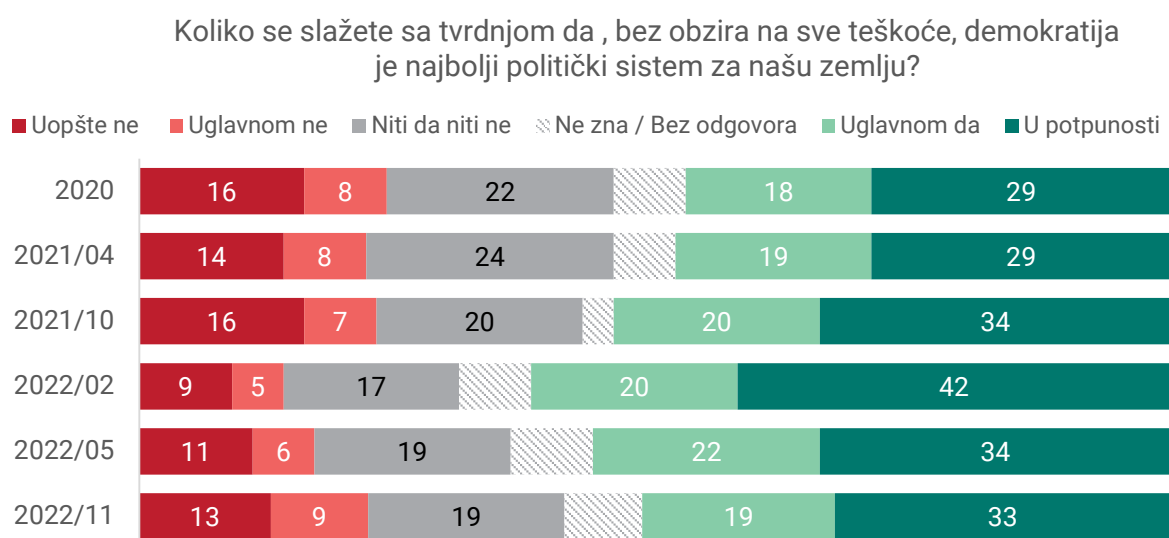
Stavovi građana po pitanju preferiranog političkog sistema se preklapaju. Svaki četvrti građanin se slaže i sa idejom demokratije i sa idejom snažnog lidera (26%), a 6% ni sa jednom ni sa drugom idejom. Petina građana (20%) ima jasno izražen pozitivan stav prema demokratiji, a 14% prema sistemu sa jakim liderom. Preostala trećina građana (34%) nema jasno izgrađen stav po pitanju demokratije i sistema sa jakim liderom.

Grafikon 4. Preklapanje demokratskih i autoritarnih načela

U poslednje tri godine, najmanje oko polovine građana se slagalo sa stavom da je demokratija najbolji politički sistem za našu zemlju. Može se registrovati rast udela građana koji dele demokratska uverenja od 2020. godine (47%) do februara 2022. godine (62%), da bi se potom ovaj procenat vratio na polovinu (52% u novembru 2022. godine). Udeo građana koji imaju negativan stav prema demokratiji se kretao na sličan način. Dok se 2020. godine svaki četvrti građanin (24%) nije slagao sa stavom da je demokratija najbolji politički sistem za našu zemlju, ovaj udeo negativnih stavova prema demokratiji je opao na 14% u februaru 2022. godine, da bi se do novembra vratio na petinu (22%).

Pomenuti pozitivan trend do februara 2022. godine se potencijalno može dovesti u vezu sa završetkom bojkota opozicionih partija, te velikim očekivanjima koja su građani imali od aprilskih izbora. Naknadni negativni trend se, shodno tome, može objasniti razočaranjem ishodom pomenutih izbora.

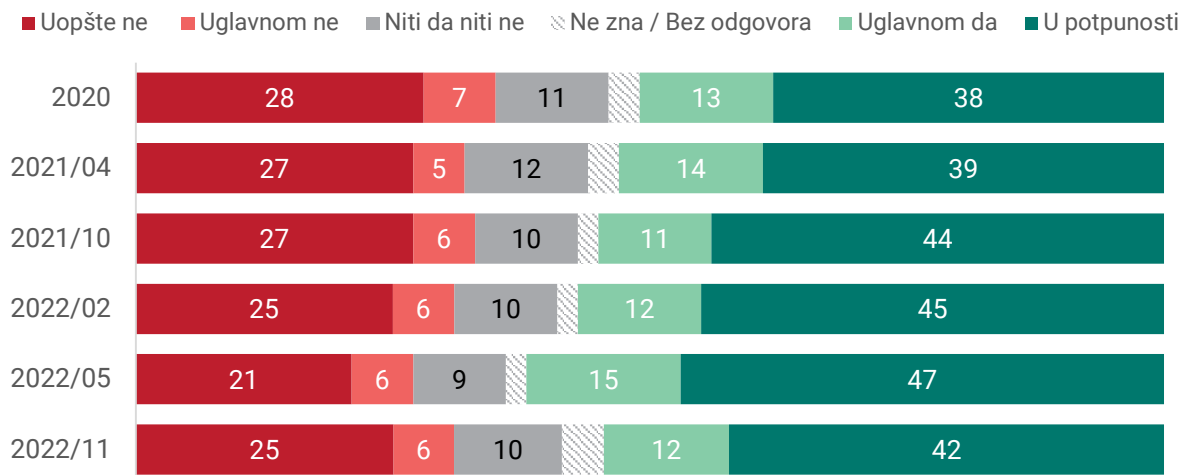
Grafikon 5. Bliskost demokratskog sistema - između 2020. i 2022. godine

Odnos prema sistemu sa jakim liderom, kao najboljem političkom sistemu za našu zemlju je donekle stabilniji u odnosu na stav prema demokratiji, ali se i ovde može primetiti sličan trend rasta pozitivnih stavova od 2020. godine (51%) do 2022. godine (62% u maju 2022. godine), da bi se u novembru ovaj udeo pozitivnih stavova vratio na oko polovine (54%).

Udeo građana koji imaju negativan stav prema sistemu sa snažnim liderom je za poslednje tri godine konstantno bio veći u odnosu na udeo negativnih stavova prema demokratiji. U 2020. godini, preko trećine građana Srbije je imalo negativan stav prema ovakvom političkom sistemu (35%), da bi u maju ovaj procenat pao na oko četvrtine (27%). Kao i u slučaju stava prema demokratiji, u novembru 2022. godine se udeo građana koji imaju negativan stav prema sistemu sa jakim liderom vratio na nivo iz 2020. i 2021. godine (31%).

Kako se trend rasta pozitivnih stavova prema demokratiji može donekle dovesti u vezu sa očekivanjima dela građana od aprilskih izbora, tako se i rast udela pozitivnih stavova prema sistemu sa snažnim liderom može dovesti u vezu sa pažnjom koju su partije na vlasti i mediji posvetili tim izborima.

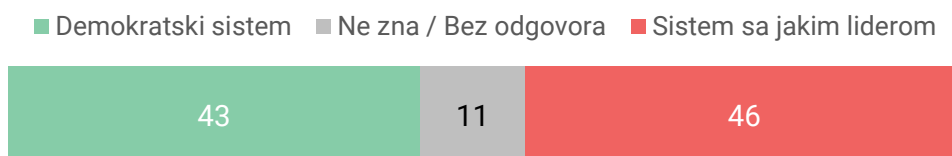
Koliko se slažete sa tvrdnjom da je za našu zemlju u ovom trenutku najbolje da ima jednog jakog lidera koga bi svi slušali?

Grafikon 6. Bliskost sistema sa jakim liderom - između 2020. i 2022. godine

Kada bi morali da se opredele za jedan od ova dva sistema, građani Srbije se dele gotovo potpuno ravnomerno. Za sistem sa snažnim liderom bi se opredelilo 46%, a za demokratiju 43%.

Kada biste morali da se opredelite, šta biste rekli, koji politički sistem je u ovom trenutku najbolji za našu zemlju?

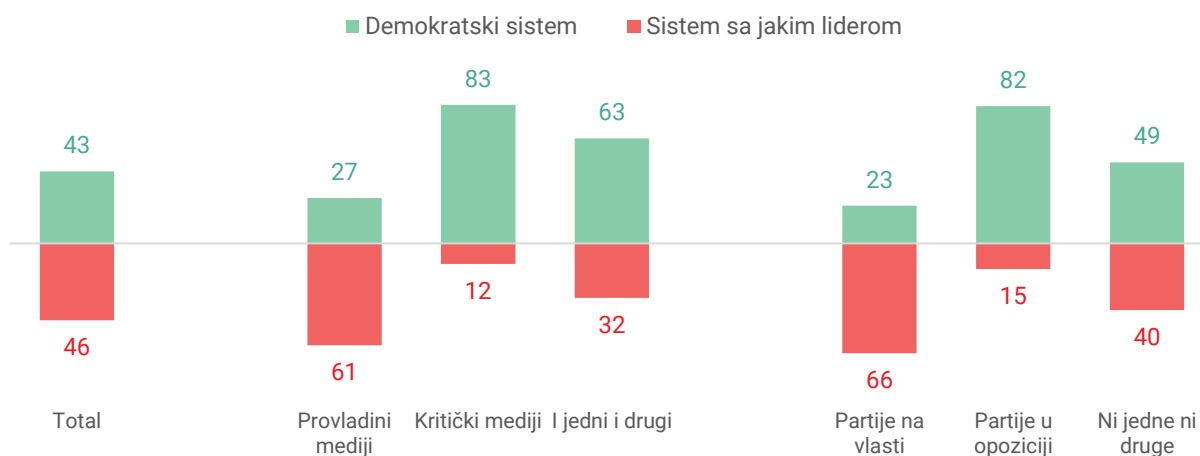

Grafikon 7. Demokratija vs. Sistem sa jakim liderom

Dok se za sistem sa jakim liderom znatno češće opredeljuju oni koji veruju provladinim medijima (61%) i inkliniraju partijama na vlasti (66%), demokratiju češće biraju oni koji veruju isključivo kritičkim medijima (83%), odnosno bliže su im partije u opoziciji (82%).

Samoprocena znanja o politici, kao i intenzitet društvenog angažmana, takođe, jasno utiče da opredeljenje, pa tako oni koji ističu da znaju dosta o politici (55%) i društveno su aktivniji (63%) češće biraju demokratiju, a oni koji navode da ne znaju puno (50%) i nisu aktivni (55%) biraju sistem sa jakim liderom.

Kada biste morali da se opredelite, šta biste rekli, koji politički sistem je u ovom trenutku najbolji za našu zemlju?

Grafikon 8. Demokratija vs. jak lider u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

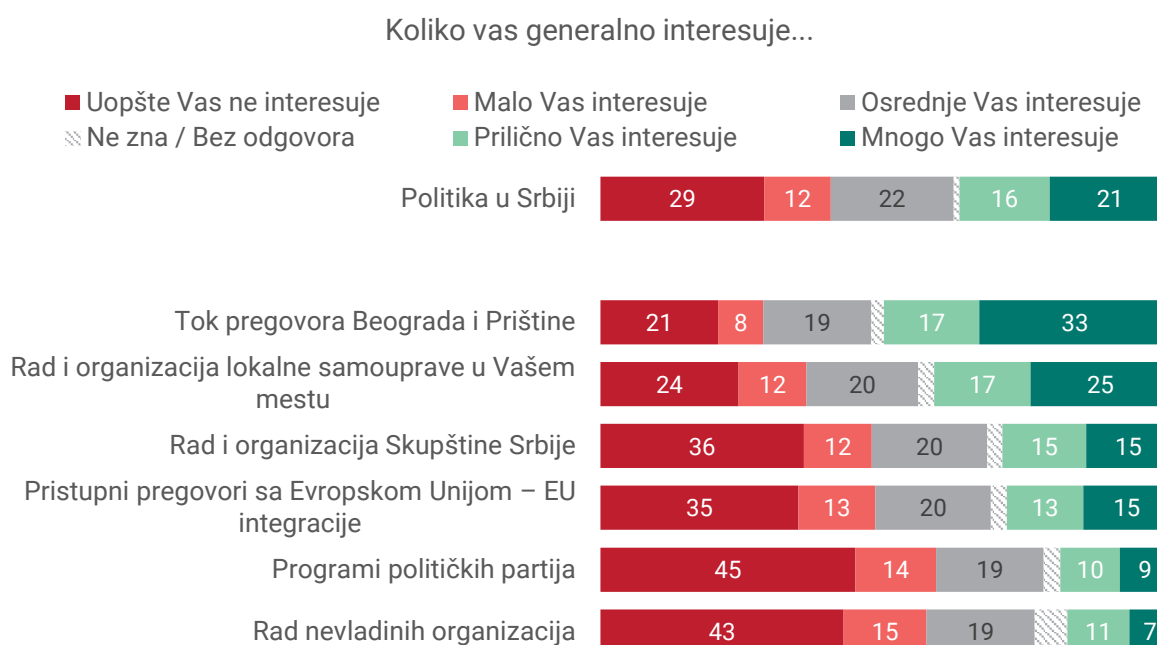
- Na izbor demokratije, odnosno sistema sa jakim liderom snažan uticaj imaju i obrazovanje i finansijska situacija, kao i mesto prebivališta.
- Građani sa nižim obrazovanjem češće biraju sistem sa snažnim liderom, dok se oni sa visokim obrazovanjem češće opredeljuju za demokratiju.
- Slično tome, građani u lošijoj finansijskoj situaciji pre biraju sistem sa jakim liderom, dok oni sa osrednjim ili višim standardom pre biraju demokratiju.
- Pored toga, građani koji žive u Beogradu češće se opredeljuju za demokratiju dok oni iz ostalih regiona u većoj meri veruju da je sistem sa jakim liderom bolja opcija za Srbiju.
- Ljudi koji žive u urbanim sredinama pre biraju demokratiju u odnosu na one iz ruralnih predela.

3. Zainteresovanost za političke teme i percepcija politike

Zainteresovanost građana Srbije za politiku i političke teme generalno nije velika i stavovi građana su relativno jednako podeljeni po ovom pitanju. Malo preko trećine građana (37%) ističe da je zainteresovano za temu politike u Srbiji, dok četiri od deset građana (41%) navodi suprotno.

Jedina tema koja interesuje većinu građana Srbije je tok pregovora Beograda i Prištine. Za ovu temu se interesuje svaki drugi građanin (50%). Sledeća najinteresantnija tema građanima jeste rad lokalne samouprave u njihovom mestu, za šta se interesuje četiri od deset građana (41%). Za sve ostale ispitivane teme većina građana ne pokazuje preveliko interesovanje. Trećina ističe da ih interesuje rad Narodne skupštine (30%), dok je četvrtina građana (28%) zainteresovana za pregovore sa Evropskom unijom. Građani su najmanje zainteresovani za programe političkih partija i rad nevladinih organizacija. Manje od petine se zanima za ove teme (programi političkih partija – 19%; rad NVO – 18%), dok preko polovine građana ističe da ih ove teme ne interesuju (programi političkih partija – 59%; rad NVO – 57%).

Generalno, korelacija između interesovanja za politiku i interesovanja za ostale teme je relativno visoka. Oni koje interesuje politika se u velikoj meri takođe interesuju i za programe političkih partija ($r=0.59$) i rad Narodne skupštine ($r=0.56$). Zainteresovanost za politiku u nešto manjoj meri korelira i sa interesom za pregovore sa Prištinom ($r=0.46$), ali i pregovorima sa EU ($r=0.37$), kao i radom lokalne samouprave ($r=0.36$). Povezanost je najslabija, ali i dalje značajna između interesovanja za politiku generalno i interesovanja za rad NVO ($r=0.27$).

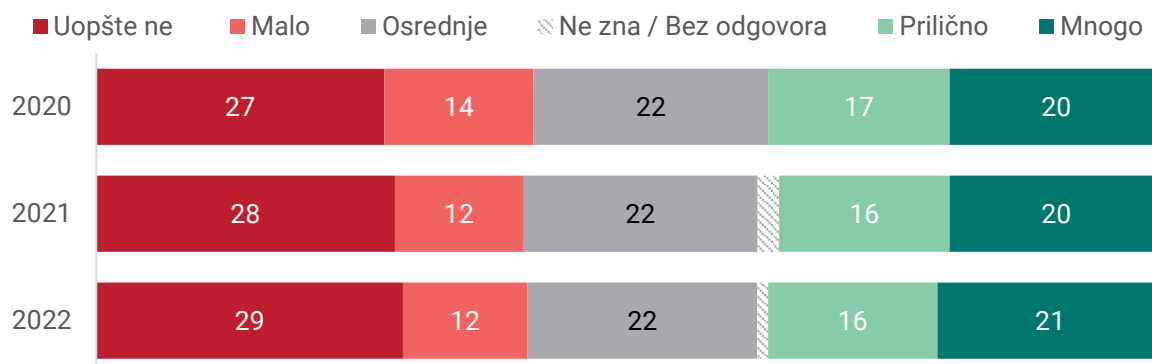

Grafikon 9. Zainteresovanost za političke teme

Interesovanje za politiku u Srbiji

Nivo zainteresovanosti građana Srbije za politiku je veoma stabilan u poslednje tri godine. U sve tri godine, malo preko trećine građana (36% - 37%) ističe da je zainteresovano za temu politike u Srbiji, dok četiri od deset građana navodi da nije zainteresovano (40% - 41%).

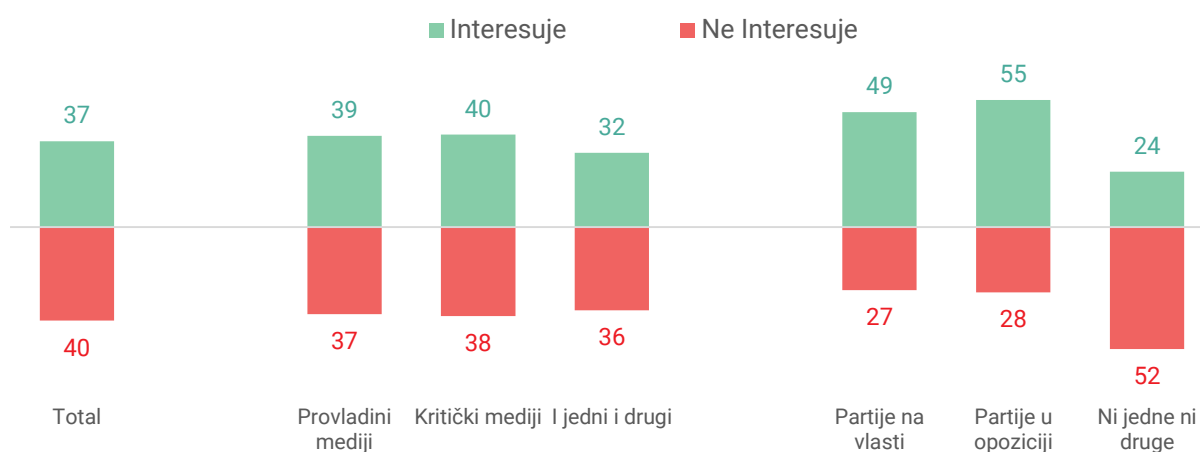
Koliko Vas generalno interesuje - Politika u Srbiji

Grafikon 10. Zainteresovanost za politiku - između 2020. i 2022. godine

Nema razlika u stepenu interesovanja za politiku u zavisnosti od medija kojima građani veruju. Nasuprot tome, zainteresovanost za politiku značajno je povezana sa političkom inklinacijom građana. Oni koji ističu da su im bliže političke partije na vlasti (49%) ili one u opoziciji (55%) u znatno većoj meri iskazuju interesovanje za politiku u odnosu na one kojima nisu bliske ni jedne ni druge političke partije (24%).

Koliko vas generalno interesuje - Politika u Srbiji

Grafikon 11. Zainteresovanost za politiku u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Očekivano, građani koji za sebe smatraju da o politici u Srbiji znaju puno, češće iskazuju interesovanje za politiku u Srbiji - dve trećine (63%). Isto navodi svega 16% onih koji o politici ne znaju puno. Sličan nalaz je primetan i kada je u pitanju spremnost za učestvovanje u

demokratskim procesima. Aktivniji građani su znatno zainteresovaniji za politiku (49%) u odnosu na one koji nisu skloni participaciji (32%).

Iako poverenje u određene medije ne igra značajnu ulogu po pitanju interesovanja za politiku, tip medija putem kojih se građani primarno informišu o političkim i društvenim dešavanjima je značajan. Znatno je više građana koji nisu zainteresovani za politiku među onima koji se informišu preko porodice i prijatelja (51%) ili putem društvenih mreža (48%) u poređenju sa onima koji se primarno informišu putem televizije (34%).

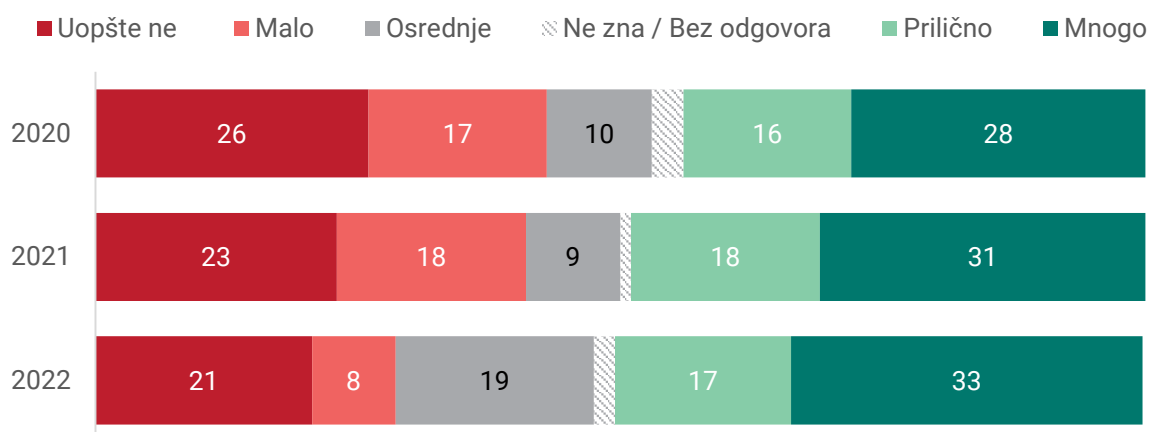
Socio-demografske razlike

- Kada su u pitanju socio-demografske karakteristike, zainteresovanost za politiku značajno je povezana sa uzrastom i tipom naselja.
- Sa godinama raste zainteresovanost za politiku - starije građane više interesuje politika nego mlađe, posebno one do 34 godine.
- Pored toga, postoji nešto veće interesovanje za politiku u gradskim sredinama u poređenju sa ruralnim.

Interesovanje za tok pregovora Beograda i Prištine

Zainteresovanost građana za tok pregovora Beograda i Prištine u poslednje tri godine je bila u blagom porastu. Oko polovine građana navodi da je zainteresovano za ovu temu (44% u 2020. godini - 50% u 2022. godini). U odnosu na prethodnu godinu je znatno manji udeo građana koji nisu zainteresovani (43% 2020. godine i 41% 2021. godine, u odnosu na 29% u 2022. godini). Ovakav nalaz ne čudi, s obzirom da je tema Kosova ponovo aktuelizovana u medijima tokom 2022. godine.

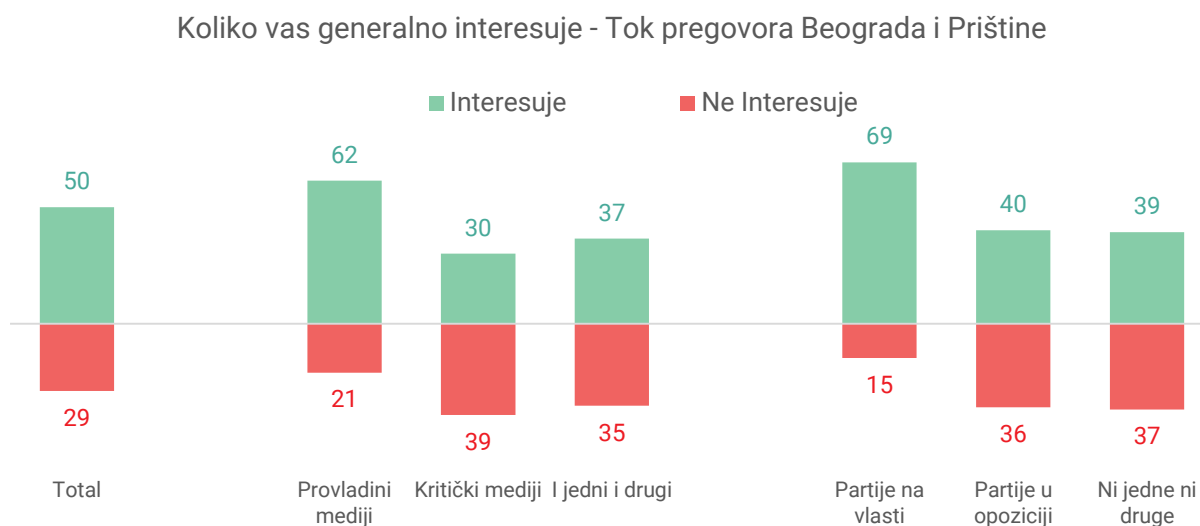
Koliko Vas generalno interesuje - Tok pregovora Beograda i Prištine

Grafikon 12. Zainteresovanost za pregovore Bgd. i Priš. - između 2020. i 2022. godine

Građani koji veruju samo provladinim medijima u većoj meri iskazuju interesovanje za pregovore Beograda i Prištine u odnosu na ostale (62%). Nasuprot tome, svega trećina onih koji veruju kritičkim medijima (30%) ili i jednim i drugim (37%) navode da su zainteresovani za ovu temu.

U skladu sa medijskim preferencijama, građani kojima su bliže partije na vlasti opet ističu viši stepen interesovanja – preko dve trećine (69%), u poređenju sa onima koji inkliniraju opozicionim partijama (40%), odnosno nisu bliski ni jednim ni drugima (39%).

Grafikon 13. Zainteresovanost za pregovore Bgd. i Priš. u odnosu na poverenje u medije i pol. Preferencije

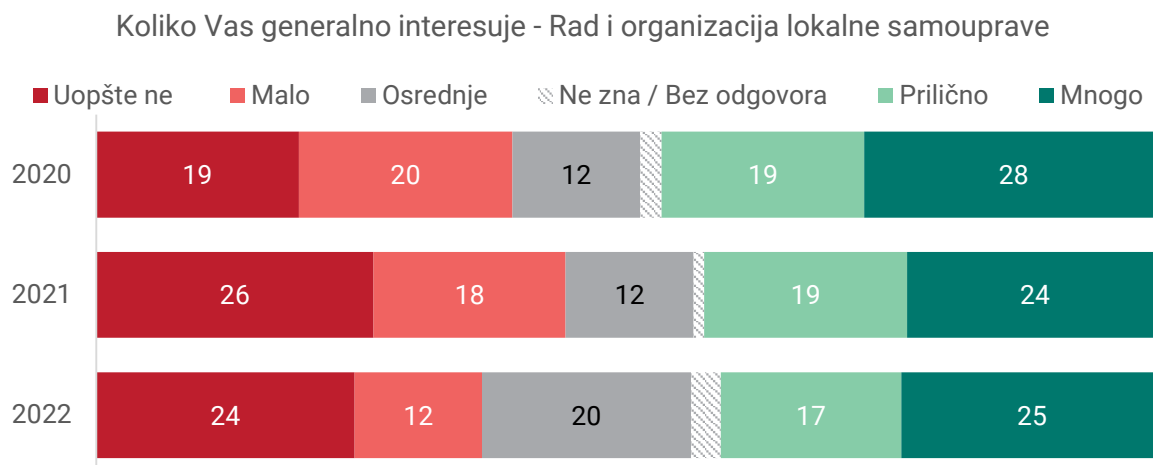
Oni koji politička dešavanja prate putem televizije su znatno zainteresovaniji za tok pregovora sa Prištinom (63%) u poređenju sa građanima koji se informišu na druge načine (porodica i prijatelji – 44%; internet portali – 41%; društvene mreže – 32%).

Socio-demografske razlike

- Ubedljivo najveće interesovanje za pregovore Beograda i Prištine pokazuju građani stariji od 65 godina, među kojima čak dve trećine interesuje ova tema. S druge strane, skoro duplo manje građana iz najmlađe grupe se interesuje za ove pregovore.

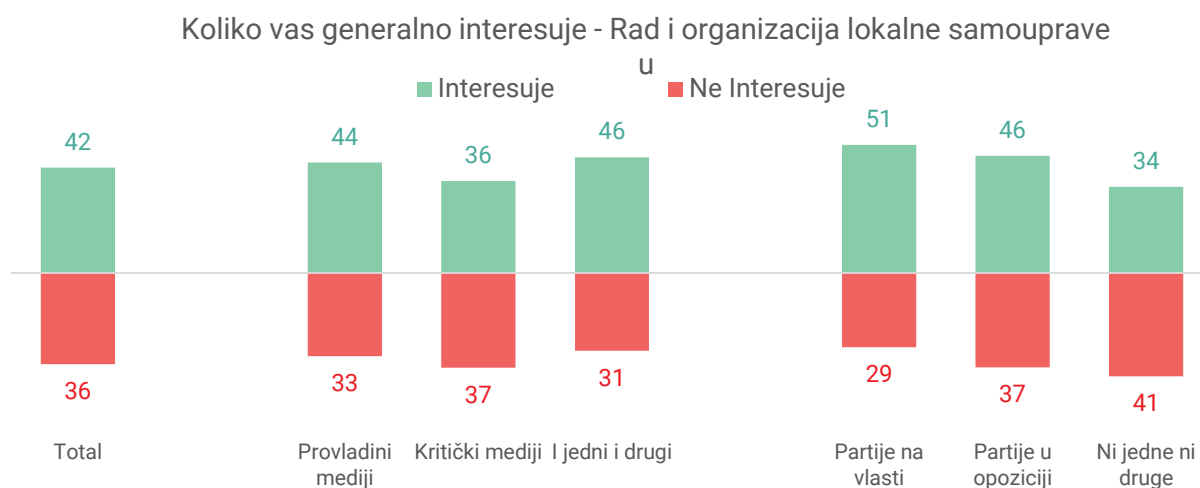
Interesovanje za rad i organizaciju lokalne samouprave

U poslednje tri godine nešto manje od polovine građana navodi da je zainteresovano za rad lokalne samouprave u svom mestu stanovanja (između 42% i 47%). Tačnije, svaki četvrti navodi da je veoma zainteresovan. S druge strane, za ovu temu nije zainteresovano oko trećine građana (između 33% i 39%).

Grafikon 14. Zainteresovanost za lokalnu samoupravu - između 2020. i 2022. godine

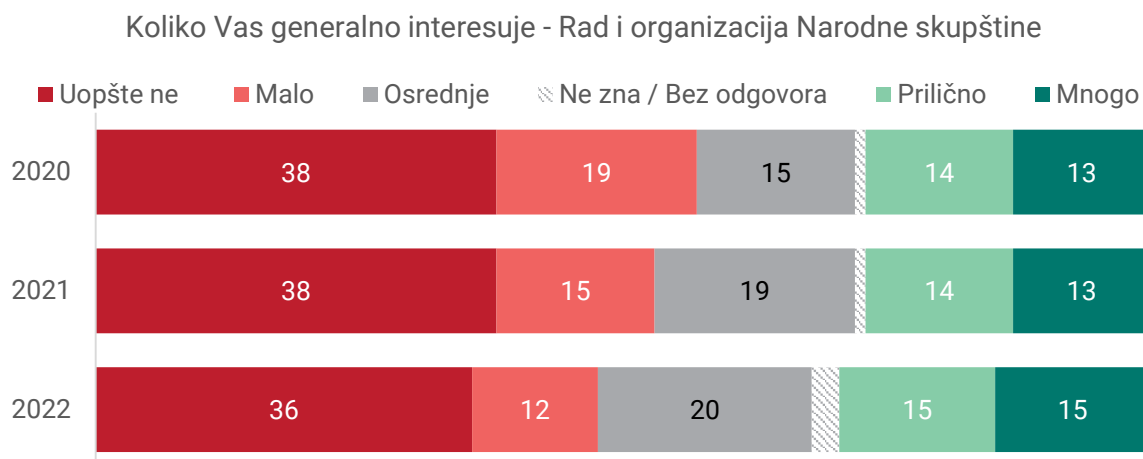
Građani koji inkliniraju partijama na vlasti (51%) se značajno više interesuju za rad lokalne samouprave, nego oni koji nisu bliski ni jednim ni drugim partijama (34%). S druge strane, poverenje u medije ne igra značajnu ulogu kada je u pitanju zainteresovanost za lokalnu samoupravu. Nema značajnih socio-demografskih razlika po pitanju interesovanja za rad lokalne samouprave.

Grafikon 15. Zainteresovanost za lokalnu samoupravu u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

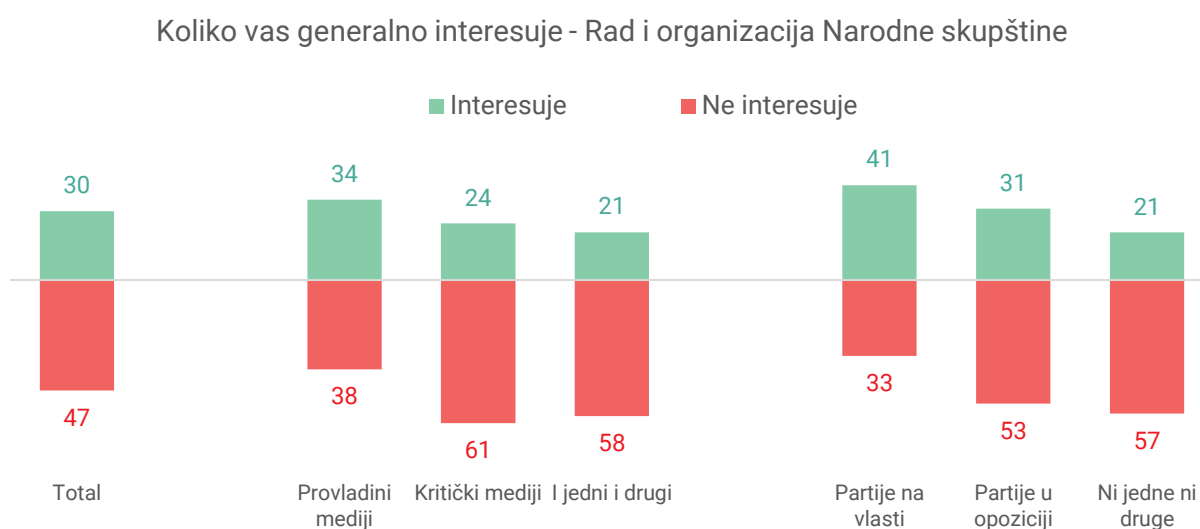
Interesovanje za rad i organizaciju Narodne skupštine

Zainteresovanost građana za rad Narodne skupštine nikada nije bila na zavidnom nivou. U poslednje tri godine udeo zainteresovanih nije prelazio trećinu građana (između 27% i 30%). S druge strane, udeo građana koji nisu zainteresovani za rad Skupštine je znatno veći, ali je u padu u poslednje tri godine. Ovaj procenat se kretao od 57% 2020. godine do 48% 2022. godine.

Grafikon 16. Zainteresovanost za Narodnu skupštinu - između 2020. i 2022. godine

Građani koji veruju provladinim medijima su zainteresovaniji za rad Narodne skupštine. Tačnije, oni značajno ređe ističu da nisu zainteresovani (38%) nego građani koji veruju kritičkim medijima (61%) ili oni koji veruju i jednim i drugim (58%). Pored toga, među građanima koji inkliniraju strankama u vlasti dvostruko je više onih koji su zainteresovani za rad Narodne skupštine (41%) nego među građanima koji ne inkliniraju ili ni jednim ni drugim (21%).

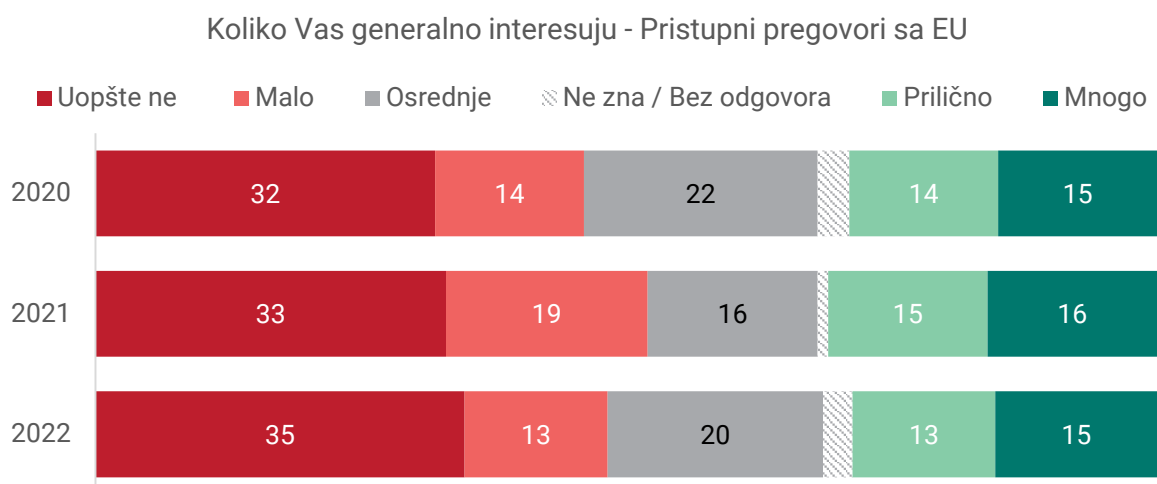
Grafikon 17. Zainteresovanost za Narodnu skupštinu u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Zainteresovanost za ovu temu značajno je veća među građanima koji imaju 65 i više godina, u odnosu na mlađe.
- Statistički značajna povezanost postoji i kada je reč o obrazovanju, gde sa višim stepenom obrazovanja opada zainteresovanost za rad Narodne skupštine.

Interesovanje za pristupne pregovore sa Evropskom unijom

Zainteresovanost za pristupne pregovore sa Evropskom unijom je u poslednje tri godine na relativno niskom, ali stabilnom nivou. Okvirno, tri od deset građana ističe da je zainteresovano za pregovore sa EU (između 28% i 31%). S druge strane, oko polovine građana ne iskazuje interesovanje za ovu temu (između 46% i 52%).

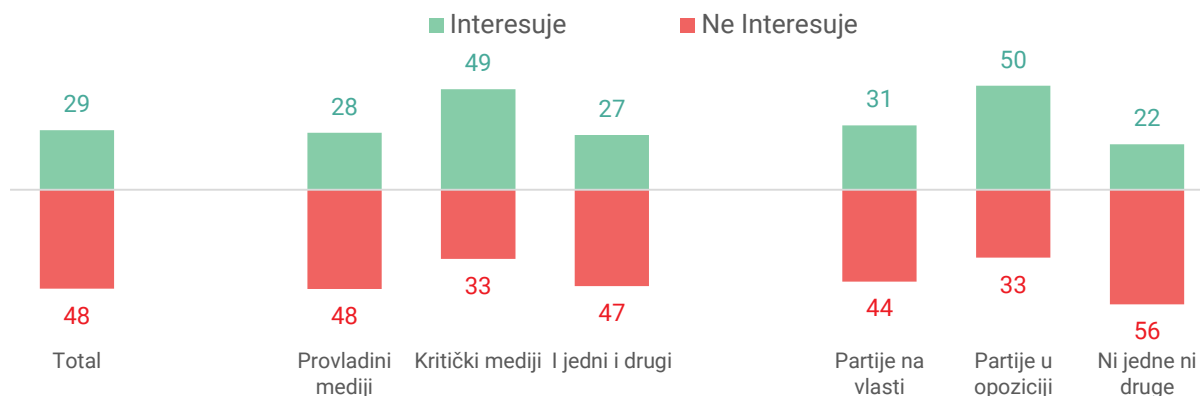

Grafikon 18. Zainteresovanost za pregovore sa EU

Nasuprot pregovorima Beograda i Prištine za koje su najviše zainteresovani građani koji veruju provladinim medijima, pregovori sa Evropskom unijom najviše interesuju građane koji imaju poverenja samo u kritičke medije (49%). Zainteresovanost za EU pregovore pokazuje tek svaki četvrti građanin koji veruje provladinim (28%), ili i jednim i drugim medijima (27%).

U skladu sa medijskim navikama, građani koji inkliniraju opozicionim partijama (50%) su više zainteresovani za EU pregovore nego oni koji inkliniraju vladajućim partijama (31%) i posebno oni kojima nisu bliske ni jedne ni druge partije (22%).

Koliko vas generalno interesuju - Pristupni pregovori sa Evropskom Unijom – EU integracije

Grafikon 19. Zainteresovanost za pregovore sa EU u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Građani koji su društveno aktivniji češće navode da su zainteresovani za pregovore sa EU (40%) u odnosu na one koji slabije participiraju (30%), odnosno uopšte ne učestvuju u demokratskim procesima (21%).

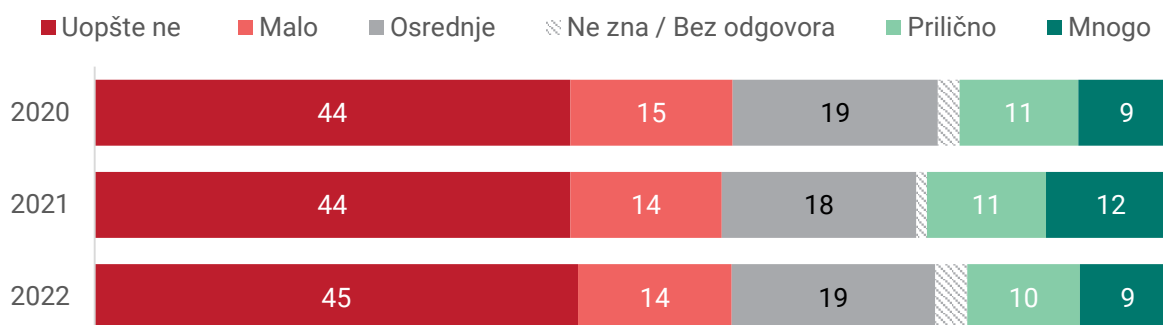
Socio-demografske razlike

- Građani koji su završili višu školu ili fakultet su nešto više zainteresovani za pregovore sa EU od manje obrazovanih. Preko trećine visoko obrazovanih ističe da je zainteresovano, dok isto navodi svaki četvrti sa srednjim ili nižim obrazovanjem.

Interesovanje za programe političkih partija

Interesovanje za programe političkih partija je na veoma niskom nivou među građanima Srbije. Za političke programe se u poslednje tri godine interesovalo ne više od četvrtine građana. Svega oko petine građana (20%) je iskazivala interesovanje 2020. godine, što je gotovo identično nalazu iz 2022. godine (19%). Tokom 2021. godine ovaj udeo je bio neznatno veći (23%). Nasuprot tome, udeo nezainteresovanih za ovu temu se stabilno drži na oko 60%.

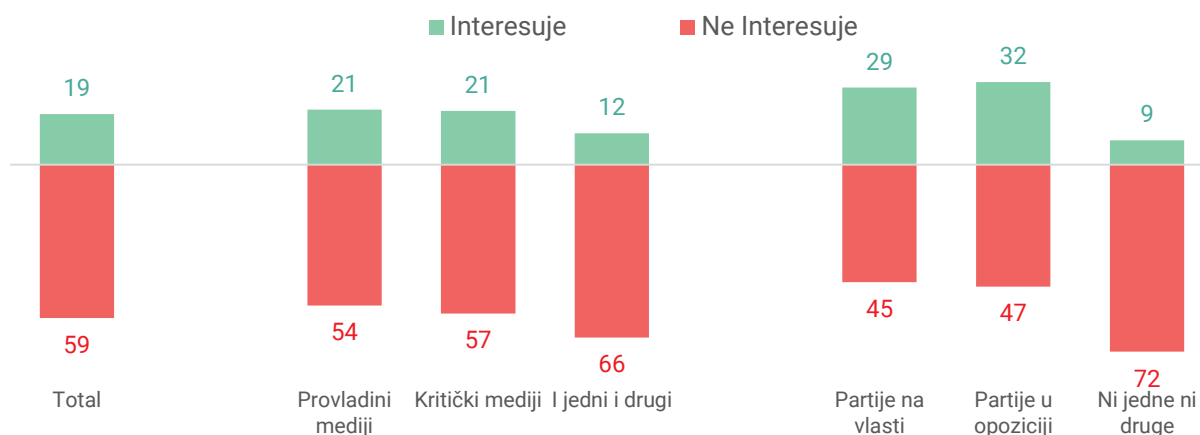
Koliko Vas generalno interesuju - Programi političkih partija

Grafikon 20. Zainteresovanost za programe pol. partija - između 2020. i 2022. godine

Očekivano, oni koji su bliži partijama na vlasti (30%) ili partijama u opoziciji (32%) znatno su više zainteresovani za programe političkih partija nego oni koji ne inkliniraju ni jednoj ni drugoj opciji (9%). Građani koji su društveno aktivniji češće navode da su zainteresovani za partijske programe (26%) u odnosu na ostale (17%).

Koliko vas generalno interesuje - Programi političkih partija

Grafikon 21. Zainteresovanost za programe pol. partija u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

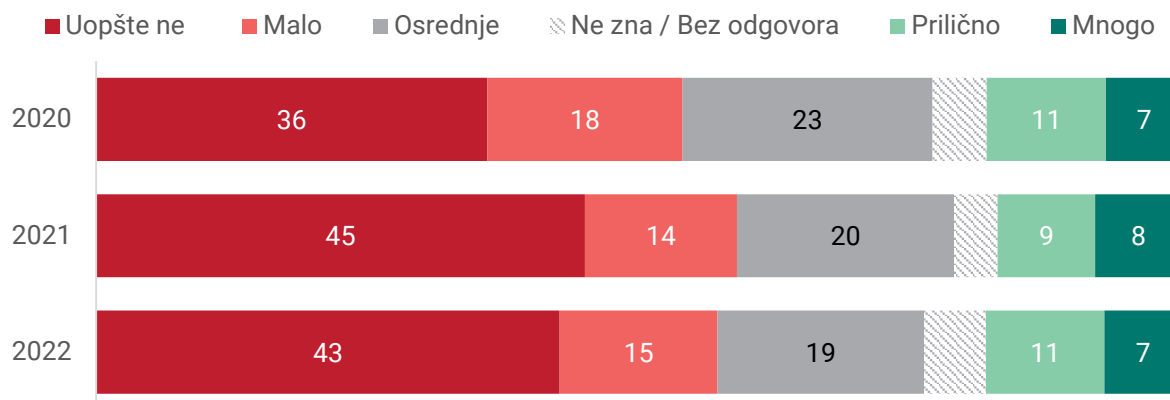
Socio-demografske razlike

- Za programe političkih partija najviše su zainteresovani građani stari 65 i više godina - značajno više nego građani srednjih godina i najmlađi građani.

Interesovanje za rad nevladinih organizacija

Udeo građana zainteresovanih za rad nevladinih organizacija u poslednje tri godine nikada nije bio veći od jedne petine (između 17% i 18%). S druge strane, preko polovine građana navodi da ih ne interesuje rad NVO. Zabrinjava nalaz da se udeo nezainteresovanih uvećao između 2020. i 2021. godine sa 54% na 59%. Ove godine je pak udeo nezainteresovanih gotovo identičan onom iz prethodne godine (58%), tako da se za sada ne može govoriti o negativnom trendu, a naredni talasi istraživanja će pokazati u kom smeru će se stavovi građana dalje kretati.

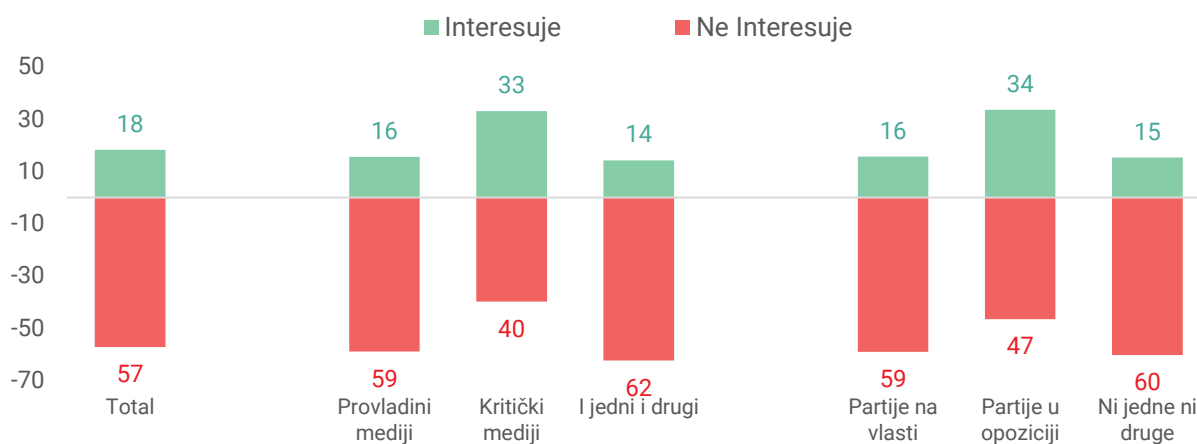
Koliko Vas generalno interesuje - Rad nevladinih organizacija

Grafikon 22. Zainteresovanost za rad NVO - između 2020. i 2022. godine

Dva puta više građana koji veruju kritičkim medijima je zainteresovano za rad nevladinih organizacija (33%), u odnosu na one koji veruju provladinim medijima (16%) ili i jednim i drugim (14%). Gotovo identična situacija se registruje i kada je u pitanju inklinacija političkim partijama. Zainteresovanih za rad NVO je među onima kojima su bliže partije opozicije oko trećine (34%), dok je duplo manje zainteresovanih među onima koji inkliniraju partijama u vlasti (16%) ili ni jednim ni drugim (15%).

Koliko vas generalno interesuje - Rad nevladinih organizacija

Grafikon 23. Zainteresovanost za rad NVO u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Žene znatno češće navode da ih interesuje rad nevladinih organizacija u odnosu na muškarce.

4. Znanje o političkim temama

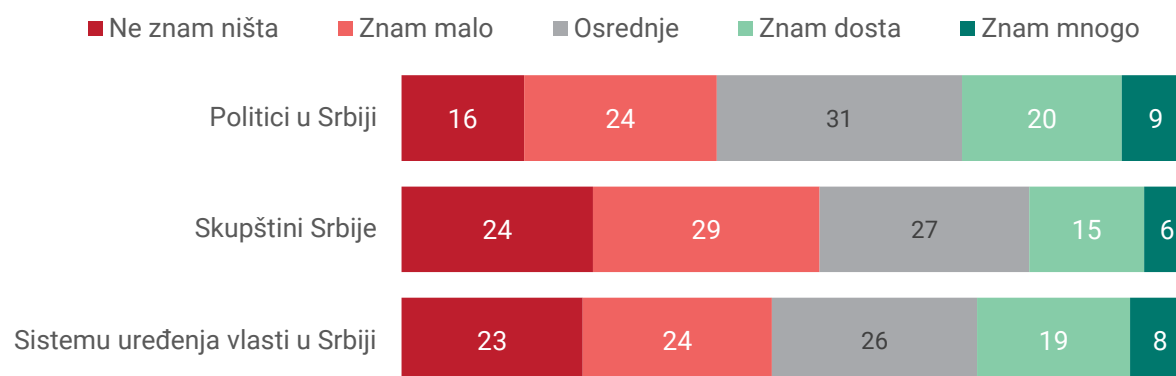
Većina građana Srbije, prema sopstvenom priznanju, nema dovoljno znanja o politici i političkim temama. Dok četiri od deset građana (40%) navodi da ne zna ništa ili zna samo malo, svaki treći (31%) navodi da donekle ima znanja o politici. Svega nešto preko četvrtine građana (29%) ističe da o politici zna dosta ili mnogo.

O radu Narodne Skupštine znanja ima svaki peti građanin (20%), dok preko polovine ističe da ne zna ništa ili zna samo malo (53%). Dodatna četvrtina (27%) navodi da zna ponešto.

Znanje o uređenju vlasti u Srbiji je prema mišljenju samih građana nešto rasprostranjenije, pa tako četvrtina građana ističe da zna puno (27%), a dodatna četvrtina da zna ponešto. S druge strane, oko polovine ističe da nije upoznato sa temom (47%).

Samoprocena znanja o politici je u velikoj meri povezana sa ocenom znanja o radu Narodne Skupštine ($r=0.69$) i znanja o sistemu uređenja vlasti u Srbiji ($r=0.73$). Odnosno, građani koji su istakli da znaju puno o politici najčešće navode da znaju puno i o pojedinostima poput rada Narodne skupštine i uređenju vlasti u zemlji.

Šta biste rekli, koliko vi zapravo znate o...

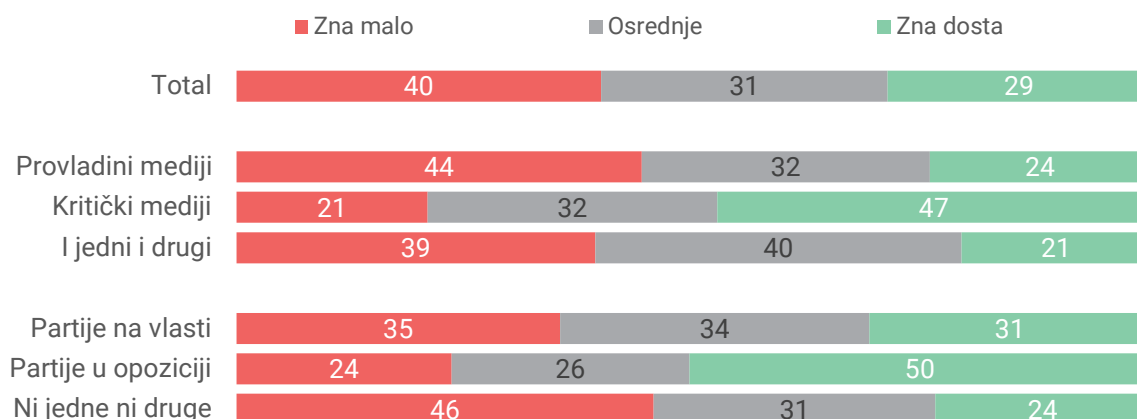

Grafikon 24. Upoznatost sa politikom i političkim temama

Znanje o politici u Srbiji

Sa politikom u Srbiji su znatno češće upoznati građani koji veruju samo kritičkim medijima (47%), oni koji inkliniraju partijama u opoziciji (50%), kao i oni koji navode da se više interesuju za politiku (49%).

Šta biste rekli, koliko vi zapravo znate - o politici u Srbiji

Grafikon 25. Upoznatost sa politikom u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

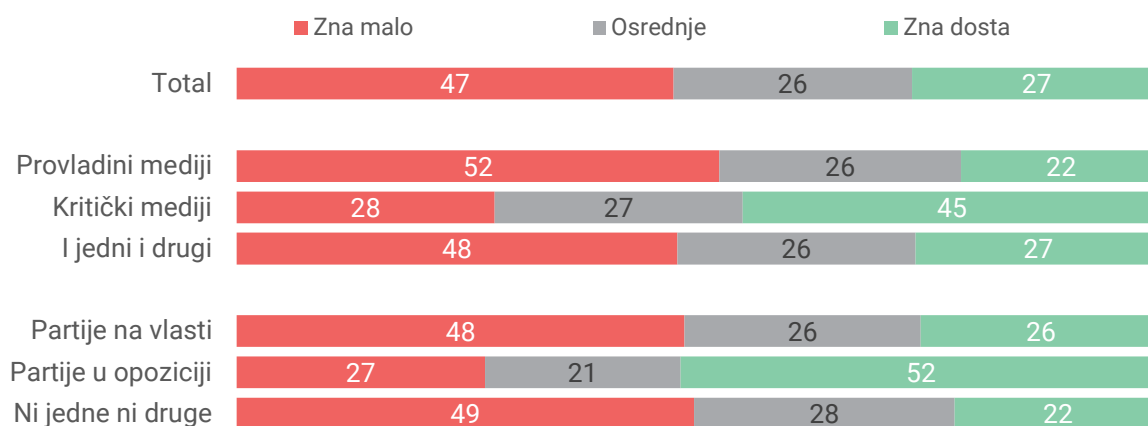
Socio-demografske razlike

- Viša samoprocena znanja o politici u Srbiji registruje se među muškarcima, građanima sa višim obrazovanjem, onima koji žive u urbanim sredinama, kao i građanima sa višim standardom.

Znanje o sistemu uređenja vlasti u Srbiji

Razlike primećene kod samoprocene znanja o politici generalno su gotovo identične i kada je reč o znanju o sistemu uređenja vlasti u Srbiji. Viši stepen znanja znatno češće prijavljuju građani koji veruju samo kritičkim medijima, oni koji inkliniraju partijama u opoziciji, kao i oni koji navode da se više interesuju za politiku.

Šta biste rekli, koliko vi zapravo znate - o sistemu uređenja vlasti u Srbiji

Grafikon 26. Upoznatost sa sistemom uređenja vlasti u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

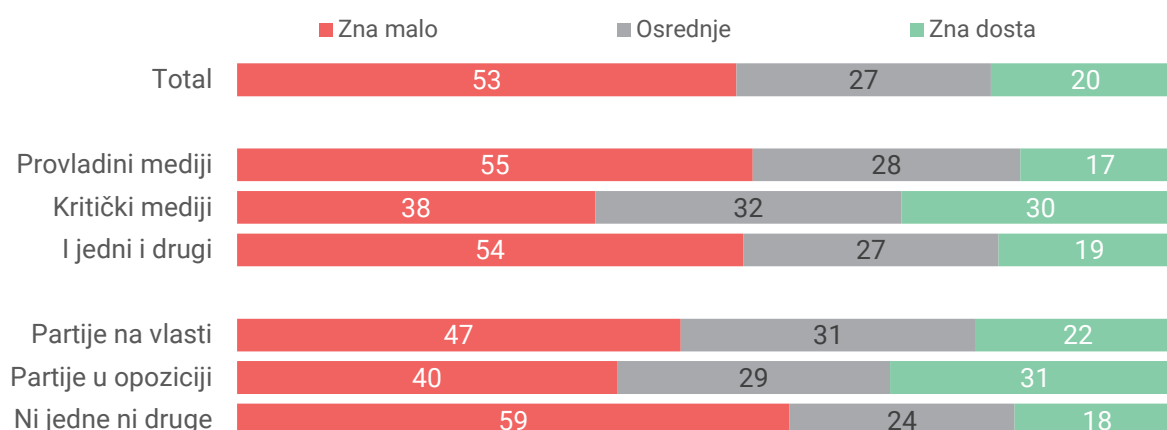
- Viša samoprocena znanja o sistemu uređenja vlasti u Srbiji registruje se među muškarcima, građanima sa višim obrazovanjem, onima koji žive u urbanim predelima zemlje, kao i građanima sa višim standardom.

Znanje o radu Narodne Skupštine

Trendovi registrovani kod znanja generalno, primetni su i kod znanja o radu Narodne Skupštine, ali su razlike znatno manje izražene. Oni koji veruju samo kritičkim medijima češće navode da su upoznati sa radom Skupštine u odnosu na one koji veruju provladinim medijima. Češće upoznatost ističu i oni koji su zainteresovani za politiku generalno.

Kao i u slučaju odnosa znanja o politici i interesovanja za politku u Srbiji generalno, ni ovde nije jaka korelacija između interesovanja za temu Skupštine i samoprocene znanja o datoj temi ($r=0.34$), odnosno interesovanje za rad Skupštine ne vodi direktno većem znanju o načinu funkcionisanja Skupštine.

Šta biste rekli, koliko vi zapravo znate - o Narodnoj skupštini

Grafikon 27. Upoznatost sa radom Skupštine u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

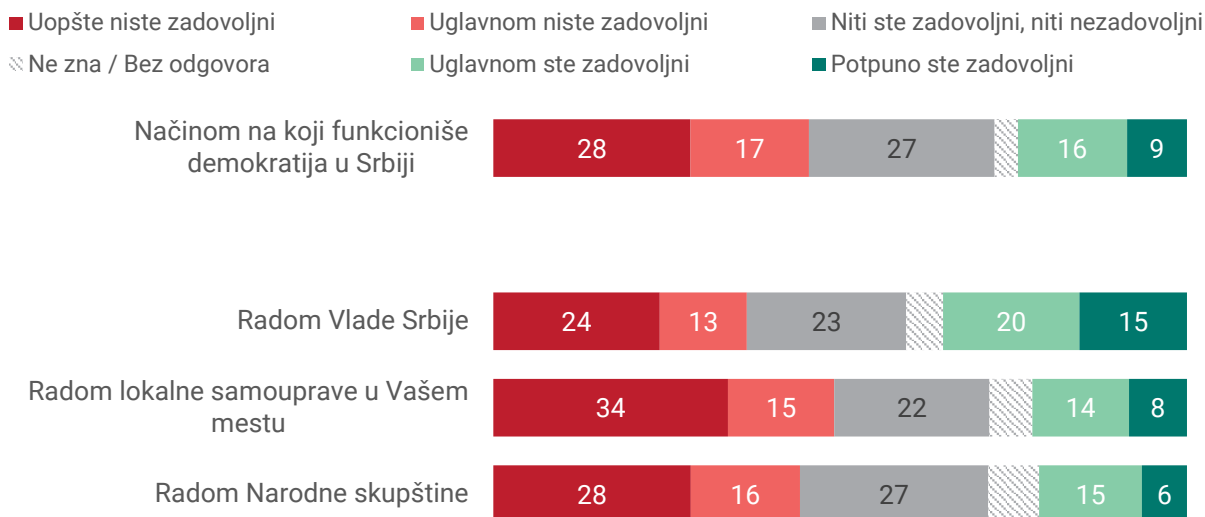
Socio-demografske razlike

- Kao i sa znanjem o politici generalno, i kada je znanje o radu Narodne skupštine u pitanju, veći nivo znanja prijavljuju muškarci, oni sa višim obrazovanjem, oni koji žive u urbanim predelima zemlje, kao i građani sa višim standardom.

5. Zadovoljstvo demokratijom i institucijama

Zadovoljstvo građana načinom na koji demokratija funkcioniše u Srbiji je na dosta niskom nivou. Opšte zadovoljstvo demokratijom je u velikoj meri povezano sa zadovoljstvom radom konkretnih institucija, poput Vlade ($r=0.68$) i Narodne skupštine ($r=0.60$) i u nešto manjoj meri sa radom lokalne samouprave ($r=0.40$).

U kojoj meri biste rekli da ste zadovoljni...

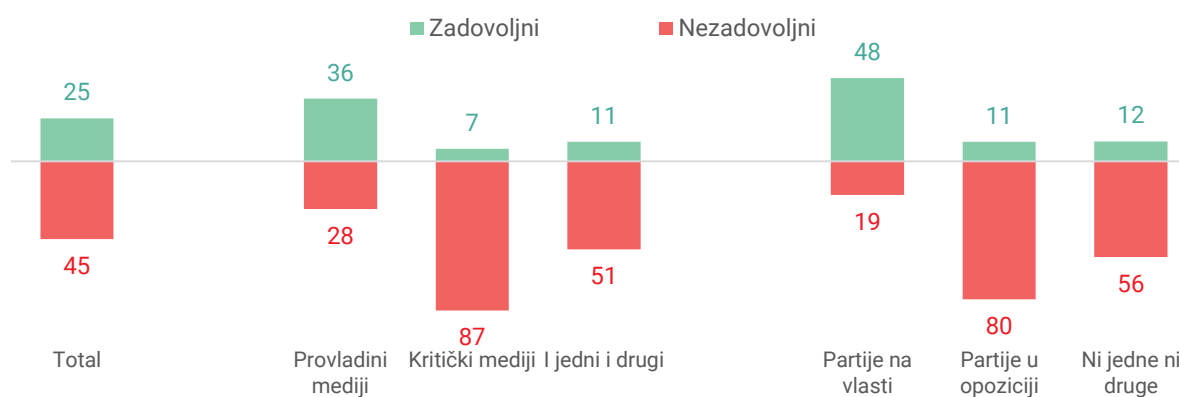
Grafikon 28. Zadovoljstvo funkcionisanjem demokratije i institucija

Opšte zadovoljstvo demokratijom

Tek svaki četvrti građanin (25%) je zadovoljan trenutnim funkcionisanjem demokratije u Srbiji, dok je skoro polovina (45%) istakla nezadovoljstvo. Četvrtina građana (27%) nema jasan stav po ovom pitanju.

Po pitanju generalnog zadovoljstva funkcionisanjem demokratije u Srbiji, negativne ocene češće daju građani koji veruju kritičkim medijima ili inkliniraju partijama u opoziciji, dok oni koji veruju provladinim medijima i inkliniraju partijama na vlasti češće daju pozitivne ocene. Sa porastom interesovanja za politiku raste i pozitivna ocena kako demokratije tako i rada Vlade i Skupštine. Nasuprot tome, sa nivoom participacije zadovoljstvo opada.

Koliko ste zadovoljni načinom na koji funkcioniše demokratija u Srbiji?

Grafikon 29. Zadovoljstvo funkcionisanjem demokratije u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

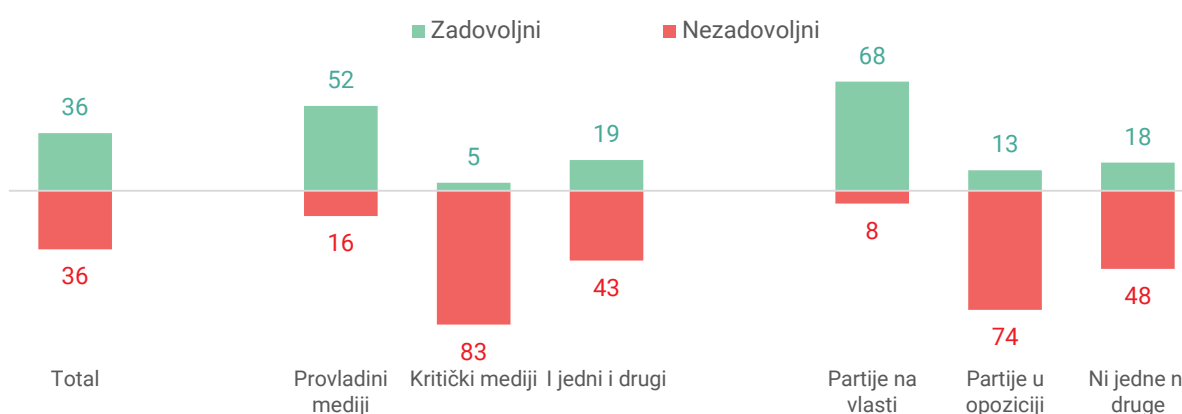
- Među socio-demografskim karakteristikama, godine, obrazovanje i tip naselja igraju značajnu ulogu. Stariji građani, oni sa nižim obrazovanjem, kao i oni koji žive u ruralnim sredinama znatno češće daju pozitivne ocene, kako funkcionisanju demokratije generalno, tako i radu institucija u Srbiji.

Zadovoljstvo radom Vlade

Mišljenja građana o radu Vlade su dosta podeljena. Nešto preko trećine građana (36%) ocenjuje rad Vlade pozitivno, a identičan procenat (36%) ocenjuje negativno.

Identični trendovi kao i po pitanju generalnog zadovoljstva funkcionisanjem demokratije su prisutni i po pitanju zadovoljstva funkcionisanjem Vlade. Negativne ocene češće iskazuju građani koji veruju kritičkim medijima ili inkliniraju partijama u opoziciji, dok oni koji veruju provladinim medijima i inkliniraju partijama na vlasti češće daju pozitivne ocene.

U kojoj meri biste rekli da ste zadovoljni - radom Vlade Srbije

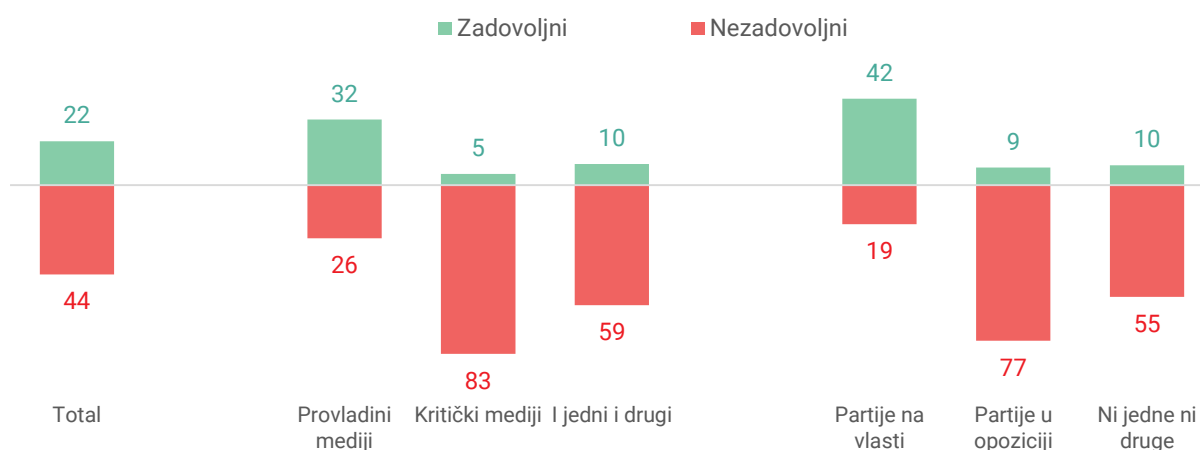
Grafikon 30. Zadovoljstvo radom vlade u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Zadovoljstvo radom Narodne skupštine

Tek svaki peti građanin Srbije pozitivno ocenjuje rad Narodne skupštine (22%). Nasuprot tome, 44% ističe da je nezadovoljno. Naravno, treba imati u vidu da je svega trećina navela da ih uopšte interesuje rad Skupštine, a petina da znaju dosta njenom radu. Manjak znanja i interesovanja objašnjava nalaz da preko četvrtine građana (27%) nema jasno mišljenje o radu Skupštine.

Kao i u prethodna dva slučaja i po pitanju zadovoljstva funkcionisanjem Narodne skupštine se registruju isti trendovi. Negativne ocene znatno češće iskazuju građani koji veruju kritičkim medijima ili inkliniraju partijama u opoziciji, dok oni koji veruju provladinim medijima i inkliniraju partijama na vlasti češće daju pozitivne ocene.

U kojoj meri biste rekli da ste zadovoljni - radom Narodne skupštine

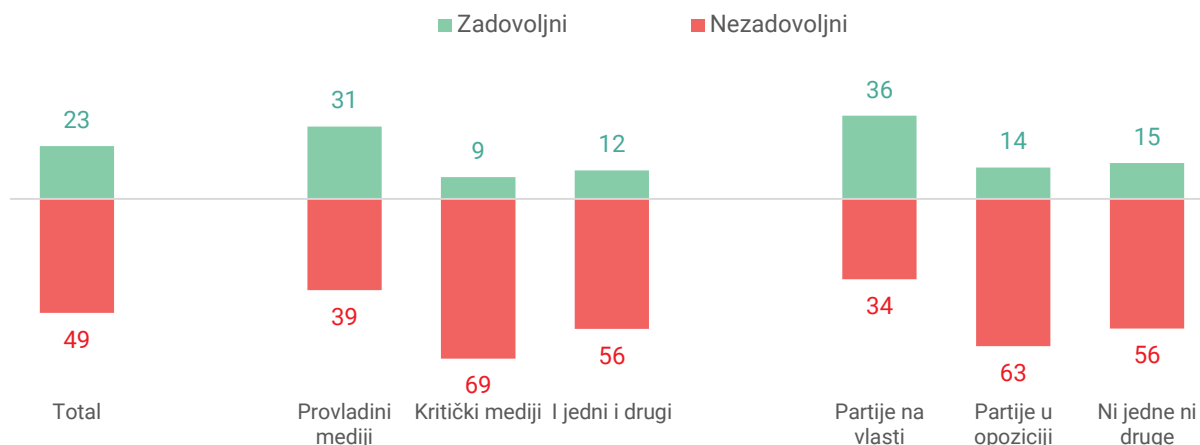
Grafikon 31. Zadovoljstvo radom Skupštine u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Zadovoljstvo radom lokalne samouprave

Polovina građana Srbije nije zadovoljna radom lokalne samouprave u svojim opštinama (49%). S druge strane, između četvrtine i petine (23%) ističe da je zadovoljno. Dodatna petina nema jasan stav (22%).

Razlike u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije prisutne kod zadovoljstva funkcionisanjem demokratije i drugih institucija su zabeležene i kada je reč o zadovoljstvu radom lokalne samouprave, ali su date razlike znatno blaže. Negativne ocene češće iskazuju građani koji veruju kritičkim medijima ili inkliniraju partijama u opoziciji, dok oni koji veruju provladinim medijima i inkliniraju partijama na vlasti češće daju pozitivne ocene.

U kojoj meri biste rekli da ste zadovoljni - radom lokalne samouprave u Vašem mestu

Grafikon 32. Zadovoljstvo radom lok. samouprave u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Ocena rada Narodne skupštine i narodnih poslanika

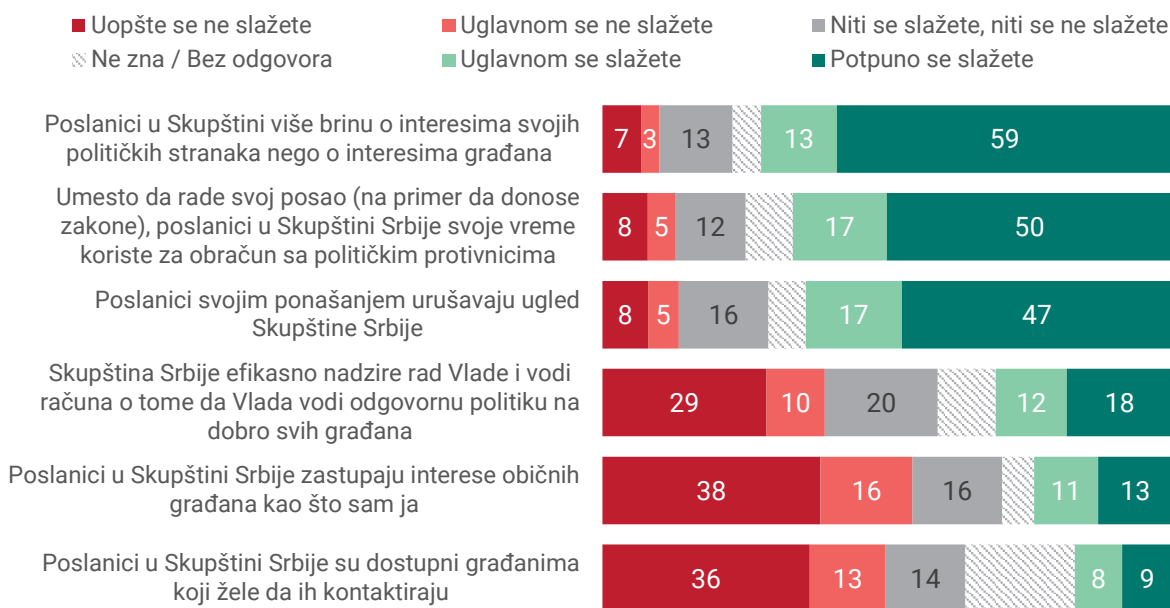
Većina građana ima izrazito kritičan stav prema Narodnoj skupštini i radu narodnih poslanika. Građani misle da poslanici brinu o interesima svojih partija, da svoje vreme troše na partijske prepirke umesto da rade svoj posao, te da urušavaju ugled parlamenta. U isti mah, smatraju da Skupština ne radi svoj posao i ne nadgleda vladu, a da narodni poslanici ne zastupaju interese običnih građana i da im nisu dostupni.

Skoro tri četvrtine građana (72%) smatra da poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih stranaka, nego o interesima građana. Tek se svaki deseti građanin (10%) ne slaže sa ovakvim stavom. Dve trećine (66%) veruje da narodni poslanici u Skupštini vreme koriste za obračun sa političkim protivnicima, umesto da rade svoj posao. Suprotan stav ima svega 13% građana. Stoga ne čudi što dve trećine građana (64%) ističe da poslanici svojim ponašanjem urušavaju ugled Narodne skupštine. Da to nije slučaj smatra samo 14% građana.

Istovremeno, svega trećina građana (32%) smatra da Skupština Srbije efikasno nadzire rad Vlade i vodi računa o tome da Vlada vodi odgovornu politiku na dobro svih građana, dok se sa ovim ne slaže 38% građana.

Tek četvrtina građana (24%) veruje da poslanici u Skupštini zastupaju interese običnih građana, a preko polovine ističe da to nije slučaj (54%). Najlošije je ocenjena dostupnost poslanika. Manje od petine građana (17%) smatra da su poslanici u Narodnoj skupštini dostupni građanima koji žele da ih kontaktiraju. S druge strane, polovina građana (49%) ima negativan stav po pitanju njihove dostupnosti.

Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima...

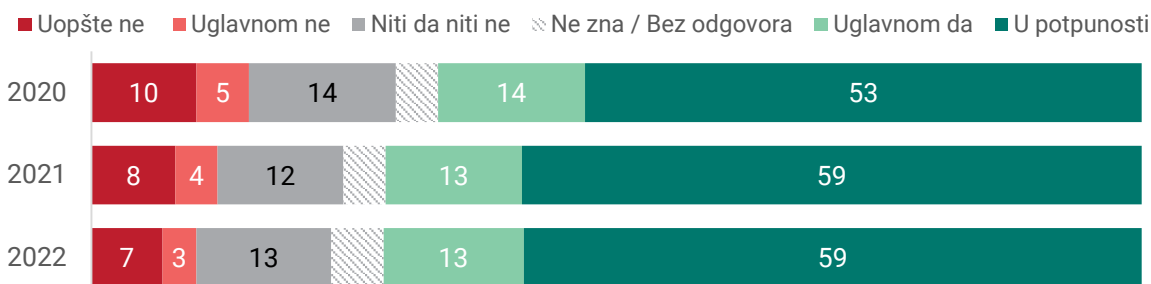
Grafikon 33. Zadovoljstvo radom Narodne skupštine

Iako je negativan stav prema Skupštini i narodnim poslanicima sveprisutan, postoje razlike u intenzitetu po pitanju medija kojima veruju, političkih preferencija, samoprocene znanja o politici, ali i pojedinih sociodemografskih karakteristika.

Interes stranaka, a ne građana

Stav da poslanici u Narodnoj skupštini više brinu o interesima svojih političkih partija, umesto o interesima građana koji su ih izabrali i koje bi trebalo da predstavljaju je veoma raširen i gotovo opšte prihvaćen. Beleži se rast udela građana koji se slažu sa ovim stavom sa dve trećine (67%) tokom 2020. godine na tri četvrtine (72%) u 2022. godini. Nasuprot tome, udeo građana koji ne smatraju da se poslanici u Narodnoj skupštini više brinu o interesima svojih političkih partija, nego o interesima građana je, u istom periodu, opao sa 15% na 10%.

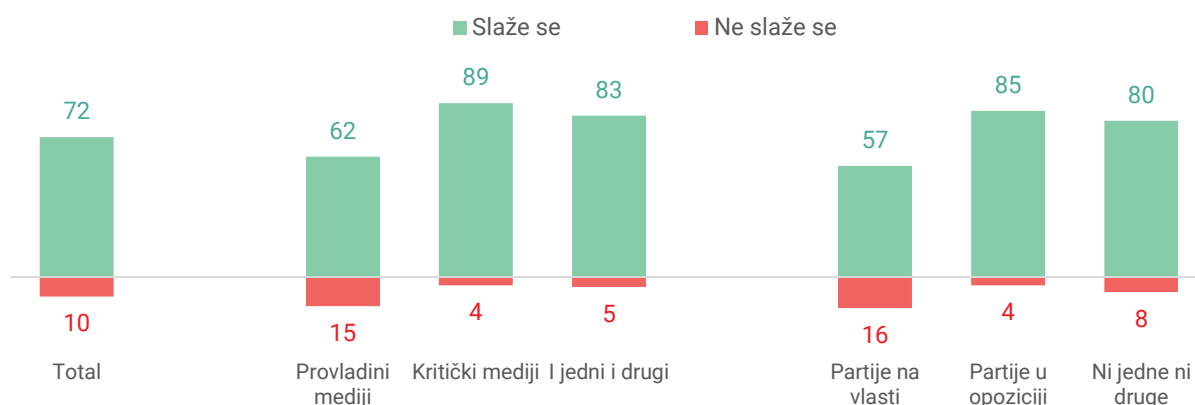
Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih stranaka nego o interesima građana

Grafikon 34. Briga poslanika o stranačkim interesima, - između 2020. i 2022. godine

Čak devet od deset građana (89%) koji veruju samo kritičkim medijima misli da poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih stranaka nego o interesima građana, dok isti stav deli šest od deset (62%) onih koji veruju provladinim medijima. Sličan trend se registruje i po pitanju partijskih preferencija. Oni koji inkliniraju partijama u opoziciji znatno češće navode da poslanici brinu o interesima svojih partija (80%) u odnosu na one kojima su bliže partije na vlasti (57%). Pomenuti nalazi potvrđuju opšteprihvaćenost stava o brizi poslanika za stranačke interese, jer je sa ovim stavom saglasna i većina građana koji inkliniraju partijama na vlasti. Pored navedenog, i oni koji ocenjuju da imaju više znanja o politici takođe imaju kritičniji stav u odnosu na one koji ocenjuju da imaju manje znanja.

Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih stranaka nego o interesima građana

Grafikon 35. Briga poslanika o stranačkim interesima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

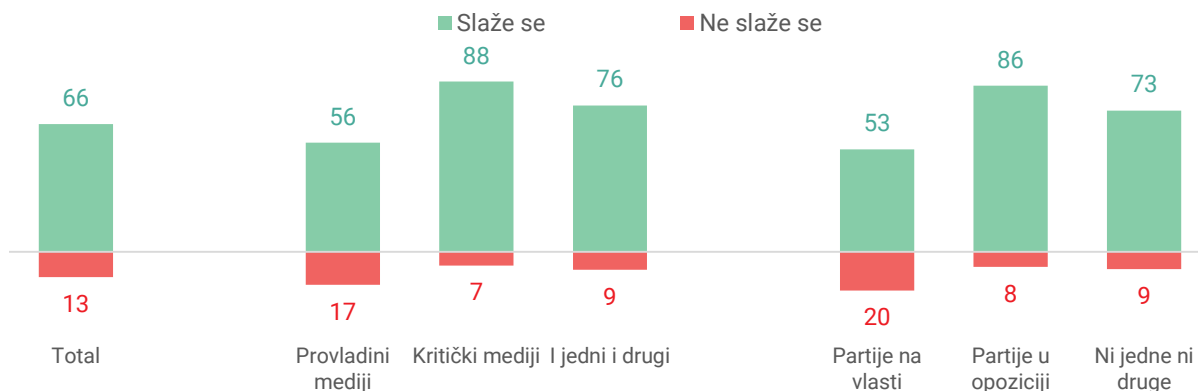
Socio-demografske razlike

- Raširenost stava da poslanici brinu o interesima partija, umesto interesima građana raste sa obrazovanjem.
- Takođe, ovaj stav je rasprostranjeniji i među onima koji žive u Beogradu i urbanim sredinama.

Obračun sa političkim protivnicima umesto da rade svoj posao

Dok skoro devet od deset građana (88%) koji veruju samo kritičkim medijima smatra da poslanici pogrešno koriste svoje vreme za partijske svađe, isti stav deli nešto više od polovine (56%) onih koji veruju provladinim medijima. U skladu sa prethodnim nalazom, oni koji inkliniraju partijama u opoziciji znatno češće navode da se poslanici obračunavaju sa svojim protivnicima umesto da rade svoj posao (86%) u odnosu na one kojima su bliže partije na vlasti (53%). Pored navedenog, i oni koji ocenjuju da imaju više znanja o politici takođe imaju negativniji stav u pređenju sa onima koji ocenjuju da imaju manje znanja. Kao i u slučaju prethodnog stava i ovde je primetan nalaz da i većina građana koji inkliniraju partijama na vlasti, takođe, smatra da poslanici ne rade svoj posao.

Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Umesto da rade svoj posao (na primer da donose zakone), poslanici u Narodnoj skupštini svoje vreme koriste za obračun sa političkim protivnicima

Grafikon 36. Obračun sa političkim protivnicima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

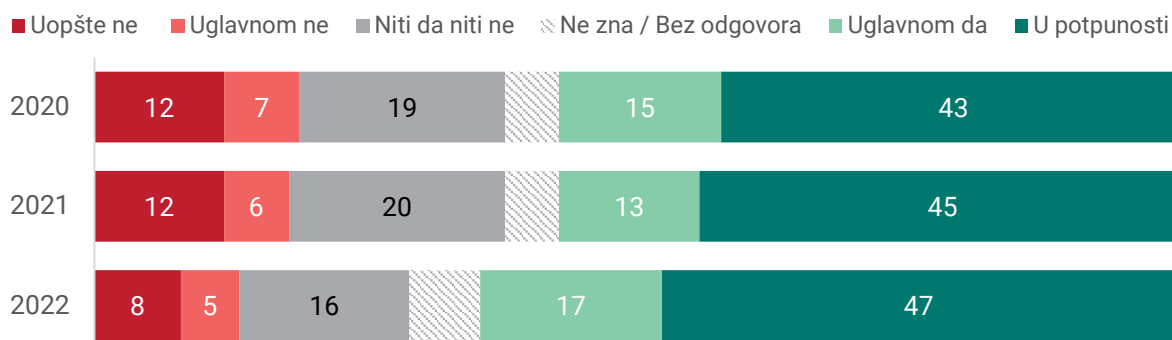
Socio-demografske razlike

- Građani sa višim nivoom obrazovanja se češće slažu sa stavom da poslanici ne rade svoj posao, već se u Skupštini raspravljaju sa protivnicima.
- Isto mišljenje češće dele i građani iz urbanih delova zemlje.

Urušavanje ugleda Narodne skupštine

Preko polovine građana je u prethodne tri godine bilo uvereno da poslanici svojim ponašanjem urušavaju ugled Narodne skupštine. Dok je u periodu između 2020. i 2021. godine udeo građana koji su saglasni sa ovim stavom bio stabilan (58%), sada je procenat građana koji veruju da poslanici urušavaju ugled Skupštine nešto veći - sa ovim stavom se 2022. godine složilo dve trećine građana (64%). Procenat građana koji imaju suprotno mišljenje je opao od 2020. godine do danas sa petine (19%) na svega 13%.

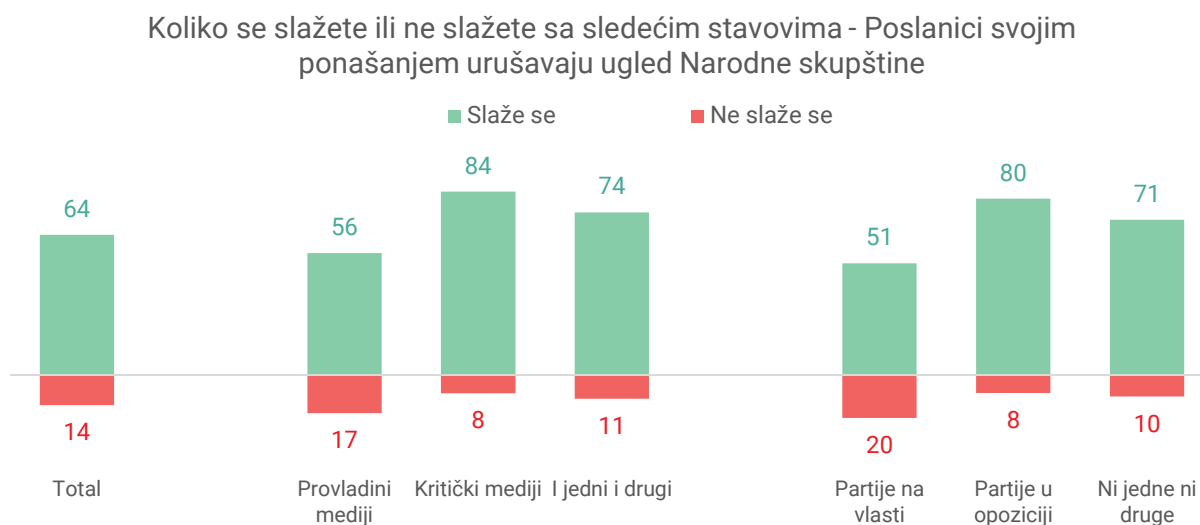
Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Poslanici svojim ponašanjem urušavaju ugled Narodne skupštine

Grafikon 37. Urušavanje ugleda Skupštine od strane poslanika - između 2020. i 2022. godine

Kao i u prethodnim stavovima, razlike po pitanju stava da poslanici svojim ponašanjem urušavaju ugled Narodne Skupštine vidljive su u odnosu na poverenje određenim medijima i političke preferencije građana. Preko četiri petine građana (84%) koji veruju samo kritičkim medijima misle da poslanici urušavaju ugled Skupštine. Isti stav deli nešto više od polovine (56%) onih koji veruju provladinim medijima. Oni koji inkliniraju partijama u opoziciji znatno češće se slažu sa stavom vezanim za narušavanje ugleda Skupštine (81%) u odnosu na one kojima su bliže partije na vlasti (51%).

Pored navedenog, i oni koji ocenjuju da imaju više znanja o politici takođe češće smatraju da poslanici svojim ponašanjem urušavaju ugled Narodne Skupštine u poređenju sa onima koji ocenjuju da imaju manje znanja.

Grafikon 38. Urušavanje ugleda Skupštine u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

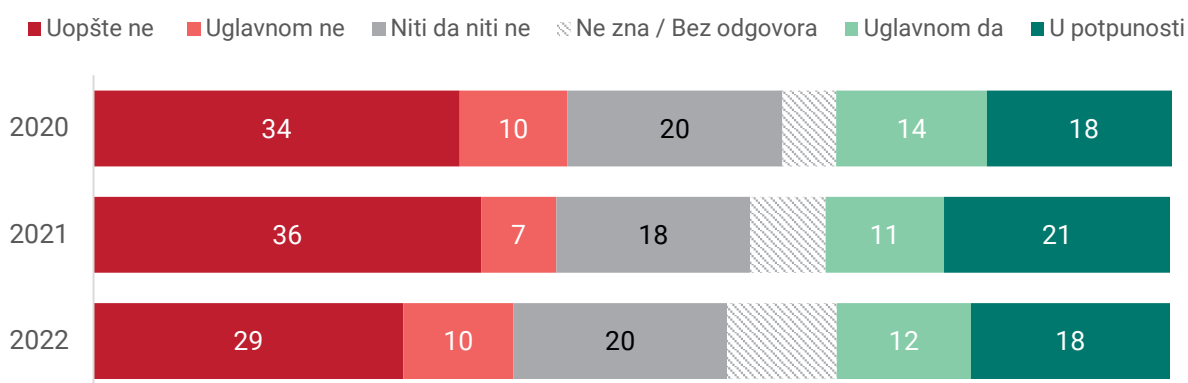
- Građani sa višim nivoom obrazovanja se češće slažu sa negativnim stavom o posledicama nedoličnog ponašanja narodnih poslanika.
- Isti stav češće dele i građani iz urbanih sredina.

Efikasnost u nadziranju Vlade

U poslednje tri godine svega trećina građana je verovala da Skupština efikasno nadzire rad Vlade (između 30% i 32%). Nasuprot tome, udeo građana koji se ne slažu sa pomenutim stavom i smatra da Skupština ne obavlja efikasno svoju kontrolnu funkciju je nešto veći i kretao se oko 40%.

Udeo građana koji smatraju da Skupština ne nadzire efikasno rad Vlade je opao sa 44% u 2020. godini na 39% u 2022. godini. Ovaj pad bi se mogao dovesti u vezu sa činjenicom da su u novom sazivu Skupštine ponovo prisutni i poslanici opozicionih partija što nije bio slučaj sa prethodnim sazivom, te da deo javnosti smatra da će zahvaljujući njima Skupština ipak moći da obavlja svoju kontrolnu funkciju.

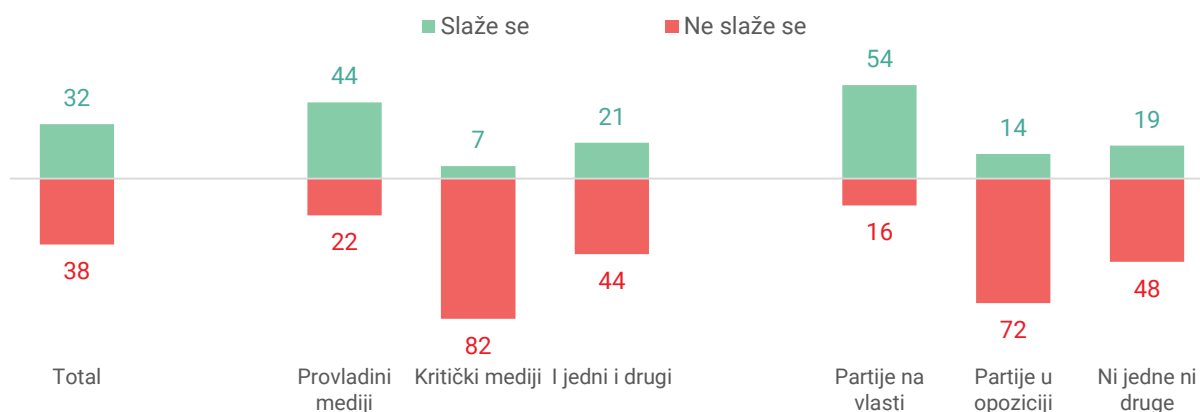
Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Narodna skupština efikasno nadzire rad Vlade i vodi računa o tome da Vlada vodi odgovornu politiku na dobro svih građana

Grafikon 39. Efikasnost Skupštine u nadziranju Vlade - između 2020. i 2022. godine

Sa stavom da Skupština Srbije efikasno nadzire rad Vlade i vodi računa o tome da Vlada vodi odgovornu politiku na dobro svih građana većinski se slažu oni koji veruju provladinim medijima (44%), odnosno oni koji inkliniraju partijama na vlasti (54%), dok se sa istim stavom slaže svega 7% onih koji veruju kritičkim medijima i 14% onih kojima su bliže partije opozicije. U vezi sa ovim, primetna je i razlika po tipu medija putem kojih se građani informišu. Oni koji prate televiziju imaju znatno pozitivnije mišljenje u poređenju sa onima koji političke i društvene teme prate putem internet portala ili društvenih mreža. Zanimljivo je da se sa stavom o efikasnom nadzoru vlade češće slažu oni koji se više interesuju za politiku (38%), naspram onih koje politika ne interesuje (25%). Nasuprot tome, oni koji ističu da više znaju o politici se u znatno većoj meri ne slažu sa ovim stavom (50%), naspram onih koji navode da ne znaju puno (33%).

Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Narodna skupština efikasno nadzire rad Vlade i vodi računa o tome da Vlada vodi odgovornu politiku na dobro svih građana

Grafikon 40. Efikasnost Skupštine u nadziranju Vlade u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

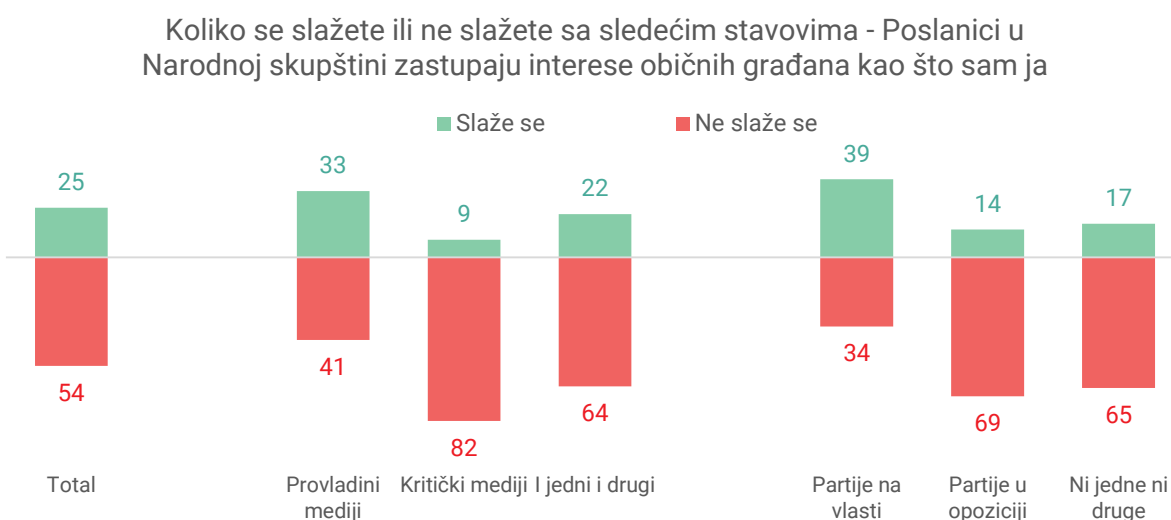
Socio-demografske razlike

- Razlike po socio-demografskim karakteristikama su značajno izraženije po pitanju efikasne kontrole vlade u odnosu na druge stavove o Narodnoj skupštini, što je donekle i očekivano jer se stav percipira kao opravdanje politike koju vode vladajuće partije.
- Sa stavom da Skupština efikasno nadzire rad Vlade češće se slažu stariji građani (65 i više godina), oni sa osnovnim obrazovanjem, oni koji žive u ruralnim sredinama i oni u lošijoj finansijskoj situaciji.
- Nasuprot tome, građani iz Beograda se češće ne slažu sa datim stavom.

Briga poslanika o interesima građana

Isti trend kao i u slučaju efikasnog nadgledanja rada vlade registruje se i kod stava da poslanici u Narodnoj skupštini zastupaju interese običnih građana. Sa ovim stavom u znatno većoj meri se slažu oni koji veruju provladinim medijima (33%), odnosno oni koji inkliniraju partijama na vlasti (39%), dok se sa istim stavom slaže svega 9% onih koji veruju kritičkim medijima i 14% onih kojima su bliže partije opozicije.

Zanimljivo je da su stavovi građana koji inkliniraju partijama na vlasti, odnosno veruju provladinim medijima polarizovani po pitanju ocene predstavljanja interesa građana od strane narodnih poslanika. U isti mah, građani bliži opoziciji i kritičkim medijima su dosta homogeni u kritičkoj oceni predstavničke funkcije Skupštine. Pomenuti nalaz govori o relativno velikom udelu građana koji i pored svojih političkih preferencija ima dosta negativan stav u vezi Skupštine i poslanika.

Grafikon 41. Briga poslanika o interesima građana u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Kao i u prethodnom slučaju i ovde je primetna razlika po tipu medija putem kojih se građani informišu. Oni koji prate televiziju imaju znatno pozitivnije mišljenje u poređenju sa onima koji društvene i političke teme prate putem internet portala ili društvenih mreža.

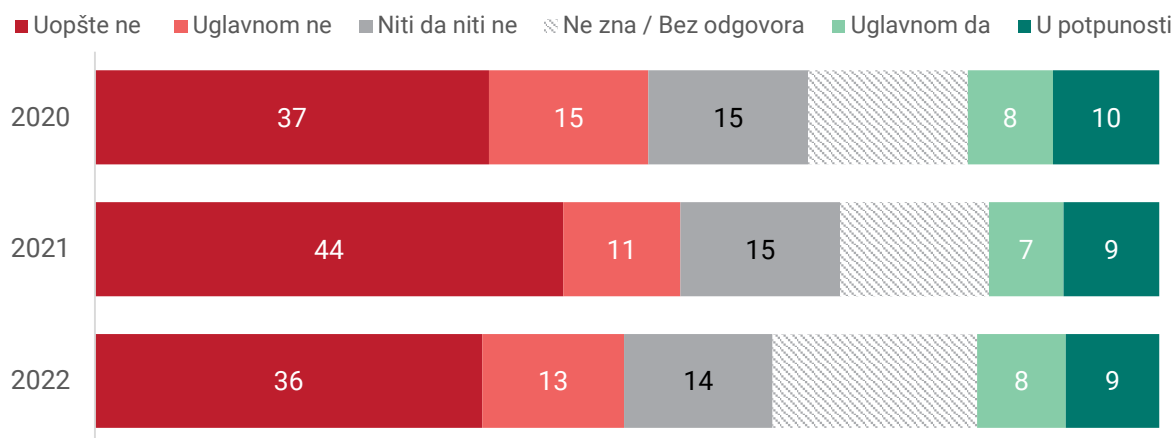
Socio-demografske razlike

- Sa stavom da poslanici u Narodnoj skupštini zastupaju interese običnih građana češće se slažu stariji građani (65 i više godina), oni sa osnovnim obrazovanjem, kao i oni koji žive u ruralnim sredinama.
- Nasuprot tome, građani iz Beograda znatno češće se ne slažu sa datim stavom.

Dostupnost narodnih poslanika

U poslednje tri godine manje od petine građana smatra da su poslanici u Narodnoj skupštini dostupni onima koji žele da ih kontaktiraju (između 16% i 18%). Nasuprot tome, oko polovine građana veruje da poslanici nisu dostupni (između 49% i 55%). Potrebno je napomenuti da jedan, ne tako zanemarljiv, deo populacije nije pružio odgovor na ovo pitanje (oko petine građana).

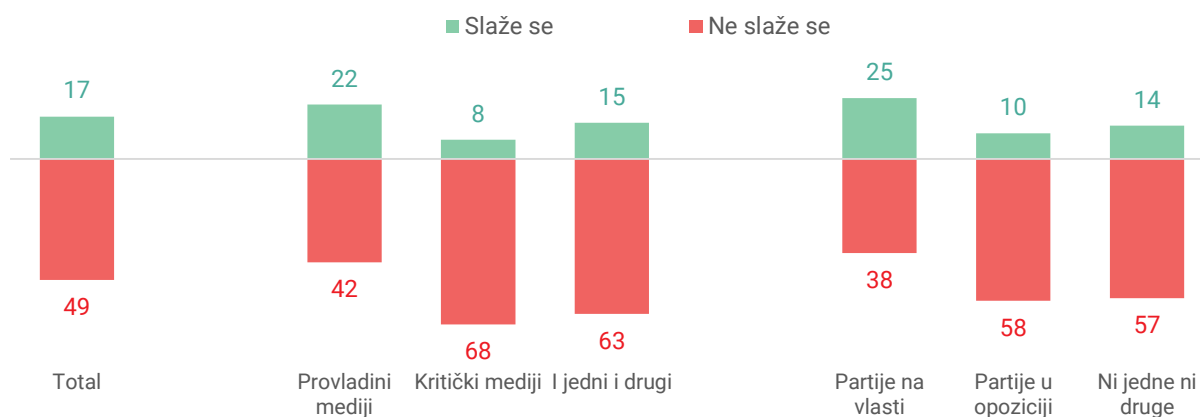
Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Poslanici u Narodnoj skupštini su dostupni građanima koji žele da ih kontaktiraju

Grafikon 42. Dostupnost narodnih poslanika

U skladu sa ostalim stavovima o Narodnoj skupštini i stav da su poslanici u Skupštini dostupni građanima se percipira kroz partijsku vizuru, pa tako oni koji veruju provladinim medijima (21%), odnosno koji inkliniraju partijama na vlasti (22%), češće imaju pozitivan stav po ovom pitanju u poređenju sa građanima koji veruju kritičkim medijima (8%) i onima koji su bliži partijama opozicije (11%). Važno je napomenuti da je ovo još jedan stav u vezi Narodne skupštine gde su i stavovi građana bliskih vladajućim partijama bili većinski negativni po pitanju rada poslanika.

Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima - Poslanici u Narodnoj skupštini su dostupni građanima koji žele da ih kontaktiraju

Grafikon 43. Dostupnost narodnih poslanika u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Sa stavom da su poslanici u Narodnoj skupštini dostupni onima koji žele da ih kontaktiraju češće se slažu stariji građani (65 i više godina), oni sa osnovnim obrazovanjem, kao i oni koji žive u ruralnim sredinama.
- Nasuprot tome, građani iz urbanih predela zemlje češće se ne slažu sa tim stavom.

6. Učešće u politici i uticaj na promene u društvu

U Srbiji je, barem deklarativno, u znatnoj meri rasprostranjen stav o participativnom modelu demokratije i politike, nauštrb reprezentativnog ili elitnog modela. Preko polovine građana (53%) smatra da u politiku uvek treba aktivno da budu uključeni svi građani. Nasuprot tome, svaki četvrti (25%) veruje da politikom treba da se bave samo političari, a svega petina građana (18%) smatra da je dovoljno da ljudi glasaju na izborima.

Koje od navedenih shvatanja kada je reč o politici u Srbiji najviše odgovara Vašem?

- U politiku uvek treba da budu aktivno uključeni svi građani
- Dovoljno je da se građani bave politikom tako što će glasati na izborima
- Politikom treba da se bave samo političari, a ne obični građani
- Ne zna / Bez odgovora

Grafikon 44. Stav o učešću građana u politici

Pomenuto većinsko shvatanje politike kao sfere za participaciju građana je poprilično stabilan stav. Naime, i prethodne godine (49%) kao i sada (53%) polovina građana smatra da svi građani treba aktivno da se bave politikom. Svaki peti građanin veruje da je dovoljno da se glasa na izborima (20% 2021. godine i 18% 2022. godine). Nasuprot tome, i prethodne (28%) i ove godine (25%) oko četvrtine veruje da je politika sfera kojom treba da se bave političari, a ne građani. Građani koji veruju kritičkim medijima (69%) i koji inkliniraju partijama u opoziciji (68%) u većoj meri politiku vide kao prostor za aktivno učešće svih zainteresovanih u odnosu na ostale. Očekivano, isti stav češće u odnosu na ostale dele i oni koji su zainteresovani za politiku u Srbiji (64%), kao i oni koji su generalno društveno aktivniji (66%).

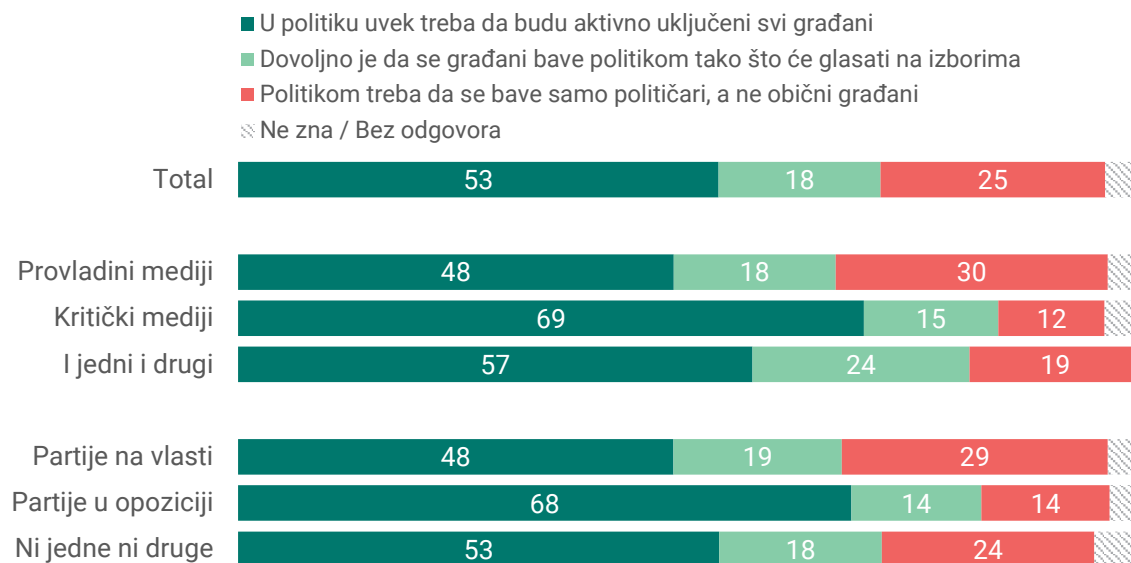
Koje od navedenih shvatanja kada je reč o politici u Srbiji najviše odgovara Vašem?

- U politiku uvek treba da budu aktivno uključeni svi građani
- Dovoljno je da se građani bave politikom tako što će glasati na izborima
- Politikom treba da se bave samo političari, a ne obični građani
- Ne zna / Bez odgovora

Grafikon 45. Stav o učešću građana u politici - između 2020. i 2022. godine

Koje od navedenih shvatanja kada je reč o politici u Srbiji najviše odgovara Vašem?

Grafikon 46. Stav o učešću građana u politici u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Da svi građani treba da budu aktivno uključeni u politiku u većoj meri u odnosu na ostale smatraju najmlađi, kao i oni koji žive u urbanim sredinama.

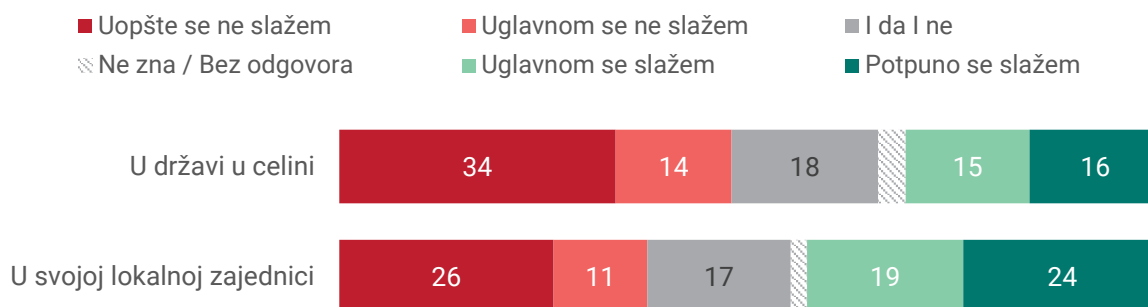
Mogućnost uticanja na promene

Mišljenja građana su podeljena po pitanju percepcije o mogućnosti za promenu stvari kojima nisu zadovoljni na lokalnom ili državnom nivou, ali se ipak nešto veći prostor za promene vidi na lokalnom nivou.

Tačnije, svega trećina građana (31%) smatra da svojim angažovanjem mogu da menjaju stvari kojima nisu zadovoljni u društvu, dok svaki drugi ističe da takve promene nisu moguće (48%). U mogućnost promena u svojoj lokalnoj zajednici veruje nešto veći udeo građana - četiri od deset (43%), dok preko trećine građana (37%) ipak navodi da uticaj na promene nije moguć.

Treba istaći da i pored jasne razlike u oceni mogućnosti za promene na državnom i lokalnom nivou, između ova dva stava postoji jaka korelacija ($r=0.62$). Odnosno, građani koji veruju da je uticaj na promene moguć na lokalnom nivou u velikoj meri dele isto mišljenje i kada je državni nivo u pitanju.

Obični ljudi, kao što sam ja, svojim angažovanjem mogu da menjaju stvari kojima nisu zadovoljni u...

Grafikon 47. Percepcija mogućnosti menjanja stvari ličnom angažovanjem

Građani koji se interesuju za politiku (38%) i koji smatraju da znaju dosta o politici (39%), češće u odnosu na ostale ističu da je moguće uticati na promene u društvu svojim angažmanom.

Socio-demografske razlike

- Mlađi građani (do 34 godine) češće od ostalih veruju u mogućnost uticaja na promene na lokalnom nivou.

Specifični načini uticaja na promenu stvari u društvu

Među specifičnim načinima uticaja na promenu stvari u Srbiji, najpozitivnije su ocenjeni glasanje na izborima, kao i skretanje pažnje medijima na probleme, a najlošije je ocenjeno kontaktiranje predstavnika Narodne skupštine i povezivanje sa nevladinim organizacijama. Jedina dva načina za koje preko polovine građana smatra da bi mogli da imaju većeg uticaja na promene u društvu su glasanje na republičkim (54%) i lokalnim (54%) izborima. Manje od trećine građana pak misli da glasanje ne bi imalo uticaja (29%, odnosno 31%). Jedini preostali način uticaja na promene u zemlju za koji većina građana veruje da bi bio uspešan predstavlja skretanje pažnje medija na probleme. Skoro polovina građana (48%) navodi da bi imalo uticaja, dok trećina ističe da ne bi (33%).

Mišljenja građana su podeljena po pitanju akcija putem interneta i društvenih mreža - svaki treći veruje da bi takve akcije imale uspeha (30%), a 42% navodi suprotno. Preko polovine građana smatra da preostali, potencijalni načini vršenja uticaja ne bi doveli do promene. Četvrtina (26%) veruje da bi na promene moglo da se utiče učešćem na demonstracijama i protestima, ali i članstvom u političkim partijama (24%).

Dva načina koje građani smatraju najmanje verovatnim za ostvarivanje promena predstavljaju kontaktiranje narodnih poslanika i povezivanje sa nevladinim organizacijama - tek svaki peti građanin (17% - 18%) veruje da bi na ovaj način moglo da se utiče na promene u društvu.

Koliko možete da utičete na promenu stvari u našoj državi

Grafikon 48. Mogućnost uticanja na promene različitim aktivnostima

Zanimljivo je da generalna ocena mogućnosti da se stvari menjaju na lokalnom ili državnom nivou nije u jasnoj vezi sa mogućnošću uticaja na promene u društvu putem ispitivanih načina (za koje smo smatrali da su ujedno i najizgledniji). Korelacija između ocene na opštem nivou i ocene specifičnih načina uticaja postoji i pozitivna je, ali je veoma niska (ni u jednom slučaju ne prelazi $r=0.3$).

Takođe, percepcija modela politike, odnosno demokratije - da li je u pitanju participativni model (svi građani treba da učestvuju u politici), predstavnički (dovoljno je da građani glasaju na izborima) ili elitni (politikom treba da se bave političari) nije u vezi sa mogućim načinima za ostvarivanje uticaja na promene u društvu. Jedine dve stavke koje se iole mogu dovesti u vezu sa percipiranim modelom politike i demokratije jesu učešće na protestima i povezivanje sa nevladinim organizacijama. Oni koji su bliži participativnom modelu češće smatraju izglednijim dva navedena načina ostvarivanja uticaja na promene.

Ukoliko se posmatraju korelacije između pojedinih specifičnih načina uticaja na promene zapaža se nekoliko pravilnosti.

- Izdvajaju se dva puta ka promenama koji se mogu označiti kao "ekstremni", jer nisu u jakoj ili osrednjoj vezi ni sa jednim drugim - prvi "ekstremni" institucionalni način - članstvo u političkoj partiji i drugi "ekstremni" neinstitucionalni način - učešće u demonstracijama i protestima.
- Nasuprot tome, skretanje pažnje medija na probleme se može izdvojiti kao način uticaja na promene koji je u korelaciji sa gotovo svim ostalim ispitivanim načinima vršenja uticaja na promene.
- Pored toga, izdvajaju se još dve grupe - prva usmerena da izbornu participaciju i obuhvata glasanje na parlamentarnim i lokalnim izborima i druga koja obuhvata više aktivističke metode poput organizovanja akcija putem interneta i društvenih mreža, kontaktiranje poslanika u Narodnoj skupštini i povezivanje sa nevladinim organizacijama.

Glasanje na republičkim izborima

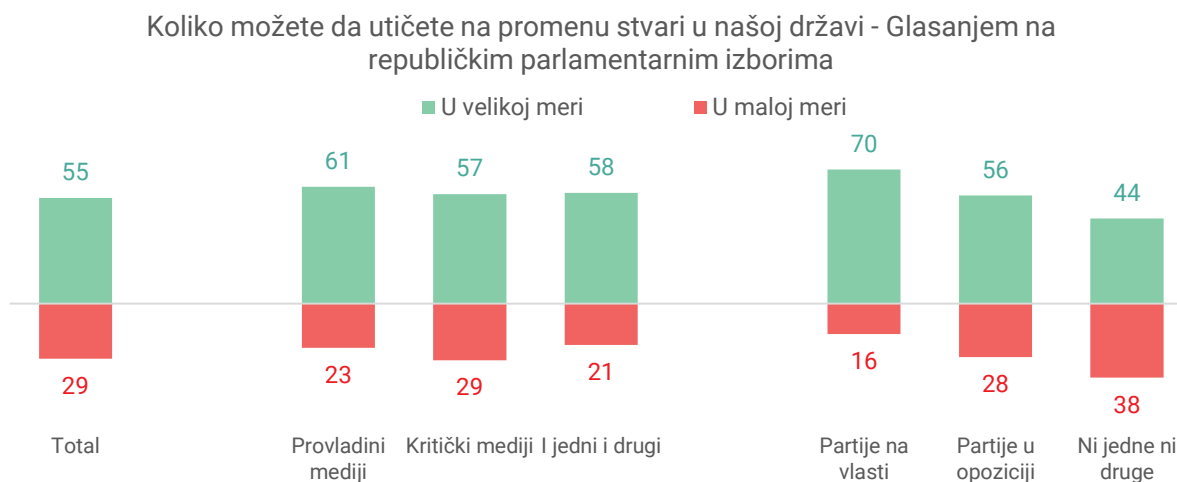
U periodu od 2020. godine do danas beleži se permanentan rast udela građana koji smatraju da je glasanjem na republičkim izborima u značajnoj meri moguće uticati na promene u društvu. Polovina građana (48%) je 2020. godine verovala u mogućnost uticaja na promene glasanjem na republičkim izborima, dok je trećina (35%) imala kritičniji stav po pitanju mogućnosti promena putem glasanja.

U međuvremenu je udeo građana koji veruju u mogućnost promena putem glasanja na republičkim izborima porastao na preko polovine (54%), dok je procenat onih koji smatraju da promene ovim putem nisu izgledne pao ispod trećine (29%)

Grafikon 49. Uticaj na promene - Glasanjem na rep. izborima - između 2020. i 2022. godine

Građani koji su bliži partijama na vlasti (70%) i oni koji politička i društvena dešavanja prate putem televizije (62%) znatno češće navode glasanje na parlamentarnim izborima kao način da se stvari menjaju u našoj zemlji. Pored toga, isti slučaj je i sa onima koji navode da su više zainteresovani za politiku (69%) i da o politici znaju dosta (68%).

Grafikon 50. Uticaj na promene - Glasanjem na rep. izborima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

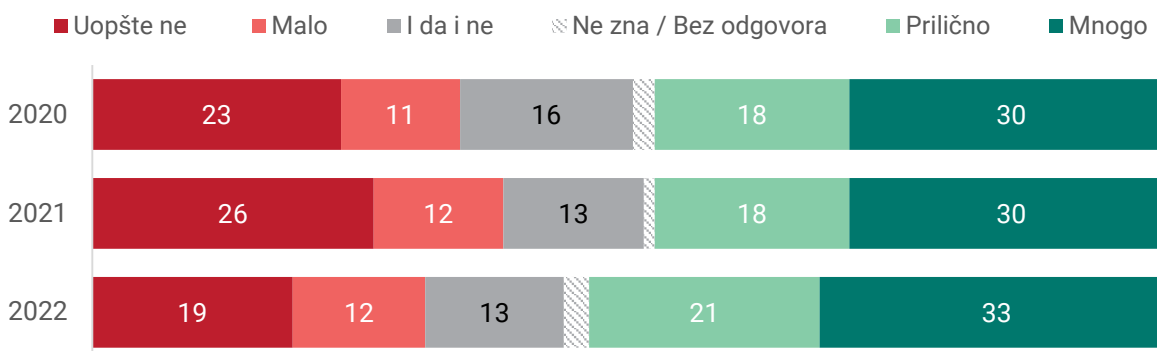
Socio-demografske razlike

- Građani sa osnovnom školom češće od ostalih vide glasanje na parlamentarnim izborima kao način za uticaj na promene u društvu.

Glasanje na lokalnim izborima

Registruje se porast udela građana koji smatraju da je glasanjem na lokalnim izborima moguće uticati na promene u društvu, što je trend primetan i kod glasanja na republičkim izborima. Ovakav pozitivan stav prema glasanju na lokalnim izborima je tokom 2020. i 2021. godine delila polovina građana (48%). U toku 2022. godine udeo građana koji veruju u mogućnost promena putem glasanja na lokalnim izborima je porastao na preko polovine (54%). Trećina građana (31%) i dalje nije uverena u ovakvu mogućnost. Glasanje na lokalnim izborima češće ističu građani koji su zainteresovani za politiku (67%).

Koliko možete da utičete na promenu stvari u našoj državi - Glasanjem na lokalnim izborima za skupštinu Vašeg mesta

Grafikon 51. Uticaj na promene - Glasanjem na lok. izborima - između 2020. i 2022. godine

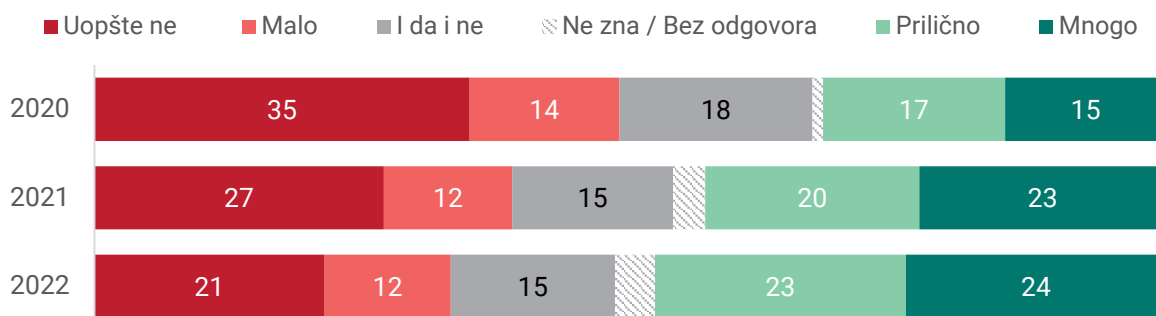
Socio-demografske razlike

- Građani sa osnovnom školom, kao i oni koji žive u ruralnim sredinama, češće od ostalih vide glasanje na lokalnim izborima kao način za uticaj na promene u društvu.

Skretanje pažnje medija na probleme građana

U poslednje tri godine se beleži vrlo jasan trend širenja uverenja da se skretanjem pažnje medija na postojeće probleme može uticati na promene. Dok je 2020. godine svega trećina građana (32%) verovala da se do promena može doći na ovaj način, sada isto mišljenje deli skoro polovina građana (47%). S druge strane, udeo građana koji nisu uvereni da je skretanje pažnje medija dobar način da se menjaju stvari u društvu opao je sa polovine (49%) tokom 2020. godine na trećinu građana (33%) u 2022. godini.

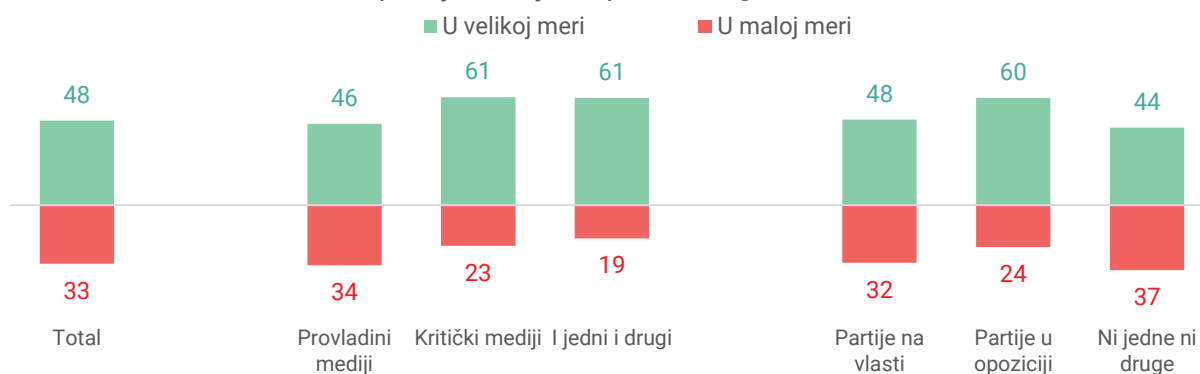
Koliko možete da utičete na promenu stvari u našoj državi - Skretanjem pažnje medija na probleme

Grafikon 52. Uticaj na promene - Skretanjem pažnje medija - između 2020. i 2022. godine

Nasuprot glasanju na parlamentarnim ili lokalnim izborima, skretanje pažnje medija na probleme građana češće navode oni bliski partijama opozicije (61%).

Koliko možete da utičete na promenu stvari u našoj državi - Skretanjem pažnje medija na probleme građana

Grafikon 53. Uticaj na promene - Skretanjem pažnje medija u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

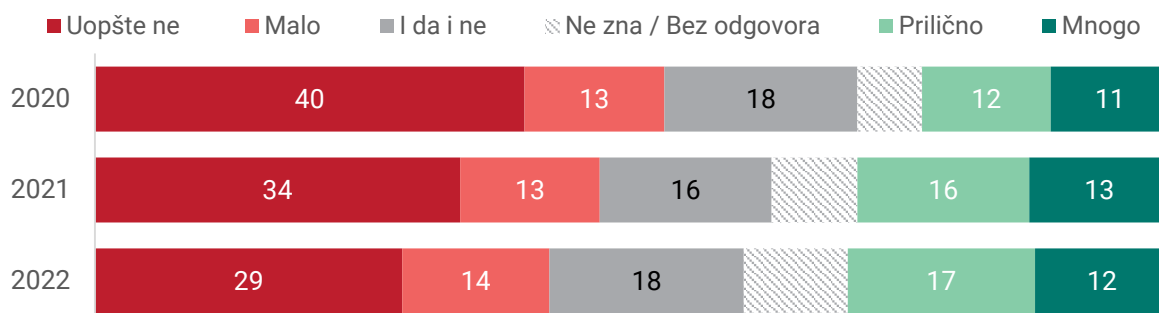
- Skretanje pažnje medija na probleme građana znatno češće navode žene u odnosu na muškarce.

Organizovanje akcija putem interneta i društvenih mreža

Od 2020. godine registruje se porast udela građana koji veruju da su promene moguće organizovanjem akcija putem interneta. Tako je u poslednje dve godine procenat građana koji smatra da su promene ostvarive ovim putem povećao sa 23% na 29%. Razlika u stavovima je još jasnija ukoliko se posmatra udeo građana koji misle da se na ovaj način ne može doći do promena. Taj procenat je u periodu od 2020. do 2022. godine opao za 53% na 43%. Može se

pretpostaviti da je ovaj pozitivan trend donekle u vezi sa pandemijom koronavirusa, te će biti zanimljivo pratiti kako će se dalje kretati stav građana po pitanju akcija putem interneta.

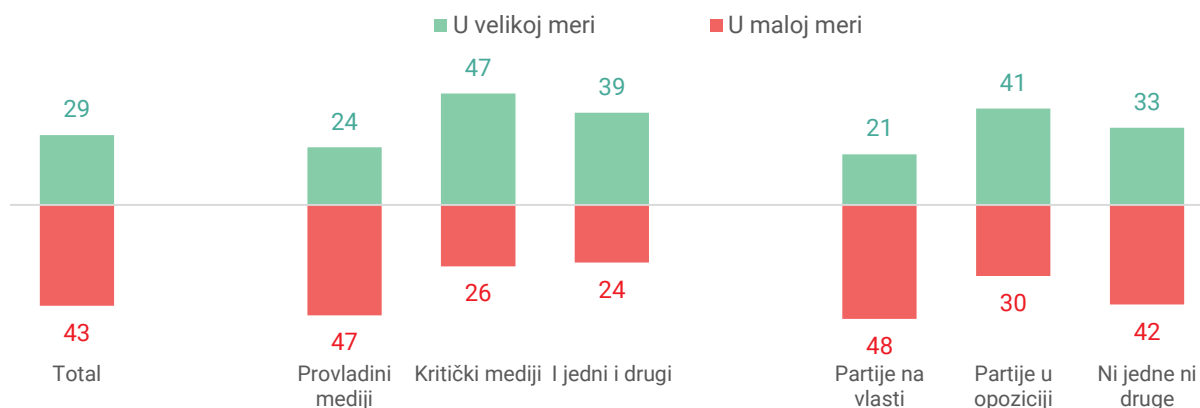
Koliko možete da utičete na promenu stvari u našoj državi - Organizovanjem akcija putem interneta

Grafikon 54. Uticaj na promene - Organizovanjem akcija putem interneta i društvenih mreža

Organizovanje akcija putem interneta i društvenih medija se čini bliže onima koji inkliniraju partijama opozicije (47%) nego partijama na vlasti (24%) te imaju više poverenja u ovakve akcije. Očekivano, oni koji češće participiraju u demokratskim procesima (43%) u većoj meri veruju da ovakav pristup može da utiče na promenu stvari u društvu. Ne postoje statistički značajne razlike po socio-demografskim varijablama kada je u pitanju mogućnost uticaja na promene organizovanjem akcija putem interneta.

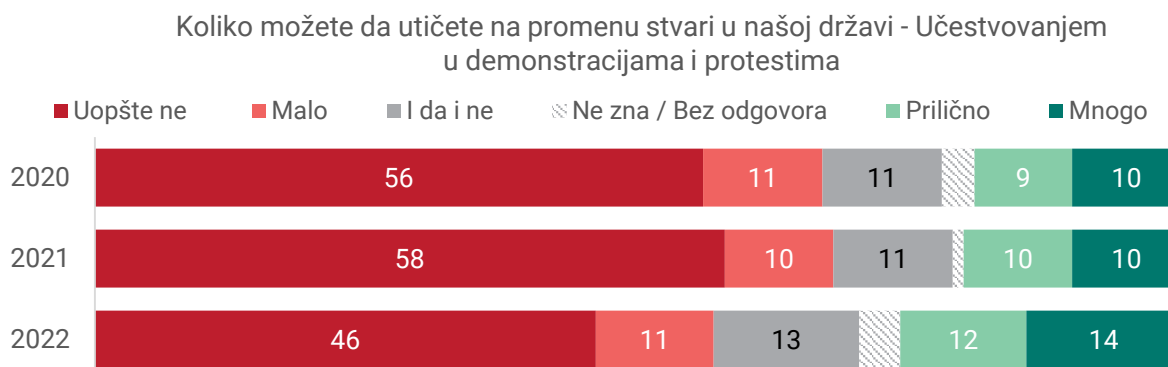
Koliko možete da utičete na promenu stvari u našoj državi - Organizovanjem akcija putem interneta i društvenih mreža

Grafikon 55. Uticaj na promene - Organizovanjem akcija putem interneta i društvenih mreža

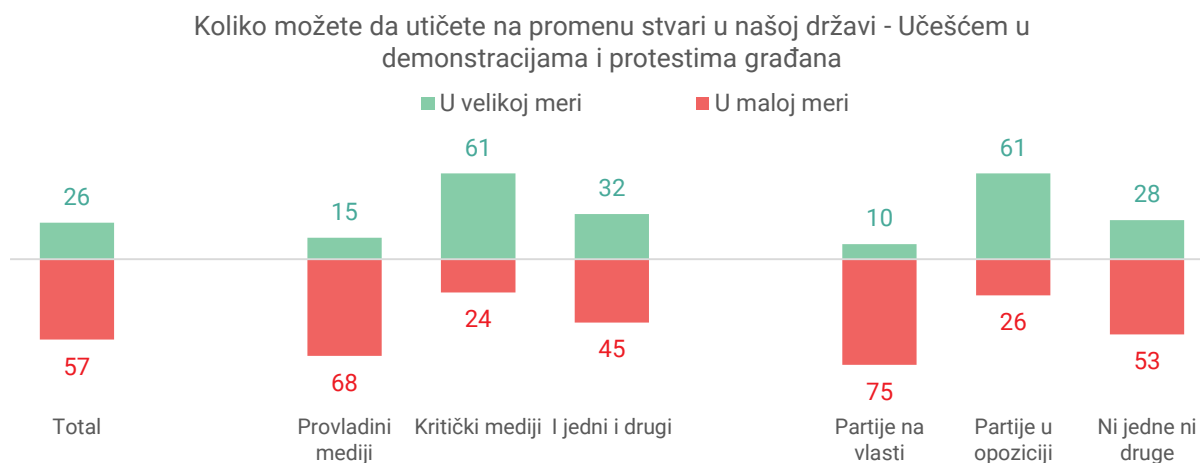
Učešće u demonstracijama i protestima građana

Zanimljivo je da se u 2022. godini beleži nešto veći udeo građana koji veruju da učešćem na demonstracijama i protestima može da se utiče na promene. Dok je 2020. i 2021. godine ovo mišljenje delila petina građana (19%-20%), sada je u mogućnost uticaja na promene ovim putem uverena četvrtina građana (26%). S druge strane, udeo onih koji nemaju pozitivno mišljenje o protestima i demonstracijama kao načinu za ostvarivanje promena je pao sa oko 70% na malo preko polovine (57%).

Grafikon 56. Uticaj na promene - Učešćem u protestima građana - između 2020. i 2022. godine

Učešće u demonstracijama i protestima kao način dolaska do promena znatno češće navode građani koji veruju samo kritičkim medijima (61%) i inkliniraju partijama u opoziciji (61%). Isto važi i za one koji se više interesuju za politiku (33%) i one koji su društveno aktivniji (40%).

Grafikon 57. Uticaj na promene - Učešćem u protestima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Građani sa višim nivoom obrazovanja češće veruju da se učešćem u demonstracijama i protestima može doći do promena.

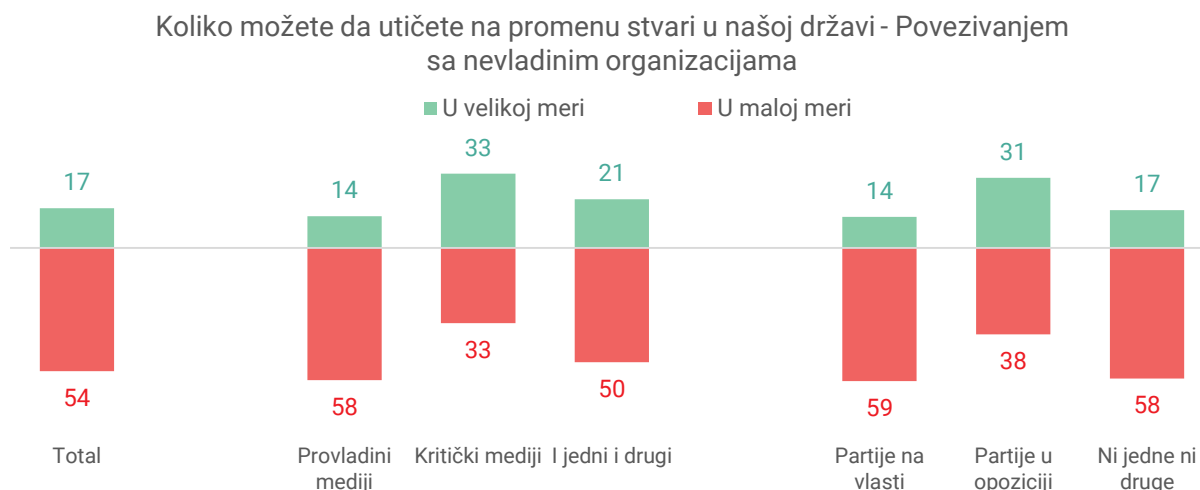
Povezivanje sa nevladinim organizacijama

U poslednjih godinu dana značajno opada udeo građana koji misle da povezivanje sa nevladinim organizacijama nije pravi način da se utiče na promene u društvu. Dok je 2020. i 2021. godine ovo mišljenje delilo dve trećine građana (64%-65%), sada isto mišljenje deli nešto preko polovine (55%). Nasuprot tome, pozitivan pomak u udelu građana koji veruju u mogućnost promene putem povezivanja sa nevladinim organizacijama je prisutan, ali znatno manje izražen. U poslednje tri godine taj procenat se povećao sa 14% na 17%.

Grafikon 58. Uticaj na promene - Povezivanjem sa NVO - između 2020. i 2022. godine

Povezivanje sa nevladinim organizacijama je još jedan način za uticaj na promene, kome češće naginju građani koji veruju samo kritičkim medijima (33%), kao i oni koji su bliži partijama iz opozicije (31%). Isto mišljenje dele i oni koji ističu da znaju dosta o politici (23%).

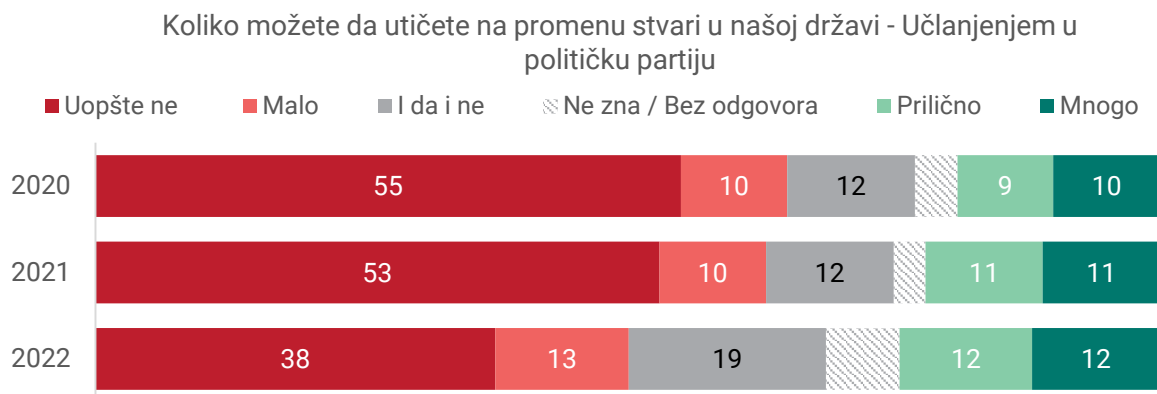
Grafikon 59. Uticaj na promene - Povezivanjem sa NVO u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Povezivanje sa nevladinim organizacijama kao dobar način za ostvarivanje promena češće vide žene, kao i mlađi deo populacije.

Članstvo u političkim partijama

Za poslednje tri godine udeo onih koji veruju da se učlanjenjem u političku partiju može uticati na promene u zemlji se povećao sa petine (19%) na četvrtinu (24%). S druge strane, udeo onih koji nisu uvereni u mogućnost promene ovim putem se smanjio sa dve trećine (65%) na polovinu (51%).

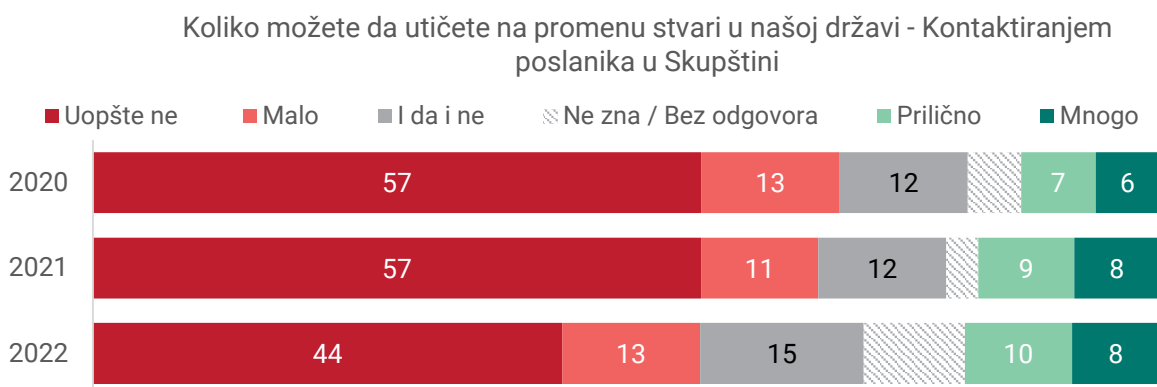

Grafikon 60. Uticaj na promene - Učlanjivanjem u političku partiju - između 2020. i 2022. godine

Nema značajnih socio-demografskih razlika po pitanju učlanjivanja u političke partije kao načina da se menjaju stvari u društvu, ali su u to nešto češće uvereni građani koji su zainteresovani za politiku i oni koji ističu da o politici znaju dosta.

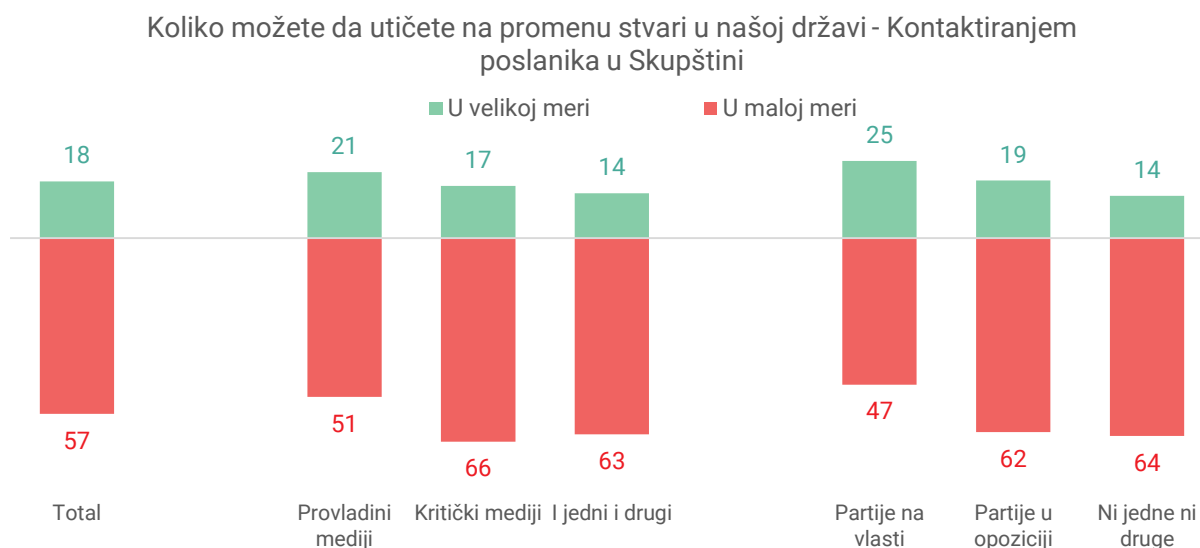
Kontaktiranje poslanika u Narodnoj skupštini

Registruje se blagi porast udela građana koji smatraju da se kontaktiranjem poslanika u Narodnoj skupštini u većoj meri može uticati na promene sa 13% u 2020. godini na 18% u 2022. godini. Kao i u prethodnim slučajevima, u poslednjih godinu dana razlika je znatno veća među onima koji nisu uvereni u mogućnost promene ovim putem. Dok je 2020. godine čak 70% građana navelo da se kontaktiranjem poslanika u Narodnoj skupštini ne može uticati na promene, udeo onih koji dele isto mišljenje je u 2022. godini pao na 57%.

Grafikon 61. Uticaj na promene - Kontaktiranjem poslanika u Skupštini - između 2020. i 2022. godine

Građani koji inkliniraju partijama na vlasti (25%) češće u odnosu na one kojima su bliže partije iz opozicije (14%) veruju da se kontaktiranjem narodnih poslanika može uticati na promene u društvu. Isto mišljenje češće dele i oni koji se više interesuju za politiku (24%) i oni koji navode da znaju dosta o politici (24%).

Grafikon 62. Uticaj na promene - Kontaktiranjem poslanika u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Muškarci češće ističu da nisu uvereni da je kontaktiranje poslanika u Narodnoj skupštini dobar način za promene stvari u odnosu na žene.

Samoprocena sposobnosti za bavljenje političkim pitanjima

Dve trećine građana Srbije (66%) smatra za sebe da generalno nije sposobno da učestvuje u politici (čak 45% da uopšte nije sposobno), dok svega 16% ističe da je sposobno u velikoj meri. Dodatnih 17% smatra da je samo donekle sposobno za učešće u politici.

Sposobnost za preuzimanje aktivne uloge u bilo kojoj grupi koja se bavi političkim pitanjima je ocenjena još lošije. Sedam od deset građana (69%) veruje da nije sposobno da preuzme aktivnu ulogu (svaki drugi ističe da uopšte nije sposoban). Nasuprot tome, svega 12% smatra da su u velikoj meri sposobni za preuzimanje aktivne uloge u grupi koja se bavi političkim pitanjima. Donekle sposobno se oseća dodatnih 17% građana.

U kojoj meri smatrate da ste...

Grafikon 63. Percepcija sposobnosti za učešće u politici

Sposobnijim za generalno učešće u politici se nešto češće smatraju građani koji se više zanimaju za politiku (24%), kao i oni koji smatraju da imaju dosta znanja o politici (28%).

Socio-demografske razlike

- Oni sa visokim obrazovanjem, kao i oni koji žive u urbanim sredinama češće smatraju sebe sposobnim za generalno učešće u politici.
- Nasuprot tome, žene i stariji građani (65 i više godina) imaju nešto kritičniju predstavu o svojim sposobnostima za participaciju u politici.

Gotovo identičan trend se registruje i kada je u pitanju preuzimanje aktivne uloge u grupama koje se bave političkim pitanjima. Sposobnijim se vide građani koji se više zanimaju za politiku (18%), kao i oni koji smatraju da imaju dosta znanja o politici (24%).

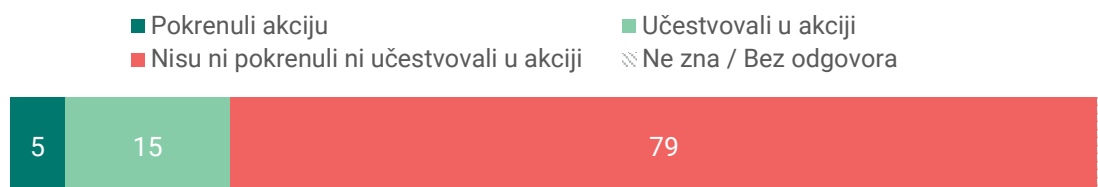
Socio-demografske razlike

- Muškarci imaju pozitivnije mišljenje o svojim sposobnosti za preuzimanje aktivne uloge u odnosu na žene, kao i mlađi građani (do 34 godine) u odnosu na one starije (65 i više godine).

Učešće u akcijama u lokalnoj zajednici³

Svaki peti građanin (20%) je u poslednjih godinu dana učestvovao u akcijama ili inicijativama kako bi rešio neki problem u lokalnoj zajednici. Tačnije, 15% je samo učestvovalo, dok je 5% građana takve aktivnosti pokretalo.

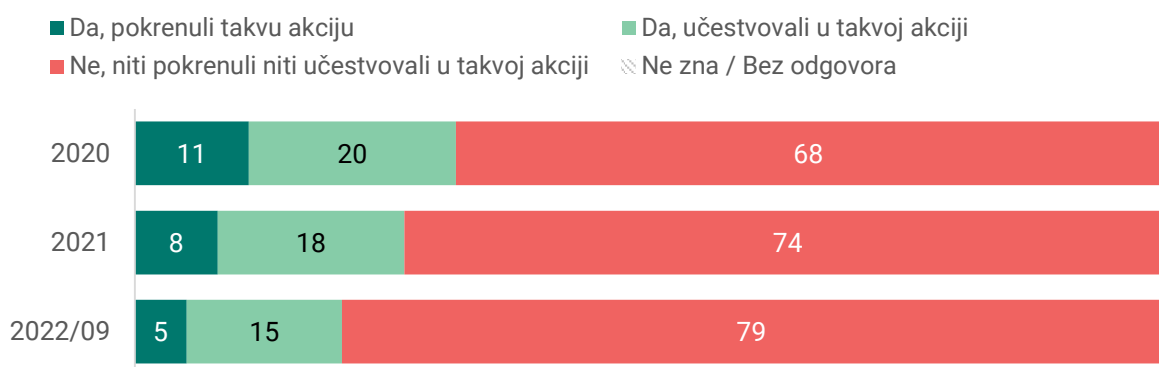
Da li ste u poslednjih godinu dana sami preduzeli ili aktivno učestvovali u bilo kakvoj akciji ili inicijativi kako biste rešili neki problem u vašoj lokalnoj zajednici?

Grafikon 64. Građanska participacija

Čini se problematičnim nalaz da opada udeo građana koji navode da su učestvovali u nekoj akciji u poslednjih godinu dana. Ipak, treba imati u vidu da je period od poslednje dve, tri godine period pandemije koronavirusa. Obzirom na tu činjenicu, petina građana koja je učestvovala u takvim akcijama uprkos pandemiji predstavlja pozitivan nalaz.

Da li ste u poslednjih godinu dana sami preduzeli ili aktivno učestvovali u bilo kakvoj akciji ili inicijativi kako biste rešili neki problem u vašoj lokalnoj zajednici?

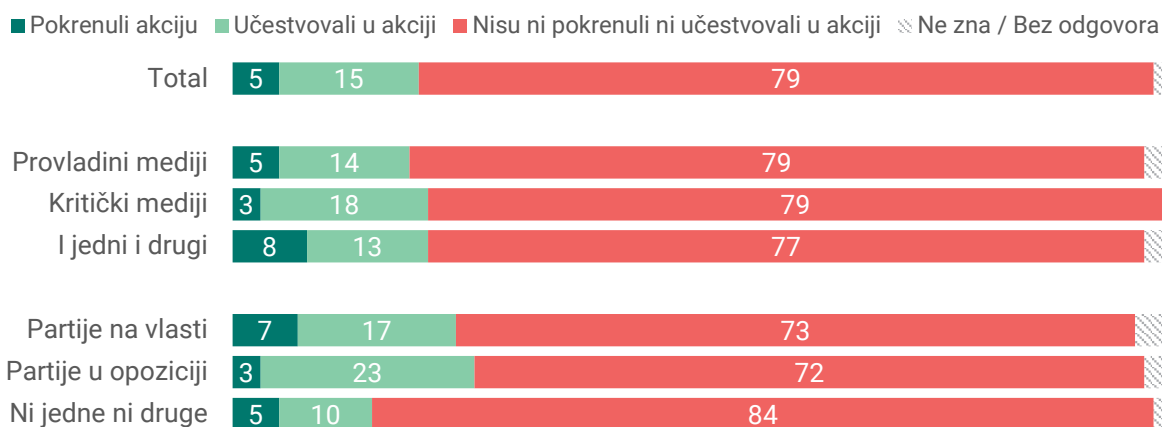

Grafikon 65. Građanska participacija - između 2020. i 2022. godine

Građani kojima su bliske bilo partije na vlasti (24%) ili partije u opoziciji (28%) češće su u toku poslednjih godinu dana učestvovali u akcijama ili inicijativama u svojoj lokalnoj zajednici u poređenju sa onima koji ne inkliniraju ni jednim ni drugim partijama (15%).

³ Pitanja u ovom poglavlju su iz Crtinog istraživanja sprovedenog u septembru 2022. godine, metodom lice u lice. Link ka izveštaju: <https://crt.rs/istrazivanje-politicki-stavovi-gradjana-srbije-jesen-2022/>

Da li ste u poslednjih godinu dana sami preduzeli ili aktivno učestvovali u bilo kakvoj akciji ili inicijativi kako biste rešili neki problem u vašoj lokalnoj zajednici?

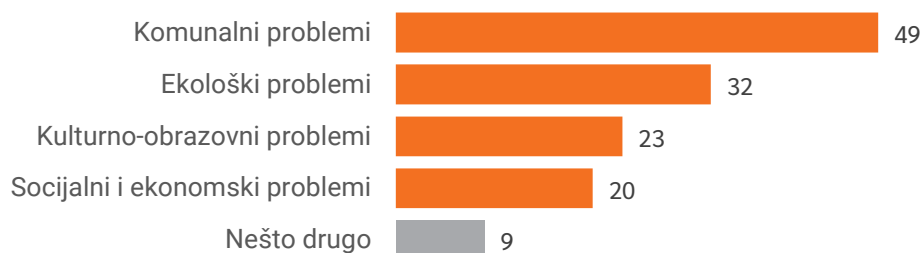
Grafikon 66. Građanska participacija u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Muškarci su češće pokretali i učestvovali u akcijama ili inicijativama pokrenutim u poslednjih godinu dana.
- Građani sa višim nivoom obrazovanja su, takođe, češće učestvovali u ovakvim akcijama.

Među građanima koji su učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici, polovina je rešavala komunalne probleme (49%), trećina ekološke probleme (32%), oko četvrtine kulturno-obrazovne (23%), a petina socijalno-ekonomske probleme (20%). Svaki deseti aktivni građanin učestvovao je u rešavanju nekih drugih problema.

Koji tip problema ste rešavali tim akcijama ili inicijativama?

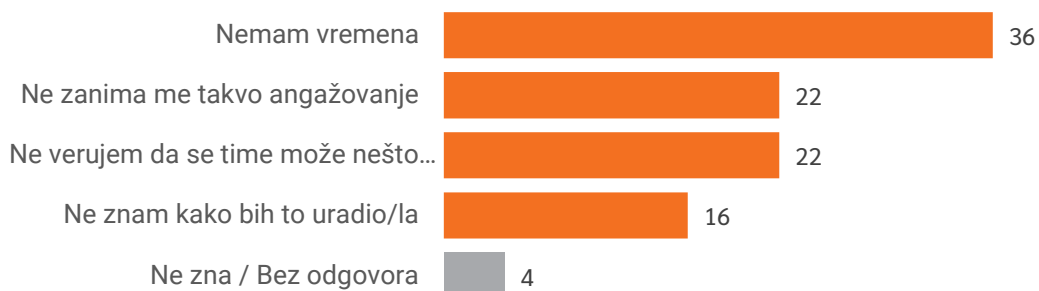
Grafikon 67. Problemi koji se rešavaju akcijama (višestruki odgovori);

Baza: Građani koji su učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici (20% ukupne populacije)

Ukoliko se posmatra broj različitih problema kojima su se građani bavili, registruje se tri četvrtine građana (74%) koji su bavili samo jednom vrstom problema. Malo manje od petine se bavilo sa dve vrste problema (17%), dok se 7% građana bavilo sa tri ili više različitih tipova problema u toku prethodnih godinu dana.

Četiri petine građana nije učestvovalo u rešavanju problema u lokalnoj zajednici. Među njima, polovina njih načelno nije protiv ovakvog angažovanja, ali navodi da nema vremena (36%) ili da ne zna kako bi nešto uradili (16%). S druge strane, nešto manje od polovine navodi da ih takvo angažovanje ne zanima (22%) ili da ne veruju da ono može biti efektivno (22%).

Šta je glavni razlog što niste bili učesnik ili pokretač neke akcije?

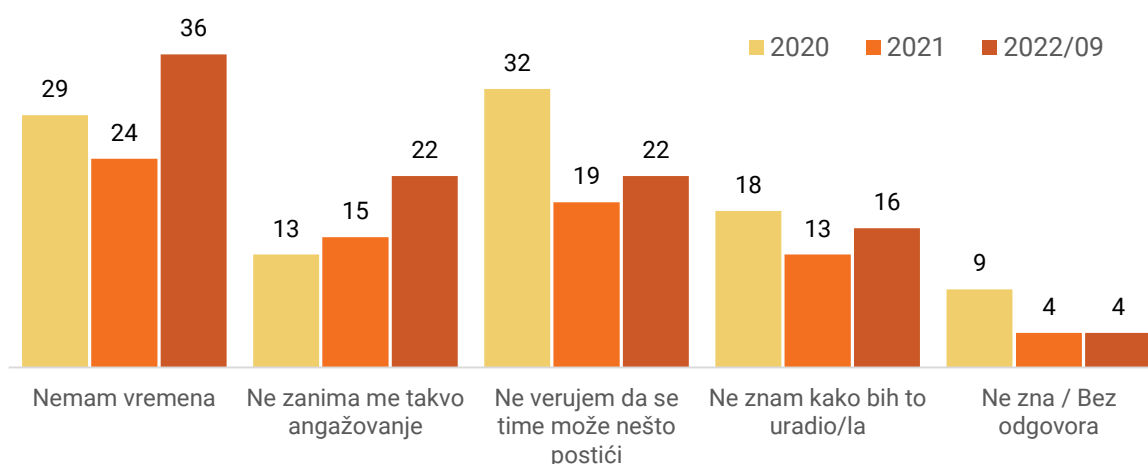
Grafikon 68. Razlozi za neučestvovanje u akcijama

Baza: Građani koji nisu učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici (80% ukupne populacije)

Važno je napomenuti da opada udeo građana koji ne veruju da se na ovaj način može postići nešto (od 32% u 2020. godini do 22% u 2022. godini). S druge strane, uvećava se procenat građana koji ističu manjak vremena ili manjak želje da učestuju.

Iako ovo deluje kao negativan nalaz, treba imati u vidu da je ljude znatno lakše ubediti da izdvoje deo svog vremena za učešće u određenoj akciji, nego povratiti izgubljeno poverenje u delotvornost ovakvih akcija generalno.

Šta je glavni razlog što niste bili učesnik ili pokretač neke akcije?

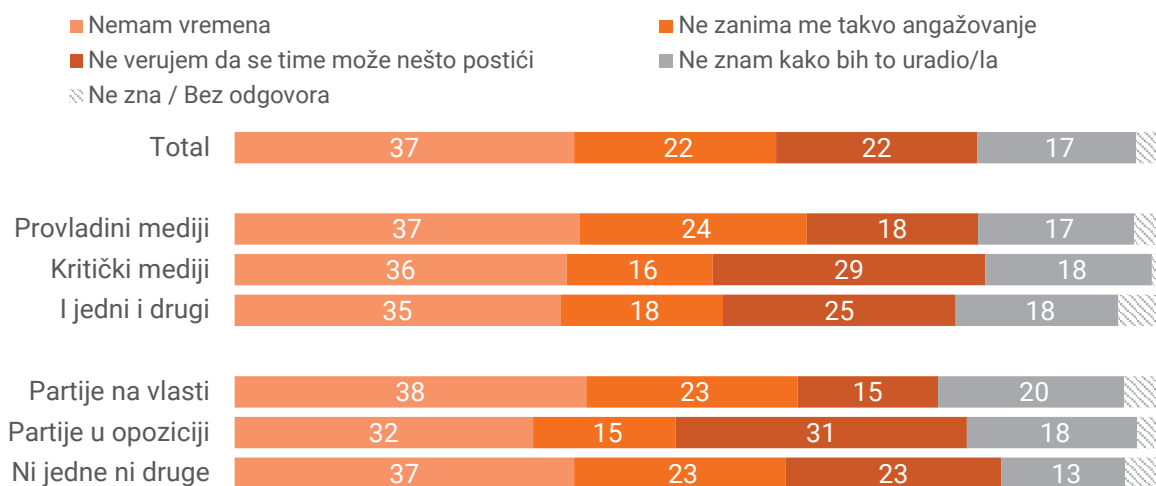
Grafikon 69. Razlozi za neučestvovanje u akcijama - između 2020. i 2022. godine

Baza: Građani koji nisu učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici

S obzirom na medije kojima se veruje i političke preferencije primetne su značajne razlike u procentu građana koji ističu da ih ne zanima pokretanje takvih akcija, da ne veruju da se takvim akcijama može nešto postići, ili da ne znaju kako bi to uradili.

Naime, građane koji prate provladine medije češće ne zanimaju takve akcije (24%), posebno u odnosu na one koji prate kritičke medije (16%). Nasuprot tome, građani koji veruju kritičkim medijima (29%), isto kao i oni koji su bliži partijama u opoziciji (31%) u većoj meri ističu da ne veruju da takve akcije mogu nešto postići u odnosu na građane koji veruju provladinim medijima (18%), odnosno inkliniraju partijama na vlasti (15%). Pored toga, građani koji su bliži partijama na vlasti češće od ostalih (20%) ističu da ne znaju kako bi to uradili.

Šta je glavni razlog što niste bili učesnik ili pokretač neke akcije?

Grafikon 70. Razlozi za neučestvovanje u akcijama u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije
Baza: Građani koji nisu učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici (80% ukupne populacije)

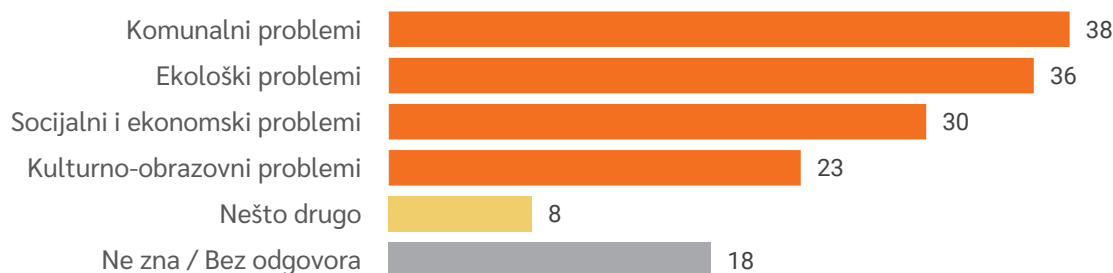
Socio-demografske razlike

- Dok najmlađi i najstariji građani češće navode da ih učešće ili pokretanje akcija ne zanima, građani između 35 i 64 godine u većoj meri ističu da nemaju vremena za učestvovanje ili pokretanje akcija.

Slično građanima koji su učestvovali u akcijama na lokalnu i među onima koji nisu učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici, najveći broj građana navodi da bi preduzeli nešto u vezi komunalnih (38%) i ekoloških (36%) problema, što pokazuje da su ove dve teme podjednako važne kako neaktivnim tako i aktivnim građanima.

Pored komunalnih i ekoloških problema, među neaktivnim građanima, trećina (30%) navodi da bi učestvovali u akcijama ili inicijativama kojima bi se rešavali socijalni i ekonomski problemi, a četvrtina (23%) bi se uključila u rešavanje kulturno-obrazovnih problema. Nešto manje od petine (18%) onih koji nisu učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici ističe da se ne bi aktivno uključivali, odnosno ne znaju u vezi kojih problema.

Da li biste preduzeli ili aktivno učestvovali u akciji ili inicijativi kojom bi se rešili neki od ovih problema u vašoj lokalnoj zajednici?

Grafikon 71. Problemi koje bi potencijalno rešavali građani (višestruki odgovori)

Baza: Građani koji nisu učestvovali u rešavanju problema u lokalnoj zajednici (80% ukupne populacije)

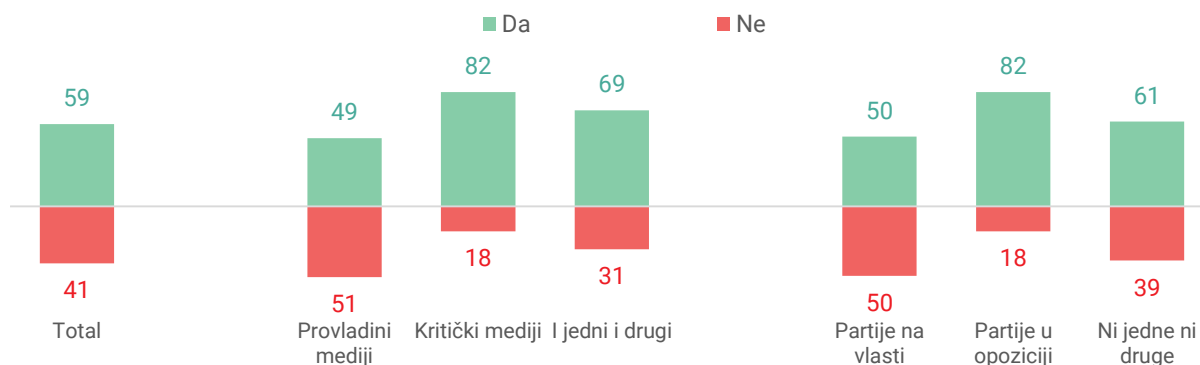
Ukoliko se posmatra broj različitih problema kojima bi se građani potencijalno bavili, registruje se dve trećine građana (69%) koji bi se bavili samo jednom vrstom problema. Malo manje od petine bi se bavilo sa dve vrste problema (18%), dok 13% građana ističe da bi se potencijalno bavilo sa tri ili više različitih tipova problema.

Različiti modaliteti građanske participacije

Ukoliko se pojam participacije i vremenski okvir prošire, udeo građana koji učestvuju raste sa jedne petine na tri petine. Naime, šest od deset građana je u poslednjih dve - tri godine učestvovalo u nekoj od ispitivanih aktivnosti (59%), dok 41% nije učestvovalo ni u jednoj ovakvoj akciji. Tendencija ka učešću je u velikoj meri posredovana procenjenom sposobnošću za učešće u politici. Naime, čak 86% građana koji se smatraju sposobnim je uzelo učešće u nekoj od ispitivanih aktivnosti, što je slučaj sa 50% onih koji su procenili da nisu sposobni za učešće u politici.

Građani koji veruju samo provladinim medijima (51%), kao i oni koji inkliniraju partijama na vlasti (50%) znatno češće nisu učestvovali u ovakvim akcijama. Isti trend je primetan i među onima koji su istakli da ne znaju puno o politici (55%).

Da li ste u poslednje dve do tri godine preduzeli neku od sledećih aktivnosti?

Grafikon 72. Građanska participacija u prethodne dve do tri godine, - između 2020. i 2022. godine

Socio-demografske razlike

- Stariji građani, oni sa osnovnim obrazovanjem, sa lošijom finansijskom situacijom, kao i oni iz ruralnih sredina znatno ređe se upuštaju u neku od ispitivanih aktivnosti.

Daleko najčešće navođena pojedinačna aktivnost u koju su građani bili uključeni u poslednjih dve do tri godine je potpisivanje peticije u čemu je učestvovala čak trećina građana Srbije (31%). Svaki četvrti građanin (23%) je diskutovao o politici putem interneta (na nekoj od društvenih mreža), a petina građana (20%) je učestvovala na protestima ili demonstracijama.

Nešto manje učestale akcije koje su građani preduzimali u poslednje dve tri godine predstavljaju volontiranje u lokalnim akcijama (16%), upozoravanje policije na postojeće probleme (16%), kontaktiranje državnih ili lokalnih vlasti (16%) kao i učešće u predizbornim kampanjama ili kampanjama za akcije usmerene na podizanje svesti (15%).

Najmanje učestale akcije predstavljaju kontaktiranje nezavisnih institucija (13%) i skretanje pažnje medija na postojeće probleme (9%).

Posebno je zanimljivo da skretanje pažnje medija predstavlja najmanje učestali način građanske participacije (od ispitivanih), s obzirom da je upravo ovaj način uticanja na promene u društvu bio dosta pozitivno ocenjen od strane građana.

Da li ste u poslednje dve do tri godine preduzeli neku od sledećih aktivnosti?

Grafikon 73. Participacija u prethodnih dve-tri godine (višestruki odgovori)

Najučestalije aktivnosti poput potpisivanja peticija, diskutovanja o politici putem interneta, ili prisustvovanja javnom skupu ili demonstracijama/protestu češće su navodili građani koji veruju kritičkim medijima i oni koji inkliniraju opozicionim partijama.

Oni koji se više interesuju za politiku su češće prisustvovali javnom skupu ili protestima, češće učestvovali u izornoj kampanji ili kampanji usmerenoj na podizanje svesti građana, odnosno češće učestvovali kao volonteri u akcijama u svojim lokalnim zajednicama.

Socio-demografske razlike

- Građani iz Beograda su češće prisustvovali javnom skupu ili protestima, a građani iz urbanih sredina su generalno bili aktivniji po pitanju gotovo svih ispitanih akcija.
- Ovo se svakako može dovesti u vezu sa višim nivoom zainteresovanosti za politiku u urbanim sredinama, ali primećene razlike u Beogradu i generalno urbanim sredinama govore i o ređim mogućnostima za pridruživanje akcijama ovog tipa na ruralu.

7. Izbori

Održavanje vanrednih izbora

Bez obzira da li su u pitanju parlamentarni ili lokalni izbori, većina građana smatra da izbore ne bi trebalo održati pre zakonom predviđenog roka. U ovom trenutku prevremene parlamentarne izbore podržava nešto malo preko četvrtine (28%) građana Srbije. Nasuprot tome, šest od deset građana (59%) smatra da parlamentarne izbore ne bi trebalo održavati pre predviđenog roka.

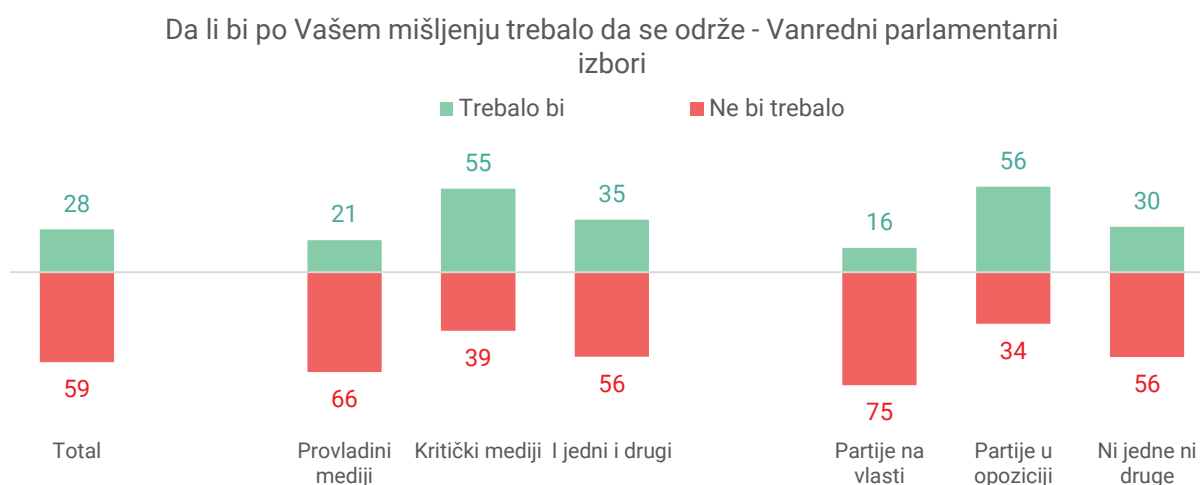
Prevremene lokalne izbore bi podržao nešto veći broj ljudi, ali je većina i dalje protiv prevremenih izbora. Svaki treći građanin (35%) smatra da bi trebalo održati izbore, dok preko polovine (53%) pak veruje da to ne bi bila dobra ideja.

Grafikon 74. Održavanje prevremenih izbora

Za održavanje vanrednih parlamentarnih izbora znatno češće su građani koji veruju kritičkim medijima i koji su bliži partijama u opoziciji. Dva do tri puta viši procenat onih koji veruju kritičkim medijima (55%), odnosno inkliniraju opozicionim partijama (56%) veruje da bi vanredni parlamentarni izbori bili dobra udeja u odnosu na one koji veruju samo provladinim medijima (21%), odnosno bliži su partijama na vlasti (16%).

Građani koji su više zainteresovani (65%), odnosno znaju više o politici (64%) znatno češće od ostalih navode da parlamentarne izbore ne bi trebalo održavati pre vremena.

Grafikon 75. Održavanje prevremenih parl. izbora u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

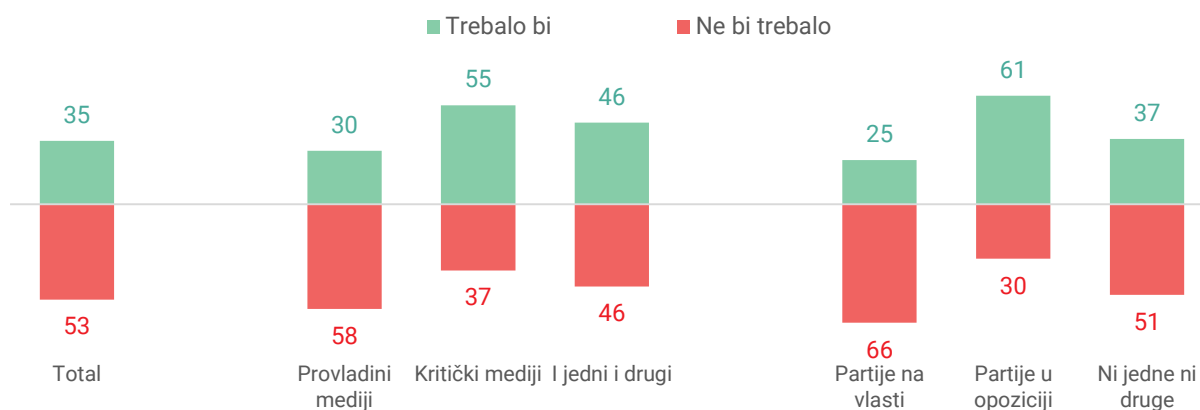
Socio-demografske razlike

- Najmlađi građani znatno češće ističu da bi izbore trebalo održati, posebno u odnosu na najstarije.
- Građani iz urbanih sredina takođe češće zagovaraju održavanje prevremenih izbora u odnosu na one iz ruralnih delova zemlje.

Slično vanrednim parlamentarnim izbornima i vanredne lokalne izbore češće podržavaju oni koji veruju kritičkim medijima (55%) i bliži su partijama u opoziciji (61%), u odnosu na one koji prate provladine medije (30%) i inkliniraju partijama vlasti (25%).

I u ovom slučaju oni koji su više zainteresovani za politiku (59%) znatno češće u odnosu na ostale navode da lokalne izbore ne bi trebalo održavati pre vremena.

Da li bi po Vašem mišljenju trebalo da se održe - Vanredni lokalni zbori

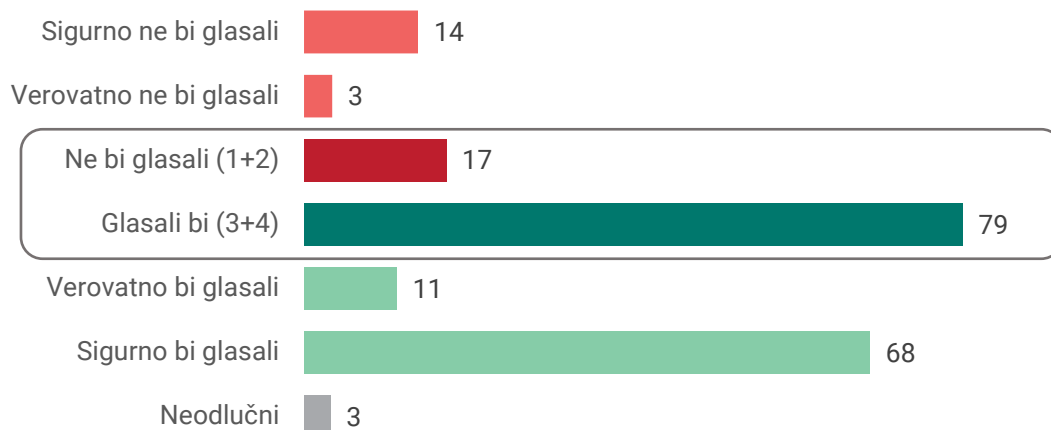
Grafikon 76. Održavanje prevremenih lok. izbora u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije

Socio-demografske razlike

- Najmlađi građani znatno češće ističu da bi lokalne izbore trebalo održati, posebno u odnosu na najstarije.

Činjenica da građani nisu za održavanje vanrednih izbora ne znači automatski i nespremnost da se izađe na redovne parlamentarne izbore. Čak osam od deset građana (79%) navodi da bi glasalo na parlamentarnim izborima ukoliko bi bili održani ove nedelje, a čak dve trećine da bi sigurno na tih izborima glasalo. Na drugoj strani, manje od petine ističe da ne bi glasalo (17%).

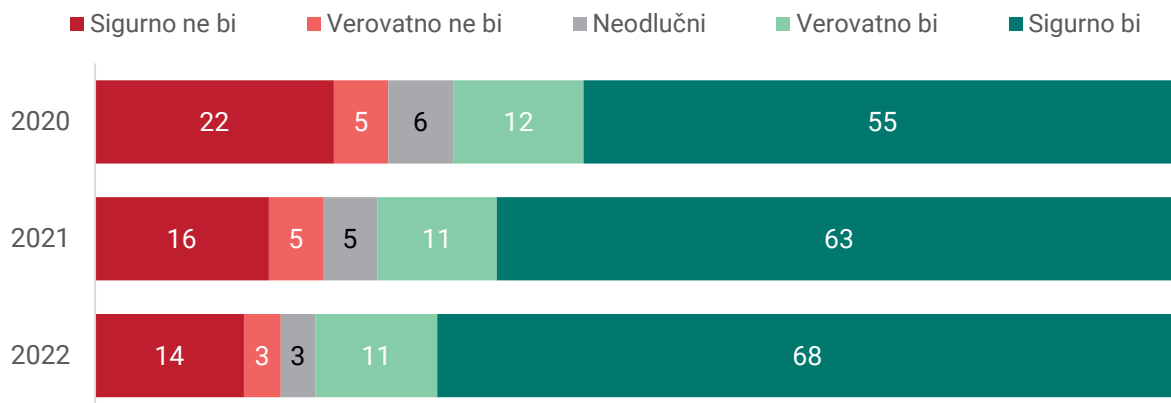
Da su parlamentarni izbori ove nedelje, da li biste glasali na tim izborima?

Grafikon 77. Glasanje na parlamentarnim izborima

Bez obzira što je procenat građana koji ističu da bi glasali na izborima veći u odnosu na registrovanu stvarnu izlaznost na izborima 2020. i 2022. godine, važan je podatak da se udeo građana koji bi glasao na parlamentarnim izborima raste iz godine u godinu (od 67% u 2020. godini do 79% u 2022. godini). Ovaj nalaz je u skladu sa pozitivnim trendom uverenja da se glasanjem na izborima stvari u društvu mogu promeniti.

Da se parlamentarni izbori održavaju u nedelju, da li biste glasali na tim izborima?

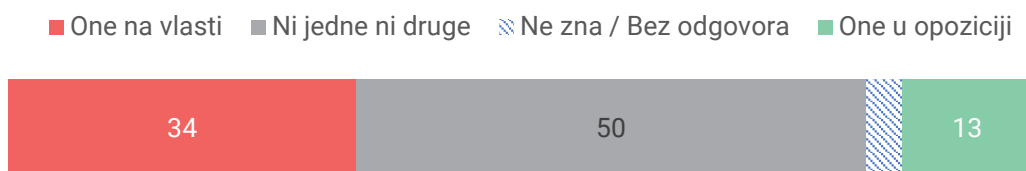
Grafikon 78. Glasanje na izborima - između 2020. i 2022. godine

Očekivano, građani koji inkliniraju partijama u vlasti (79%) ili partijama u opoziciji (81%) značajno češće navode da bi sigurno izašli na izbore u odnosu na one kojima nisu bliske ni jedne ni druge partije (58%). Građani koji se više interesuju za politiku (77%) i oni koji navode da o politici puno znaju (75%) takođe u većoj meri navode da bi sigurno glasali u odnosu na nezainteresovane (60%) i one koji navode da ne znaju puno (62%).

Političke preferencije

Trećina građana (34%) navodi da su im bliže partije na vlasti, dok 13% navodi partije opozicije. Najveći udeo građana ističe da im nisu bliske ni partije vlasti, ni partije opozicije. Taj stav deli svaki drugi građanin Srbije (50%).

Da li su Vam bliže političke partije koje su sada na vlasti u Srbiji ili one koje su u opoziciji ili ni jedne ni druge?

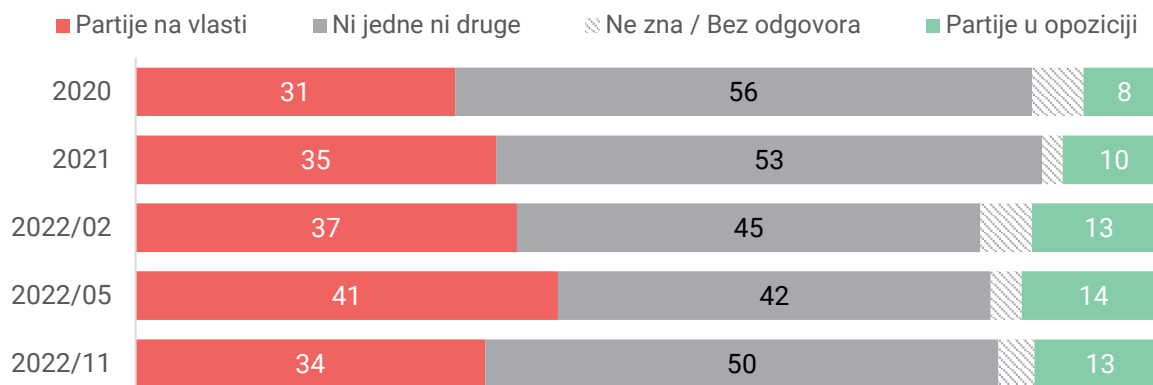

Grafikon 79. Političke preferencije

- između 2020. i 2022. godine primetan je trend političke mobilizacije, koji je trajao sve do aprilskih izbora 2022. godine, da bi nakon toga došlo do određenog opuštanja i ponovnog rasta udela politički indiferentnih građana. U periodu do izbora 2022. godine je udeo građana koji inkliniraju partijama vlasti porastao sa trećine (31%) na 41%, a udeo građana koji su bliži partijama u opoziciji sa 8% na 14%. U novembru 2022. godine je procenat onih koji su bliži partijama vlasti ponovo pao na trećinu (34%), dok je udeo građana kojima su bliže partije opozicije ostao na gotovo istom nivou (13%).

Ovaj trend se samo donekle može objasniti bojkotom parlamentarnih izbora 2020. godine, te postepenim povratkom opozicionih partija u političku arenu, kao i velikim, ali neispunjenim očekivanjima od aprilskih izbora 2022. godine, jer su razlike u podršci opozicionim partijama bile znatno manje u odnosu na razlike registrovane među pristalicama partija na vlasti. Stoga se odgovor pre treba tražiti manjoj pažnji posvećenju izborima 2020. od strane vladajućih partija i medija u odnosu na izbore 2022. godine kada je kampanja bila znatno duža i žustrija.

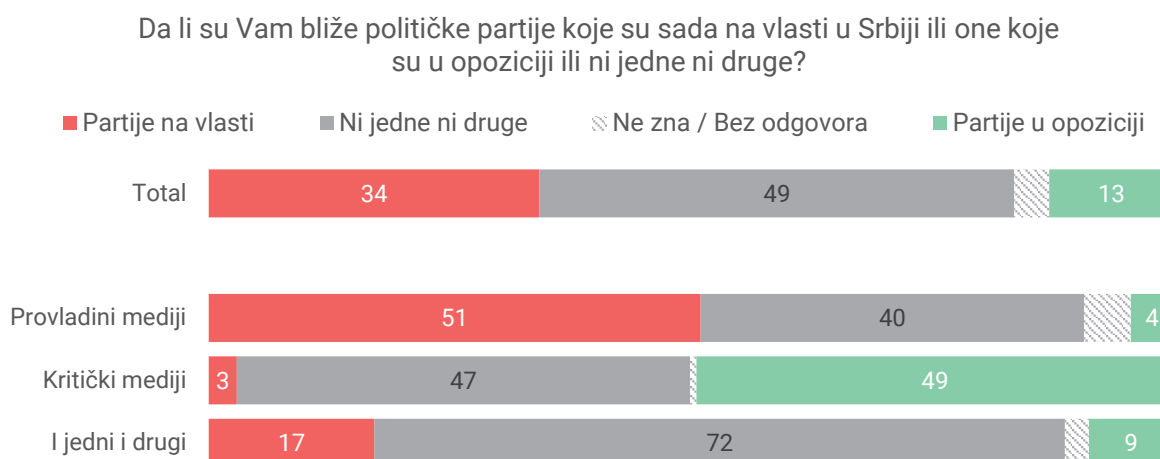
Da li su Vam bliže političke partije koje su sada na vlasti u Srbiji ili one koje su u opoziciji ili ni jedne ni druge?

Grafikon 80. Političke preferencije - između 2020. i 2022. godine

Građani koji veruju provladinim medijima značajno češće inkliniraju partijama na vlasti (51%), dok oni koji veruju kritičkim medijima inkliniraju opozicionim partijama (49%), Građani koji veruju i jednim i drugim medijima ističu da im nisu bliske ni jedne ni druge partije (72%).

Građani koji navode da o politici puno znaju nešto češće (22%) inkliniraju partijama u opoziciji. Isto važi i za društveno aktivnije (24%) i one koji prate vesti putem internet portala (21%).

Grafikon 81. Političke preferencije u odnosu na poverenje u medije

Socio-demografske razlike

- Partije na vlasti su češće bliže starijim građanima, onima sa nižim nivoom obrazovanja, građanima koji žive u ruralnim sredinama i onima sa nižim standardom.
- Opozicione partije su bliže građanima sa višim nivoom obrazovanja i građanima iz Beograda i generalno urbanih sredina.

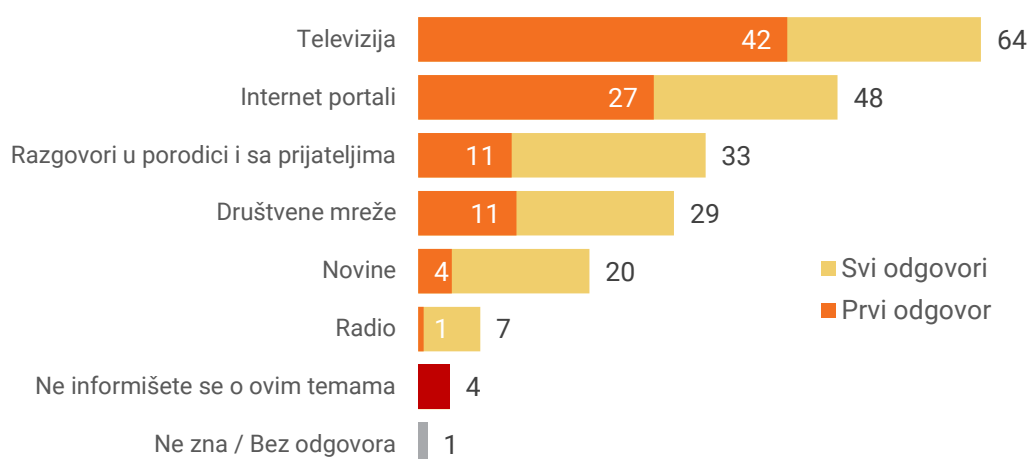
8. Mediji

Praćenje medija

Televizija i internet portali su dva ubedljivo najčešća izvora informacija o političkim i društvenim dešavanjima. Dok televiziju kao glavni izvor informacija navodi četiri od deset građana (42%), četvrtina (27%) koristi prevashodno internet portale. Tek negde oko desetine građana navodi razgovor sa porodicom i prijateljima (11%) ili društvene mreže (11%) kao najvažniji izvor informacija o ovim temama. Štampu pominje 4%, a radio samo 1%. Dodatnih 4% je navelo da uopšte ne prati informacije o političkim i društvenim dešavanjima.

Ukupno, dve trećine građana (64%) ističe da između ostalog za praćenje informacija o političkim i društvenim dešavanjima koristi i televiziju. Svaki drugi građanin je naveo internet portale (48%). Oko trećine građana do informacija dolazi između ostalog i kroz razgovore sa porodicom i prijateljima (33%) ili putem društvenih mreža (29%). Petina građana (20%) pominje štampane medije kao izvor informacija, dok je radio ukupno pomenulo svega 4% građana.

Koji su Vaši glavni izvori informacija o političkim i društvenim temama?

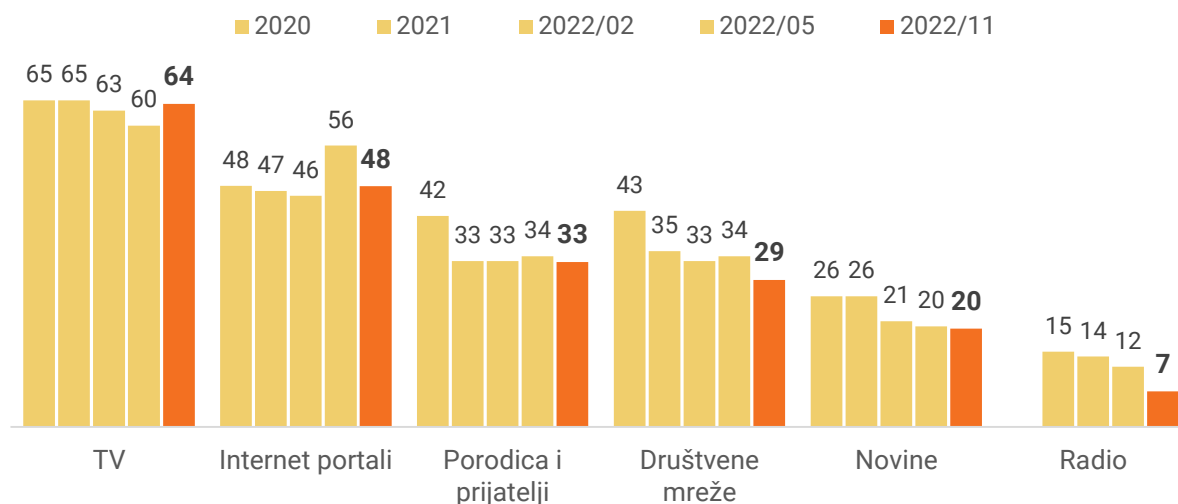

Grafikon 82. Glavni izvori informacija (višestruki odgovori)

Od 2020. godine do sada nema većih razlika u udelu građana koji koriste pojedine izvore informacija. Televizije koje prati oko dve trećine građana (između 60% i 65%) i internet portali koje prati oko polovine građana (između 46% i 56%) su i dalje najvažniji izvori informacija. Trećina građana je navodila porodicu i prijatelje (između 33% i 42%) i društvene mreže (između 29% i 43%). Novine i radio su sve vreme bili najmanje korišćeni izvori informacija.

Jedina odstupanja koja se mogu registrovati su nešto veći udeo građana koji su početkom pandemije koronavirusa za informisanje koristili društvene mreže ili su informacije dobijali preko porodice i prijatelja (najverovatnije usled nedostatka pouzdanih informacija u provladinim medijima početkom pandemije). Slično tome, početkom rata u Ukrajini beleži se nešto veći procenat građana koji je koristio internet portale za informisanje.

Koji su Vaši glavni izvori informacija o političkim i društvenim temama?

Grafikon 83. Glavni izvori informacija - između 2020. i 2022. godine (višestruki odgovori)

Televiziju kao izvor informacija češće koriste građani koji inkliniraju partijama na vlasti (81%), dok internet portale u većoj meri koriste oni kojima su bliže partije u opoziciji (68%). Oni koji navode da znaju dosta o politici češće čitaju novine (28%). Građani koji u poslednje dve-tri godine nisu bili društveno aktivni češće prate televiziju (72%), dok su aktivniji građani u većoj meri pratili internet portale (70%).

Socio-demografske razlike

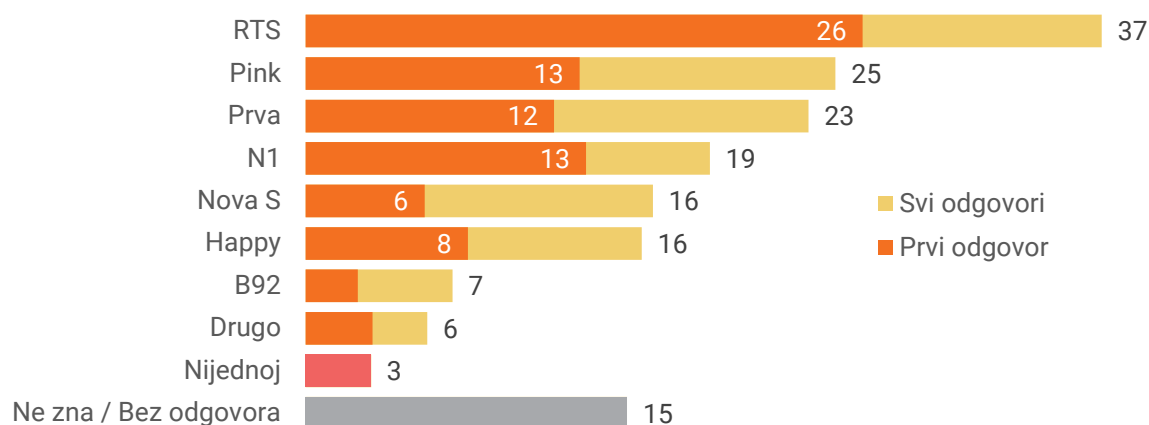
- Televiziju za praćenje dešavanja češće od ostalih koriste stariji građani, oni sa nižim obrazovanjem, građani koji žive u ruralnim sredinama i oni u lošijoj finansijskoj situaciji. Stariji građani, takođe, češće čitaju novine.
- Nasuprot tome, vesti putem društvenih mreža znatno češće prate najmlađi, kao i oni koji žive u urbanih sredinama.
- Internet portale u većoj meri u odnosu na ostale koriste oni sa visokim obrazovanjem.

Poverenje u televizije

Najveći procenat građana ima poverenja prvenstveno u RTS. Svaki četvrti građanin Srbije (26%) najviše poverenja ima u javni servis. Duplo manje građana ističe da najviše poverenja ima u Pink (13%), N1 (13%) ili Prvu (12%).

Ukoliko se posmatraju svi odgovori, svaki treći građanin ima poverenja u RTS (37%), a svaki četvrti u Pink (25%) ili Prvu (23%). Pored toga, manje od petine građana ima poverenja u N1 (19%) ili Novu S (16%). U Happy televiziju ima poverenja 16% građana, dok u B92 veruje svega 7% građana.

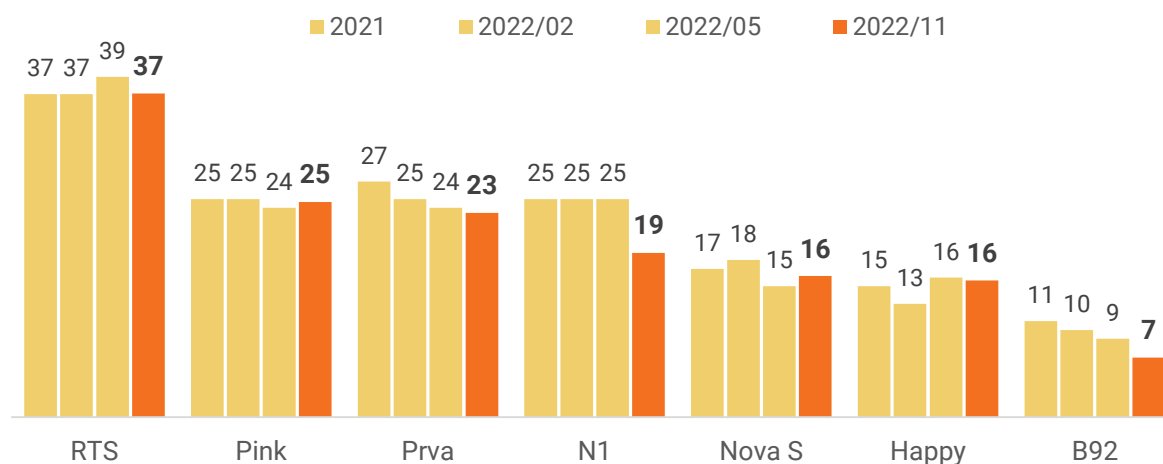
Sada ću Vam pročitati listu 7 televizija. Molim Vas da sa te liste izdvojite dve televizije u koje imate najviše poverenja?

Grafikon 84. Poverenje građana u televizije (višestruki odgovori)

Poverenje koje uživaju pojedine televizije je dosta stabilno u prethodne dve godine i većih promena nije bilo. Javni servis RTS-a je i dalje televizija kojoj veruje ubedljivo najveći broj građana i taj procenat se ne umanjuje. Jedina televizija koja za to vreme beleži konstantan pad poverenja građana jeste B92. Primetan je pad poverenja u N1, pa ostaje otvoreno pitanje da li je pad zabeležen između maja i novembra (sa stabilnih 25% na 19%) trend koji će se nastaviti.

Sada ću Vam pročitati listu sa 7 televizija. Molim Vas da sa te liste izdvojite DVE televizije u koje imate najviše poverenja?

Grafikon 85. Poverenje građana u televizije - između 2020. i 2022. godine (višestruki odgovori)

Prisutna je vrlo jasna podela prema političkim preferencijama. Građani koji inkliniraju partijama na vlasti češće imaju poverenja u RTS (50%), Pink (45%), Prvu (33%) ili Happy televiziju (26%), dok građani kojima su bliže partije u opoziciji češće imaju poverenje u N1 i Novu S (57%).

Zanimljivo je da poverenje u TV Pink (30%) i Happy (22%) televiziju češće imaju građani koji navode da se interesuju za politiku, ali istovremeno veće poverenje u Pink imaju i oni koji za

sebe kaži da ne znaju puno o politici (32%). Nasuprot tome, građani koji kažu da znaju puno o politici češće imaju poverenje u N1 (26%) i Novu S (24%).

Veće poverenje u N1 i Novu S imaju i građani koji dešavanja prate prvenstveno putem internet portala i društvenih mreža, te se postavlja pitanje u kojoj meri zapravo prate televiziju, a u kojoj meri sadržaje sa televizije prate putem portala N1 i Nove S. U ove televizije poverenje znatno češće imaju i društveno aktivniji građani.

U Pink češće imaju poverenja i građani u lošijoj finansijskoj situaciji (41%), dok oni koji finansijski stoje bolje pre veruju N1 (25%) i Novoj S (22%).

Socio-demografske razlike

- Najstariji građani u većoj meri imaju poverenje u Pink i Happy, dok su među mladima to pak N1 i Nova S.
- Isti trend je primetan i sa obrazovanjem. Oni sa nižim obrazovanjem veće poverenje u odnosu na ostale imaju u Pink i u manjoj meri u Prvu i Happy. Onima sa višim obrazovanjem najveće poverenje ulivaju N1 i Nova S.
- Građani iz ruralnih sredina veće poverenje imaju u RTS, Pink i Happy televiziju, dok oni iz urbanih krajeva imaju više poverenja u N1 i Novu S.

Spisak grafikona

Grafikon 1. Problemi sa kojima se suočava Srbija (višestruki odgovori)	19
Grafikon 2. Problemi sa kojima se suočavaju građani (višestruki odgovori)	20
Grafikon 3. Bliskost demokratskih i autokratskih načela	22
<i>Grafikon 4. Preklapanje demokratskih i autoritarnih načela</i>	<i>22</i>
<i>Grafikon 5. Bliskost demokratskog sistema - između 2020. i 2022. godine</i>	<i>23</i>
Grafikon 6. Bliskost sistema sa jakim liderom - između 2020. i 2022. godine	24
Grafikon 7. Demokratija vs. Sistem sa jakim liderom.....	24
Grafikon 8. Demokratija vs. jak lider u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	25
Grafikon 9. Zainteresovanost za političke teme	26
Grafikon 10. Zainteresovanost za politiku - između 2020. i 2022. godine	27
Grafikon 11. Zainteresovanost za politiku u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	27
Grafikon 12. Zainteresovanost za pregovore Bgd. i Priš. - između 2020. i 2022. godine	28
Grafikon 13. Zainteresovanost za pregovore Bgd. i Priš. u odnosu na poverenje u medije i pol. Preferencije	29
Grafikon 14. Zainteresovanost za lokalnu samoupravu - između 2020. i 2022. godine.....	30
Grafikon 15. Zainteresovanost za lokalnu samoupravu u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	30
Grafikon 16. Zainteresovanost za Narodnu skupštinu - između 2020. i 2022. godine	31
Grafikon 17. Zainteresovanost za Narodnu skupštinu u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	31
Grafikon 18. Zainteresovanost za pregovore sa EU	32
<i>Grafikon 19. Zainteresovanost za pregovore sa EU u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije</i>	<i>33</i>
Grafikon 20. Zainteresovanost za programe pol. partija - između 2020. i 2022. godine	33
Grafikon 21. Zainteresovanost za programe pol. partija u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije.....	34
<i>Grafikon 22. Zainteresovanost za rad NVO - između 2020. i 2022. godine</i>	<i>35</i>
Grafikon 23. Zainteresovanost za rad NVO u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	35
<i>Grafikon 24. Upoznatost sa politikom i političkim temama</i>	<i>36</i>
Grafikon 25. Upoznatost sa politikom u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	37
<i>Grafikon 26. Upoznatost sa sistemom uređenja vlasti u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije</i>	<i>37</i>
Grafikon 27. Upoznatost sa radom Skupštine u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	38
Grafikon 28. Zadovoljstvo funkcionisanjem demokratije i institucija	39
Grafikon 29. Zadovoljstvo funkcionisanjem demokratije u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	40
<i>Grafikon 30. Zadovoljstvo radom vlade u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije</i>	<i>40</i>
Grafikon 31. Zadovoljstvo radom Skupštine u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	41
Grafikon 32. Zadovoljstvo radom lok. samouprave u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	42
Grafikon 33. Zadovoljstvo radom Narodne skupštine	43
<i>Grafikon 34. Briga poslanika o stranačkim interesima, - između 2020. i 2022. godine</i>	<i>43</i>
Grafikon 35. Briga poslanika o stranačkim interesima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	44
Grafikon 36. Obračun sa političkim protivnicima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	45
<i>Grafikon 37. Urušavanje ugleda Skupštine od strane poslanika - između 2020. i 2022. godine.....</i>	<i>45</i>
Grafikon 38. Urušavanje ugleda Skupštine u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	46
Grafikon 39. Efikasnost Skupštine u nadziranju Vlade - između 2020. i 2022. godine.....	47
Grafikon 40. Efikasnost Skupštine u nadziranju Vlade u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	47
Grafikon 41. Briga poslanika o interesima građana u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	48
Grafikon 42. Dostupnost narodnih poslanika	49
Grafikon 43. Dostupnost narodnih poslanika u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	50
Grafikon 44. Stav o učešću građana u politici	51
Grafikon 45. Stav o učešću građana u politici - između 2020. i 2022. godine	51
Grafikon 46. Stav o učešću građana u politici u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	52
Grafikon 47. Percepcija mogućnosti menjanja stvari ličnom angažovanjem	53
<i>Grafikon 48. Mogućnost uticanja na promene različitim aktivnostima</i>	<i>54</i>
<i>Grafikon 49. Uticaj na promene - Glasanjem na rep. izborima - između 2020. i 2022. godine.....</i>	<i>55</i>
Grafikon 50. Uticaj na promene - Glasanjem na rep. izborima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	55
Grafikon 51. Uticaj na promene - Glasanjem na lok. izborima - između 2020. i 2022. godine	56
Grafikon 52. Uticaj na promene - Skretanjem pažnje medija - između 2020. i 2022. godine	57
<i>Grafikon 53. Uticaj na promene - Skretanjem pažnje medija u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije</i>	<i>57</i>
Grafikon 54. Uticaj na promene - Organizovanjem akcija putem interneta i društvenih mreža	58
Grafikon 55. Uticaj na promene - Organizovanjem akcija putem interneta i društvenih mreža	58
Grafikon 56. Uticaj na promene - Učešćem u protestima građana - između 2020. i 2022. godine	59

Grafikon 57. Uticaj na promene - Učešćem u protestima u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	59
Grafikon 58. Uticaj na promene - Povezivanjem sa NVO - između 2020. i 2022. godine.....	60
Grafikon 59. Uticaj na promene - Povezivanjem sa NVO u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	60
Grafikon 60. Uticaj na promene - Učlanjivanjem u političku partiju - između 2020. i 2022. godine	61
Grafikon 61. Uticaj na promene - Kontaktiranjem poslanika u Skupštini - između 2020. i 2022. godine.....	61
Grafikon 62. Uticaj na promene - Kontaktiranjem poslanika u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije ..	62
Grafikon 63. Percepcija sposobnosti za učešće u politici.....	63
Grafikon 64. Građanska participacija	64
Grafikon 65. Građanska participacija - između 2020. i 2022. godine	64
Grafikon 66. Građanska participacija u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	65
Grafikon 67. Problemi koji se rešavaju akcijama (višestruki odgovori);	65
Grafikon 68. Razlozi za neučestvovanje u akcijama	66
Grafikon 69. Razlozi za neučestvovanje u akcijama - između 2020. i 2022. godine	66
Grafikon 70. Razlozi za neučestvovanje u akcijama u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	67
Grafikon 71. Problemi koje bi potencijalno rešavali građani (višestruki odgovori).....	68
Grafikon 72. Građanska participacija u prethodne dve do tri godine, - između 2020. i 2022. godine.....	68
Grafikon 73. Participacija u prethodnih dve-tri godine (višestruki odgovori)	69
Grafikon 74. Održavanje prevremenih izbora.....	71
Grafikon 75. Održavanje prevremenih parl. izbora u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije	71
Grafikon 76. Održavanje prevremenih lok. izbora u odnosu na poverenje u medije i pol. preferencije.....	72
Grafikon 77. Glasanje na parlamentarnim izborima	73
Grafikon 78. Glasanje na izborima - između 2020. i 2022. godine	73
Grafikon 79. Političke preferencije	74
Grafikon 80. Političke preferencije - između 2020. i 2022. godine	74
Grafikon 81. Političke preferencije u odnosu na poverenje u medije.....	75
Grafikon 82. Glavni izvori informacija (višestruki odgovori)	76
Grafikon 83. Glavni izvori informacija - između 2020. i 2022. godine (višestruki odgovori)	77
Grafikon 84. Poverenje građana u televizije (višestruki odgovori).....	78
Grafikon 85. Poverenje građana u televizije - između 2020. i 2022. godine (višestruki odgovori).....	78

CRTA: